

HUIPPU-URHEILUA YKSITYISYYDEN KUSTANNUKSELLE?

Olinpaikkatietomääräysten problematiikkaa urheilijan yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta

Heidi Ruohonen

Perus- ja ihmisoikeudet tietoyhteiskunnassa

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Kesäkuu 2020

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO

Oikeustieteellinen tiedekunta

HEIDI RUOHONEN: HUIPPU-URHEILUA YKSITYISYYDEN KUSTANNUKSELLA?
Olinpaikkatietomääräysten problematiikkaa urheilijan yksityiselämän
suojan ja henkilötietojen suojan kannalta

Tutkielma, 62 s.

Valtiosääntöoikeus

Kesäkuu 2020

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

Tutkielmassa tarkastelen Suomen antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräyksiä perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän suojan kannalta. Olinpaikkatietomääräykset ovat monelta osin problemaattisia PL 10 §:n yksityiselämän suojan kannalta ja kaventavat tuntuvasti urheilijan yksityiselämän suojan alaa. Rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu FNASS ja muut v. Ranska on keskeisessä roolissa kotimaisen oikeuskäytännön puuttumisen vuoksi. Lisäksi tutkielmassa tarkastelen perusoikeuksien horisontaalivaikutusta ja sen vahvuutta rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnin lähtökohtana, sillä antidopingsäännökset perustuvat urheilun itsesääntelyyn. Katson, ettei horisontaalivaikutus ole välttämättä lähtökohtaisesti heikompi, kuin perusoikeuksien vertikaalivaikutus. Rajoituksen hyväksyttävyyden arviointia lähestyn tutkielmassani kahdesta eri lähtökohdasta: yhtäältä rajoituksen hyväksyttävyyttä voidaan arvioida perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä soveltaen. Tässä tarkastelussa etenkin suhteellisuusperiaatteella on keskeinen rooli. Onkin tarkasteltava sitä, mikä painoarvo puhtaalla urheilulla yhteiskunnallisena intressinä on punnittuna urheilijan yksityiselämän suojaa vastaan. Toisaalta taas voidaan argumentoida, että urheilijan sitoutuessa esimerkiksi kilpailulisenssin hankkimisen yhteydessä noudattamaan Suomen antidopingsäännöstöä, on hän suostunut luopumaan yksityiselämän suojastaan tältä osin. Urheilijan antama suostumus on kuitenkin problemaattinen, sillä sen ei voida katsoa olevan vapaaehtoisesti annettu niiden seuraamusten vuoksi, joita olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä urheilijalle aiheutuu. Olinpaikkatiedot ovat myös henkilötietoja, joiden käsittelyssä on noudatettava EU:n yleisen tietosuojasetuksen periaatteita. SUEK ry perustaa henkilötietojen käsittelyn urheilijan antamaan suostumukseen sekä sopimus- tai jäsenyyssuhteeseen. Katson, etteivät nämä käsittelyperusteet ole päteviä ja siten lainmukaisia käsittelyperusteita antidopingtoiminnassa ja ehdotan, että käsittely tulisi perustaa esimerkiksi kansalliseen lainsäädäntöön. Antidopingtoiminnan kansainvälisen luonteen vuoksi myös henkilötietojen siirtoon liittyvään problematiikkaan on kiinnitetty huomiota. Suostumus taikka sopimus- tai jäsenyyssuhde siirto perusteina eivät täytä myöskään yleisen tietosuojasetuksen V luvun mukaisia edellytyksiä lainmukaiselle henkilötietojen siirrolle.

Asiasanat:

Olinpaikkatietomääräykset

Antidopingsäännöstö

Perusoikeudet

Yksityiselämän suoja

Henkilötietojen suoja

Yksityisyys

Suhteellisuusperiaate

Suostumus

Yleinen tietosuojasetus

Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen siirto

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	II
SISÄLLYS	III
LÄHTEET	V
LYHENTEET	XIV
1 JOHDANTO	1
1.1 Lyhyesti antidopingsäännöksistä	1
1.2 Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja aiheen rajaus.....	3
1.3 Keskeiset käsitteet.....	5
1.4 Tutkimusmenetelmä, lähdeaineisto ja rakenne	6
1.4.1 Tutkimusmenetelmä ja käytetty lähdeaineisto	6
1.4.2 Tutkimuksen rakenne	8
2 SUOMEN ANTIDOPINGSÄÄNNÖSTÖN OLINPAIKKATJETOMÄÄRÄYKSET JA YKSITYISELÄMÄN JA HENKILÖTIETOJEN SUOJA PERUS- JA IHMISOIKEUTENA	8
2.1 Suomen antidopingsäännöstön olinpaikkatietomääräykset.....	8
2.2 Yksityiselämän suoja ja henkilötietojen suoja perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa	11
2.3 Olinpaikkatietomääräykset yksityiselämän suojan rajoituksena: keskeisimmät yksityiselämän suojan elementit	16
3 OLINPAIKKATJETOMÄÄRÄYKSET JA YKSITYISELÄMÄN SUOJA: ARVIOINTIA RAJOITUKSEN HYVÄKSYTTÄVYYDESTÄ	19
3.1 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu FNASS ja muut vs. Ranska	19
3.2 PL 10 § yksityisten välisissä suhteissa.....	24
3.3 Olinpaikkatietomääräysten arviointia PL 10 §:n kannalta.....	27

3.3.1	Suhteellisuusperiaate rajoituksen hyväksyttävyyttä määrittävänä kriteerinä	27
3.3.2	Olinpaikkatietomääräysten sallittavuus ja urheilijan suostumus sopimussuhteessa	34
4	TIETOSUOJALAINSÄÄDÄNTÖÖN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ	37
4.1	Henkilötietojen suojan sääntelystä ja antidopingtoiminnassa noudatettavista standardeista	37
4.1.1	Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuoja laki.....	37
4.1.2	Henkilötietojen suoja Suomen antidopingtoiminnassa	38
4.2	Olinpaikkatietojen käsittelyn lainmukaisuus - oikeusperustaan liittyvä problematiikka....	39
4.2.1	Yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla: henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus ...	39
4.2.2	Urheilijan antama suostumus ja käsittely sopimus- tai jäsenyysuhteen perusteella	40
4.2.3	Muut tietosuoja-asetuksen mukaiset käsittelyperusteet.....	44
4.3	Tietosuoja-asetuksen edellytykset urheilijan olinpaikkatietojen luovutukselle	50
4.3.1	Henkilötietojen siirto komission henkilötietojen suojan tason riittävyttä koskevan päätöksen ja asianmukaisten suojatoimien soveltamisen perusteella	50
4.3.2	Yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artikla: erityistilanteita koskevat poikkeukset.	55
5	LOPUKSI.....	59

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.
- Aarnio, Aulis, Oikeussäännön systematisointi ja tulkinta, s. 35–56 teoksessa Häyhä, Juha (toim.), Minun metodini. WSOY 1997.
- Aine, Antti, Elinikäinen urheilun toimintakielto ja perusoikeudet, s. 159–174 teoksessa Hyttinen, Tatu – Weckström, Katja (toim.), Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2011. (Aine 2011a)
- Aine, Antti, Urheilu-oikeuden kantavat periaatteet. Oikeustiede-Jurisprudentia XLIV 2011, Vammalan Kirjapaino Oy 2011, s. 1-60. (Aine 2011b)
- Aine, Antti, Wada-säännösten uudistus – joitakin kriittisiä havaintoja. Urheilu ja oikeus 2013, Bookwell Oy 2013, s. 23–35.
- Aine, Antti, Yhdenvertaisuus urheilussa. Urheilu ja oikeus 2019. Grano Oy 2019, s. 14–33.
- Alexy, Robert, Theorie der Grundrechte. Suhrkamp, Frankfurt am Main 1986.
- Alexy, Robert, The Construction of Constitutional Rights. Law & Ethics of Human Rights Vol. 4(1) 2010, s. 21–32.
- Alexy, Robert, A Theory of Constitutional Rights. Translated by Julian Rivers. Oxford University Press 2012.
- Buti, Antonio – Fridman, Saul, Drugs, Sport and the Law. Scribblers Publishing 2001.
- Craig, Paul – De Búrca, Gráinne, EU Law: Text, Cases, and Materials. 6. uudistettu painos. Oxford University Press 2015.
- Finn, Rachel – Wright, David – Friedewald, Michael: Seven types of Privacy, s. 3–32 teoksessa Gutwirth, Serge – Leenes, Ronalds – de Hert, Paul – Puollet, Yves (toim.) European Data Protection: Coming of Age. Springer Netherlands 2013.
- Goldsworthy, Daniel, Athletes' rights under the World Anti-Doping Code: A legitimate public interest? Alternative Law Journal Vol. 43(3) 2018, s.197–202.
- González Fuster, Gloria, The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU. Springer 2014.
- Halila, Heikki, Toimivaltajako yhdistyksissä. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1993.
- Halila, Heikki, Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? Defensor Legis N:o 5/2002, s. 813–828.
- Halila, Heikki, Oikeudellistuva urheilu. Talentum Media Oy 2006.

- Halila, Heikki, Perusoikeuksista urheilussa. Urheilu ja oikeus 2011, Bookwell Oy 2011, s. 41–61.
- Halila, Heikki, Yksityinen ja julkinen toiminta SUEK:ssa. Urheilu ja oikeus 2018, Otavan Kirjapaino Oy 2018, s. 22–46.
- Halila, Heikki – Norros, Olli, Urheilu-oikeus. Alma Talent Oy 2017.
- Halt, James, Where is the privacy in WADA's "whereabouts" rule? Marquette Sports Law Review Vol. 20(1) 2009, s. 267–290.
- Hautamäki, Veli-Pekka, Ydinalueen koskemattomuusvaatimus perusoikeuksien yleisenä rajoitusedellytyksenä. Edilex 11.2.2016. (www.edilex.fi/artikkelit/16141, viitattu 3.6.2020.)
- Hirvelä, Päivi – Heikkilä, Satu, Ihmisoikeudet: käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön. 2. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2017.
- Hirvonen, Juha, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja, Helsinki 2011.
- Hofmann, Herwig C H, General principles of EU law and EU administrative law, s. 198–226 teoksessa Barnard, Catharine – Peers, Steve (toim.), European Union Law. 2. uudistettu painos. Oxford University Press 2017.
- Jyränki, Antero – Husa, Jaakko, Valtiosääntöoikeus. Helsingin Kamari Oy 2012.
- Kanerva, Silja, Dopingvalvonnan olinpaikkatietomääräykset ja yksityiselämän suoja. Urheilu ja oikeus, Bookwell Oy 2013, s. 87–118.
- Kinnunen, Essi, Dopingrikos urheilun ja rikosoikeuden leikkauspisteessä. Suomalainen lakimiesyhdistys 2012.
- Koillinen, Mikael, Henkilötietojen suoja itsenäisenä perusoikeutena. Oikeus 2/2013, s. 171–193.
- Koivisto, Ida, Ohjattua vapautta? Itsemääräämisoikeus hallinnan välineenä. Lakimies 6/2018, s. 627–650.
- Korhonen, Rauno, Perusrekisterit ja henkilötietojen suoja: informaatio-oikeudellinen tutkimus yksityisyyden suojasta yhteiskunnan perusrekisteritietojen käsittelyssä. Lapin yliopisto 2003.
- Korja, Juhani, Biometrinen tunnistaminen ja henkilötietojen suoja: Tutkimus biometrinen tunnistajien lainsäädännöllisestä asemasta. Lapin yliopisto 2016.
- Kornbeck, Jacob, Athlete consent as a legal base for data transfers to third countries for anti-doping purposes, under EU and German law. The International Sports Law Journal Vol. 17(1) 2017, s. 68–85.
- Launis, Veikko – Räikkä, Juha, Itsemääräämisoikeus. Turun yliopisto 1993.
- Lavapuro, Juha, Uusi perustuslakikontrolli. Suomalainen lakimiesyhdistys 2010.

- Lindroos-Hovinheimo, Susanna, Elämäntarinoiden hallintaa – Eurooppalainen henkilötietojen suoja yksilöllistymisen ilmentäjänä, s. 120-139 teoksessa Korpisaari, Päivi (toim.), Oikeus, tieto ja viesti: Viestintäoikeuden vuosikirja 2015. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2016.
- Lynskey, Orla, The foundations of EU data protection law. Oxford University Press 2015.
- Länsineva, Pekka, Konstitutionalismi, perusoikeudet ja yksityinen valta. Lakimies 7–8/2006, s. 1177–1190.
- Länsineva, Pekka, Perus- ja ihmisoikeudet yksityisten välisissä oikeusriidoissa. Defensor Legis N:o 4/2011, s. 456–466.
- Mahkonen, Sami, Oikeus yksityisyyteen. Werner Söderström lakitieto 1997.
- McNamee, Mike J – Tarasti, Lauri, Juridical and ethical peculiarities in doping policy. Journal of Medical Ethics Vol. 36(3) 2010, s. 165–169.
- Merikoski, Veli, Vapaa harkinta hallinnossa. Lainopillisen ylioppilastiedekunnan kustannustoimikunta 1958.
- Neuvonen, Riku, Yksityisyyden suoja Suomessa. Helsingin kamari Oy 2014.
- Neuvonen, Riku – Rautiainen, Pauli, Perusoikeuksien tunnistaminen ja niiden sisällön määrittelemine Suomen perusoikeusjärjestelmässä. Lakimies 1/2015, s. 28–53.
- Norr, Joonas, Perusoikeuksien horisontaalivaikutus sopimusoikeudellisen kohtuuden ja hyvän tavan tulkinnassa. Lakimies 3–4/2019, s. 363–386.
- Ojanen, Tuomas, Perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa. Helsingin yliopisto 2003.
- Ojanen, Tuomas, EU-oikeuden perusteita. 3. uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2016.
- Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin, Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja Suomen perusoikeusjärjestelmä, s. 171–195 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeudet. 2. uudistettu painos. WSOYpro Oy 2011
- Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti, Euroopan ihmisoikeussopimus. 6. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018. (Pellonpää ym. 2018)
- Pendlebury, Adam, McGarry, John, Location, Location, Location: The Whereabouts Rule and the Right to Privacy. Cambrian Law Review Vol. 40 2009, s. 63–75.
- Pound, Richard W. Q.C. – Clarke, Kerwin, Doping in sport, s. 133–161 teoksessa Nafziger, James A.R. – Ross, Stephen F. (ed.), Handbook on International Sports Law. Edward Elgar Publishing Limited 2011.
- Pöysti, Tuomas, Tehokkuus, informaatio ja eurooppalainen oikeusalue. Helsingin yliopisto 1999.
- Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.

- van der Sloot, Bart – Paun, Mara – Leenes, Ronald – McNally, Peter – Ypma, Patricia, *Anti-Doping & Data Protection: An evaluation of the anti-doping laws and practices in the EU Member States in light of the General Data Protection Regulation*. Publications Office of the European Union 2017. (van der Sloot ym. 2017)
- Solove, Daniel: *Understanding Privacy*. Harvard University Press 2008.
- Tapanila, Antti, *Yhdistyksen jäsenyys ja sen oikeusvaikutukset*. Defensor Legis N:o 2/2002, s. 271–283.
- Tiitinen, Kari-Pekka, *Urheilijan oikeussuhteista*. Kuvauksia ja mietteitä. *Lakimies* 2/1998, s. 211–221.
- Tuori, Kaarlo, *Kriittinen oikeuspositivismi*. Werner Söderström lakitieto Oy 2000.
- Tuori, Kaarlo, *Tuomarivaltio – uhka vai myytti?* *Lakimies* 6/2003, s. 915–943.
- Viljanen, Veli-Pekka, *Ulottuuko perusoikeuksien vaikutus yksityisoikeudellisiin oikeussuhteisiin?* s. 273–279 teoksessa Kairinen, Martti – Kartio, Leena – Saarnilehto, Ari (toim.), *Juhlajulkaisu Allan Huttunen 1928-5/11-1988*. Turun yliopisto 1988.
- Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeusuudistus ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset*. *Lakimies* 5-6 1996, s. 788–815.
- Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeuksien rajoitusedellytykset*. WSOY lakitieto 2001.
- Viljanen, Veli-Pekka, *Oikeusjärjestyksen valtiosääntöistyminen*. *Lakimies* 3/2003, s. 444–448.
- Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeuksien soveltamisala*, s. 89–137 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet*. 2. uudistettu painos. WSOYpro Oy 2011. (Viljanen 2011a)
- Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeuksien rajoittaminen*, s. 139–170 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet*. 2. uudistettu painos. WSOYpro Oy 2011. (Viljanen 2011b)
- Viljanen, Veli-Pekka, *Yksityiselämän suoja (PL 10 §)*, s. 389–411 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet*. 2. uudistettu painos. WSOYpro Oy 2011. (Viljanen 2011c)
- van der Walt, Johan, *The Horizontal Effect Revolution and the Question of Sovereignty*. De Gruyter, Inc. 2014.
- Warren, Samuel D. – Brandeis, Louis D., *The right to Privacy*. *Harvard Law Review* 1890, Vol. 4 (5), s. 193–220.
- Zilliacus, Henrik, *Lajiliittojen valta ja vallankäytön rajat urheilutoiminnan sääntelyssä*. *Urheilu ja oikeus* 2018, Otavan Kirjapaino Oy 2018, s. 264–285.

Virallislähteet

Kansainväliset sopimukset

Euroopan neuvoston dopingin vastainen yleissopimus, 16.11.1989, voimaan 1.3.1990.

Euroopan neuvoston Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950, sellaisena kuin se on muutettuna 11. ja 14. pöytäkirjalla sekä täydennettynä 1., 4., 6., 7., 12., 13. ja 16. pöytäkirjalla. (Euroopan ihmisoikeussopimus, EIS)

Yhdistyneiden kansakuntien Kansalaisyhteisöä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, 16.12.1966, voimaan 23.3.1976. (KP-sopimus)

Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön (Unesco) kansainvälinen dopingin vastainen yleissopimus 19.10.2005, voimaan 1.2.2007. (Unescon kansainvälinen dopingin vastainen yleissopimus)

Euroopan unionin primaarinormisto

Euroopan unionin perusoikeuskirjan konsolidoitu toisinto, EUVL C 326, 26.10.2012. (Euroopan unionin perusoikeuskirja, POK)

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL C 326, 26.10.2012. (Euroopan unionista tehty sopimus, SEU)

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL C 326, 26.10.2012. (Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, SEUT)

Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen muuttamisesta, EUVL C 306/1, 17.12.2007. (Lissabonin sopimus)

Euroopan unionin sekundaarinormisto

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta. EUVL L 119, 4.5.2016. (Yleinen tietosuojasäädös)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta. EUVL L 281/31, 23.11.1995. (Henkilötietodirektiivi)

Lainvalmisteluaineisto

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäätöjen muuttamisesta.

HE 96/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle henkilötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 191/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

HE 9/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

KM 1992:3. Perusoikeuskomitean mietintö.

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

Muu lainsäädäntö

Code du sport, Version consolidée au 7.5.2020.

Personal Information Protection and Electronic Documents Act, S.C. 2000, c. 5. (PIPEDA)

Muu virallismateriaali

EDPB, Guidelines 2/2018 on derogations of Article 49 under Regulation 2016/679. Annettu 25.5.2018. (EDPB 2/2018)

EDPB, Guidelines 2/2019 on the processing of personal data under Article 6(1)(b) GDPR in the context of the provision of online services to data subjects. Version 2.0. Annettu 8.10.2019. (EDPB 2/2019)

EDPB, EDPB letter to the Presidency of the Council of the EU on WADA: Remarks and comments on the compliance of the WADA Code and its International Standards with the GDPR. 9.10.2019. (EDPB Letter 2019)

EDPB, Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679. Version 1.1. Annettu 4.5.2020. (EDPB 5/2020)

EDBS, Opinion of the European Data Protection Supervisor on the data protection reform package. Annettu 7.3.2012. (EDBS 2012)

Euroopan unionin komissio, Komission päätös, tehty 26 päivänä heinäkuuta 2000, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti henkilötietojen riittävästä suojasta Sveitsissä (2000/51/EY) (tiedoksiannettu numerolla K(2000) 2304).

Euroopan unionin komissio, Komission päätös, tehty 20 päivänä joulukuuta 2001, henkilötietojen suoja ja sähköisiä asiakirjoja koskevan Kanadassa voimassaolevan lain tarjoaman tietosuojan riittävydestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti (2002/2/EY) (tiedoksiannettu numerolla K(2001) 4539).

Euroopan unionin komissio, Urheilun valkoinen kirja KOM(2007) 391 lopullinen, 11.7.2007. (Urheilun valkoinen kirja 2007)

Euroopan unionin neuvosto, EU:n lausunto maailman antidopingsäännösten tarkistuksesta (6846/12), Bryssel 23.2.2012. (Euroopan unionin neuvosto 2012)

Parliament of Canada, Legal and Social Affairs Division and Economics, Resources and International Affairs Division, Legislative Summary of Bill C-59: An Act to implement certain provisions of the budget tabled in Parliament on April 21, 2015 and other measures. Julkaistu 12.5.2015. (Legislative Summary of Bill C-59 2015)

- WP 29, Opinion 3/2008 on the World Anti-Doping Code Draft International Standard for the Protection of Privacy (WP 156). Annettu 1.8.2008. (WP 156)
- WP 29, Second opinion 4/2009 on the World Anti-Doping Agency (WADA) International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, on related provisions of the WADA Code and on other privacy issues in the context of the fight against doping in sport by WADA and (national) anti-doping organizations (WP 162). Annettu 6.4.2009. (WP 162)
- WP 29, Opinion 15/2011 on the definition of consent (WP 187). Annettu 13.7.2011. (WP 187)
- WP 29, Letter from the Article 29 Working Party addressed to World Anti-Doping Agency, regarding 3rd stage of WADA's consultation in the context of the review of the World Anti-Doping Code and its International Standards 5.3.2013. (WP 29 2013 (Letter))
- WP 29, Letter from the Article 29 Working Party addressed to World Anti-Doping Agency, Annex: Contribution of the Article 29 Working Party to the 3rd stage of WADA's consultation in the context of the review of the World Anti-Doping Code and its International Standards 3.5.2013. (WP 29 2013 (Annex))
- WP 29, Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC (WP 217). Annettu 9.4.2014. (WP 217)

Oikeustapaukset

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Asia 9248/81 Leander v. Ruotsi. Annettu 26.3.1987.

Asia 2346/02 Pretty v. Yhdistynyt kuningaskunta. Annettu 29.4.2002.

Asia 28957/95 Christine Goodwin v. Yhdistynyt kuningaskunta. Annettu 11.7.2002.

Yhdistetyt asiat 30562/04 ja 30566/04 S. ja Marper v. Yhdistynyt kuningaskunta. Annettu 4.12.2008.

Yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ja muut v. Ranska. Annettu 18.1.2018. (Yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 FNASS ja muut v. Ranska)

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia 4/73 J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v. Euroopan yhteisöjen komissio. Annettu 14.5.1974. EU:C:1974:51. (Asia 4/73 Nold v. Komissio)

Asia C-101/01 Rikosoikeudenkäynti v. Bodil Lindqvist. Annettu 6.11.2003. EU:C:2003:596. (Asia C-101/01 Bodil Lindqvist)

Asia C-519/04 P David Meca-Medina ja Igor Majcen v. Euroopan yhteisöjen komissio. Annettu 18.7.2006. EU:C:2006:492. (Asia C-519/04 P Meca-Medina ja Majcen v. Komissio)

Asia C-362/14 Maximillian Schrems v. Data Protection Commissioner. Annettu 6.10.2015. EU:C:2015:650. (Asia C-362/14 Maximillian Schrems)

Kotimainen oikeuskäytäntö

KKO:1997:129.

Muu oikeuskäytäntö

Saksan valtiosääntötuomioistuin (Bundesverfassungsgericht) BVerfGE 7, 198 Lüth. Annettu 15.1.1958. (BVerfGE 7, 198)

Internet lähteet

BBC News, Tour de France 98 – Drug scandal team thrown off Tour, julkaistu 18.7.1998. Saatavilla osoitteesta http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/07/98/tour_de_france/134842.stm, viitattu 27.5.2020. (BBC Tour de France 98)

Euroopan tietosuojaneuvosto, Kotisivut/EDBP/Tietoa Euroopan tietosuojaneuvostosta. Saatavilla osoitteesta https://edpb.europa.eu/about-edpb/about-edpb_fi, viitattu 27.4.2020. (Euroopan tietosuojaneuvosto/Tietoa Euroopan tietosuojaneuvostosta)

Euroopan tietosuojaneuvosto, Kotisivut/EDPB/Tietosuojatyöryhmä WP 29. Saatavilla osoitteesta https://edpb.europa.eu/our-work-tools/article-29-working-party_fi. Viitattu 27.4.2020. (Euroopan tietosuojaneuvosto/Tietosuojatyöryhmä WP 29)

Euroopan unioni, Kotisivut/Tietoa EU:sta/Euroopan tietosuojavaltuutettu. Saatavilla osoitteesta https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-data-protection-supervisor_fi, viitattu 25.5.2020. (Euroopan unioni/Euroopan tietosuojavaltuutettu)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, Kotisivut/SUEK/Historia ja vuosikertomukset. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/historia-vuosikertomukset>, viitattu 27.5.2020. (SUEK ry Historia ja vuosikertomukset)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, Kotisivut/Dopingvalvonta/Testauspooli. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/testauspooli>, viitattu 13.6.2020. (SUEK ry Dopingvalvonta/Testauspooli)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, Kotisivut/Dopingvalvonta/Urheilija dopingtestissä. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/urheilija-dopingtestissa>, viitattu 26.4.2020. (SUEK ry Urheilija dopingtestissä)

World Anti-Doping Agency, Kotisivut/ADAMS Privacy Policy. Saatavilla osoitteesta <https://www.wada-ama.org/en/adams-privacy-policy>, viitattu 17.5.2020. (WADA ADAMS Privacy Policy)

World Anti-Doping Agency, Kotisivut/Governance, saatavilla osoitteesta <https://www.wada-ama.org/en/governance>. Viitattu 22.5.2020. (WADA Governance)

World Anti-Doping Agency, Kotisivut/Accredited Laboratories. Saatavilla osoitteesta <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/science-medical/laboratories/accruited-laboratories#region-africa>, viitattu 17.5.2020. (WADA Akkreditoitunut laboratoriot)

Muut lähteet

Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry, Suomen kansallinen antidopingsäännöstö 2015. (Suomen antidopingsäännöstö)

Suomen Hiihtoliitto Antidopingohjelma 2019-2020. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/documents/10162/15920/Suomen+Hiihtoliiton+antidopingohjelma+2019-2020>, viitattu 31.5.2020. (Suomen Hiihtoliitto Antidopingohjelma 2019-2020)

Suomen Jääkiekkoliitto ry Antidopingohjelma. saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/documents/10162/15920/Suomen+J%C3%A4%C3%A4kiekkoliiton+antidopingohjelma>, viitattu 31.5.2020. (Suomen Jääkiekkoliitto ry Antidopingohjelma)

Suomen Urheiluliiton Antidopingohjelma 2017. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/documents/10162/15920/Suomen+Urheiluliiton+antidopingohjelma+2017>, viitattu 31.5.2020. (Suomen Urheiluliiton Antidopingohjelma 2017)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry:n Testauspooliohje 8.0 (SUEKin reskiteröity testauspooli). Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/documents/10162/16621/Testauspooliohje+8.0>, viitattu 9.6.2020. (SUEK ry Testauspooliohje)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, Urheilijoiden henkilötietojen käsittelyn tietosuojaseloste 6.0. Saatavilla osoitteesta <https://www.suek.fi/documents/10162/16621/Urheilijoiden+henkil%C3%B6tietojen+k%C3%A4sittelyn+tietosuojaseloste+6.0>, viitattu 2.6.2020. (SUEK ry Tietosuojaseloste)

World Anti-Doping Agency, WADA comments on the European Working Party advisory opinion dated April 6, 2009, on the International Standard on the Protection of Privacy and Personal Information. saatavilla osoitteesta https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/WADA_Comments_WP29_FullVersion.pdf, viitattu 21.5.2020 (WADA Comment 2009)

World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code 2015 with 2019 amendments. (WADC)

World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, June 2018. (ISPPPI 2018)

LYHENTEET

ADT	Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry (nyk. SUEK ry)
EDPB	European Data Protection Board, Euroopan tietosuojaneuvosto
EDPS	European Data Protection Supervisor, Euroopan tietosuojavaltuutettu
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
GDPR	General Data Protection Regulation, Euroopan unionin yleinen tietosuojasäätös
HE	Hallituksen esitys
PIPEDA	Personal Information Protection and Electronic Documents Act, S.C. 2000, c. 5, Canada
PL	Perustuslaki
POK	Euroopan unionin perusoikeuskirja
SUEK	Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry
WADA	World Anti-Doping Agency, Maailman antidopingtoimisto
WADC	World Anti-Doping Code, Maailman antidopingsäännöstö
WP	Article 29 Data Protection Working Party, Euroopan tietosuojatyöryhmä

1 JOHDANTO

1.1 Lyhyesti antidopingsäännöksistä

”The spirit of sport is the celebration of the human spirit, body and mind, and is reflected in values we find in and through sport, including: ethics, fair play and honesty, health, excellence in performance, character and education, fun and joy, teamwork, dedication and commitment, respect for rules and laws, respect for self and other participants, courage, community and solidarity. Doping is fundamentally contrary to the spirit of sport.”¹

Systemaattisen dopingtestauksen historia voidaan ulottaa vuoden 1968 Grenoblen ja Méxicon olympialaisiin, joissa Kansainvälinen olympiakomitea (KOK) aloitti urheilijoiden dopingtestaamisen kilpailuiden yhteydessä.² Käänteentekevä hetki dopingvalvonnan historiassa oli kuitenkin vuoden 1998 Ranskan ympäriajon (Tour de France) yhteydessä ravisuttanut Festina-skandaali³, joka johti itsenäisen antidopingelimen, Maailman antidopingtoimiston (World Anti-Doping Agency, WADA), perustamiseen vuoden 1999 marraskuussa.⁴

WADAn antidopingtyön yhtenäistämiseksi sekä tehostamiseksi laadittiin vuonna 2003 Maailman antidopingsäännöstö (World Anti-Doping Code, WADC), joka saatettiin voimaan vuonna ensimmäisen kerran 2004. WADC ei ole puhdas valtiosopimus, vaan valtioiden sekä kansainvälisten urheilujärjestöjen laatima asiakirja.⁵ Vuoden 2015 alusta voimaan tullut WADC on

¹ World Anti-Doping Code 2015 with 2019 amendments, s. 14.

² Toki dopingvalvontaa oli ollut kansainvälisesti aiemminkin pienissä määrin vuodesta 1928 alkaen, jolloin Kansainvälinen yleisurheiluliitto IAAF laati listan kielletyistä suorituskykyä parantavista aineista. SUEK ry Historia ja vuosikertomukset. Olympialaisten jälkeen kansainväliset olympialiikkeet hyväksyivät säännöksiinsä dopingia koskevia määräyksiä, joiden perusteella urheilijoita voitiin testata ja määrätä kurinpitoseuraamuksia. Aluksi dopingtestausta harjoitettiin ainoastaan kilpailuiden yhteydessä. Tätä selittää muun muassa se, että KOK:illa ei ollut toimivaltaa testata urheilijoita kilpailujen ulkopuolella heidän harjoituskautensa aikana eikä pienillä kansainvälisillä olympialiikkeillä ollut resursseja kattavan testausjärjestelmän ylläpitämiseksi. Myös luotettavan testausmenetelmän puuttuminen esimerkiksi urheilussa paljon käytettyjen anabolisten steroidien osalta selitti dopingtestauksen rajoittumista vain kilpailujen yhteyteen. Pound–Clarke 2011, s. 134.

³ Festina-skandaali juontaa juurensa siitä, kun vuoden 1998 Ranskan ympäriajossa silloin maailman johtavan pyöräilytiimin Festina-tallin työntekijän hallusta löydettiin 400 pullollista suoritusta parantavaa dopingia. Tämän seurauksena koko Festina-talli suljettiin kilpailun ulkopuolelle. BBC Tour de France 98.

⁴ WADAn roolina on koordinoida ja johtaa dopinginvastaista taistelua urheilussa ja sen perusideana on yhdistää kansainväliset lajiliitot ja urheilujärjestöt sekä kansallisvaltioiden hallitukset tehokkaaseen dopinginvastaiseen työhön. Pound–Clarke 2011, s. 135; Halila–Norros 2017, s. 337.

⁵ Se on siten luonteeltaan kansainvälisyksitysoikeudellinen sopimus, joka velvoittaa sen allekirjoittaneita sekä siihen liittyneitä urheilujärjestöjä ja muita organisaatioita. Halila–Norros 2017, s. 337–338. WADC 23.2 artiklan mukaan allekirjoittajatahot sitoutuvat antidopingsäännöstön määräyksiin hyväksymällä koodin ja implementoimalla sen osaksi kansallisia antidopingsäännöksiä. WADC:n allekirjoittajatahoja ovat 23.1.1 artiklan mukaan WADA, Kansainvälinen Olympiakomitea, Kansainvälinen Paralympiakomitea, kansainväliset lajiliitot (International Federations), kansalliset olympiakomiteat, kansalliset paralympiakomiteat, suurten urheilutapahtumien järjestäjät (Major Event Organizations) ja kansalliset antidopingorganisaatiot.

järjestyksessään kolmas. Sitä on kuitenkin modifioitu 2017 ja 2018 ja nyt voimassa oleva WADC kaikkine muutoksineen on ollut voimassa vuoden 2019 kesäkuun ensimmäisestä päivästä lähtien. WADC on eräänlainen säädöskokoelma, johon kuuluvat erottomattomasti itse koodin lisäksi WADAn Kansainväliset standardit (International Standards) sekä WADAn suosittelemat toimintamallit ja ohjeistukset (Models of Best Practice and Guidelines).⁶

Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry (ADT) on WADC:n allekirjoittamalla vuonna 2008 sitoutunut noudattamaan kulloinkin voimassa olevaa Maailman antidopingsäännöstöä sekä implementoimaan sen säännökset osaksi kansallista antidopingsäännöstöä. Suomen kansallinen antidopingsäännöstö (Suomen antidopingsäännöstö tai säännöstö) pohjautuu siten WADC:iin. Säännöstö on vahvistettu ADT:n yleiskokouksessa 26.11.2014⁷ ja se astui voimaan 1.1.2015.⁸ Vuonna 2016 ADT:n toiminta laajeni antidopingtoiminnan ulkopuolelle, jolloin sen nimi muutettiin samalla Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry:ksi (SUEK ry).⁹ ADT on kuitenkin edelleen käytössä aputoiminimenä. SUEK ry vastaa antidopingtoiminnasta Suomessa.¹⁰

Suomen valtio on myös sitoutunut antidopingtoimintaan ratifioimalla kaksi dopinginvastaista yleissopimusta: Euroopan neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen (SopS 23/1990) vuonna 1990¹¹ ja Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen (SopS 4/2007) vuonna 2007. Euroopan neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen mukaan sopimusosapuolten tulee ryhtyä välttämättömiin toimiin dopingin käytön vähentämiseksi ja lopulta hävittämiseksi urheilusta (1 artikla). Yleissopimuksessa tällaisia toimenpiteitä on monia, mutta esimerkiksi sopimusosapuolet asettavat urheilujärjestöille myönnettävän julkisen tuen ehdoksi sen, että ne noudattavat tehokkaasti dopingin vastaisia määräyksiä (4.2 artikla). Tämä onkin Suomessa valtion rahoituksen saamisen ehtona.¹²

⁶ World Anti-Doping Code 2015 with 2019 amendments, s. 12-13. Kansainvälisten standardien noudattaminen on WADC:n mukaan pakollista, kun taas WADAn toimintamallit ja ohjeet ovat vain suosituksia. Tällä hetkellä voimassa olevat Kansainväliset standardit ovat Kansainvälinen kiellettyjen aineiden ja menetelmien luettelo (List of Prohibited Substances and Methods 2020), Kansainvälinen testaus- ja tutkintastandardi (International Standard for Testing and Investigations, ISTI), Kansainvälinen erivapausstandardi (International Standard for Therapeutic Use Exemptions, ISTUE), Kansainvälinen laboratoristandardi (International Standard for Laboratories, ISL) sekä Kansainvälinen tietosuojastandardi (International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, ISPPPI).

⁷ Suomen antidopingsäännöstö, s. 5.

⁸ Suomen antidopingsäännöstö 20.7 §.

⁹ SUEK ry on rekisteröity yksityisoikeudellinen aatteellinen yhdistys. Halila 2018, s. 24.

¹⁰ Halila 2018, s. 26–28.

¹¹ Euroopan neuvoston dopingin vastainen yleissopimus tuli voimaan kesäkuussa 1990 yleissopimuksen voimaansaattamisesta annetulla asetuksella (465/1990).

¹² HE 191/2006 vp. s. 4-5.

Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen mukaan sopimuksen tarkoituksena on niin ikään edistää urheiludopingin ennaltaehkäisyä ja dopingin vastaista taistelua päämääränä dopingin poistaminen urheilusta (1 artikla). Yleissopimuksella pyritään etenkin tunnustamaan WADAn rooli urheilun kansainvälisen antidopingtoiminnan koordinoijana.¹³ Yleissopimuksen 4 artiklan mukaan nimittäin sopimusvaltiot sitoutuvat WADC:n periaatteisiin, jotka muodostavat pohjan sopimuksen mukaisille tarpeellisille toimenpiteille yleissopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi. Vaikka Suomi onkin ratifioinut sekä Euroopan neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen että Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen ja siten sitoutunut dopingin käytön torjuntaan, perustuu dopingvalvonta edelleen urheilun itsesääntelyyn, eli Suomen antidopingsäännöstyön, joka taas pohjautuu Maailman antidopingsäännöstyön.¹⁴

1.2 Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja aiheen raja

Suomen antidopingsäännöstyön 1.1 §:n mukaan säännöstyön keskeisenä tarkoituksena on turvata urheilijoille oikeus osallistua urheiluun, jossa ei käytetä dopingia, ja siten edistää urheilijoiden terveyttä sekä oikeudenmukaista ja tasavertaista kohtelua. Lisäksi säännöstyön tarkoituksena on turvata tehokkaat menettelytavat dopingin käytön havaitsemiseksi ja ehkäisemiseksi sekä turvata tehokkaat ja oikeudenmukaiset menettelytavat dopingrikkomusten selvittämiseksi ja seuraamusten määräämiseksi. Suomen antidopingsäännöstyön soveltamisala on varsin kattava. Käytännössä urheilijan on mahdotonta osallistua urheilutoimintaan ilman, että se hyväksyy antidopingsäännöstyön määräykset.¹⁵ Antidopingsäännökset ja dopingvalvonta ovat problemaattinen kokonaisuus, jota voitaisiin lähestyä monelta kannalta. Tutkielmani lähtökohta on kuitenkin valtiosääntöoikeudellinen.

¹³ HE 191/2006 vp. s. 1.

¹⁴ HE 191/2006 vp. s. 4-5.

¹⁵ Urheilun itsesääntely on varsin tehokasta. Esimerkiksi SUEK ry on WADC:n allekirjoittajatahona sitoutunut noudattamaan kulloinkin voimassa olevaa Maailman antidopingkoodia ja sen Kansainvälisiä standardeja ja sen myötä sitoutunut sisällyttämään WADC:n säännöksen kansalliseen antidopingsäännöstyön. SUEK ry:n jäseniä taas ovat Suomen valtion lisäksi muun muassa Suomen Olympiakomitea ry sekä Suomen Paralympiakomitea ry, joihin kuuluvat kansalliset lajiliitot taas ovat velvoitettuja noudattamaan Suomen antidopingsäännöstyötä. Urheiluseurat ovat velvoitettuja noudattamaan säännöstyötä kansallisten lajiliittojen kautta ja lopulta urheilijat seurojen jäseninä. Lisäksi muun muassa kansainväliset lajiliitot ovat myös WADC:n allekirjoittajatahoja, joten kansalliset lajiliitot tulevat velvoitetuiksi noudattamaan siten myös WADC:n säännöksiä tätä kautta. Urheilun organisaatiokenttä on monimutkainen, eikä siihen ole tarpeellista syventyä tämän enempää. Ks. lisää organisaatiokentästä esim. Tiitinen 1998, s. 218; Halila 2002, s. 813–814; Zilliacus 2018, s. 264–266. Usein myös valtion tai SUEK ry:n rahoituksen saamisen edellytyksenä on, että urheilija on sitoutunut noudattamaan Suomen antidopingsäännöstyötä. HE 191/2006 vp. s. 4-5.

Vaikka urheilutoiminta perustuu Suomessa itsesääntelymääräyksiin, ei urheilu ole kuitenkaan yhteiskunnassa sellainen osa-alue, johon perusoikeudet eivät ulottaisi vaikutustaan – sen sijaan ne jäsentävät myös urheilun oikeuskysymyksiä.¹⁶ Siten perusoikeudet suojaavat myös urheilijoita ja muita urheilun parissa toimivia henkilöitä. Vaikka Suomen antidopingsäännösten tarkoituksena onkin turvata reilu ja puhdas urheilu, ei se ole ongelmaton perusoikeuksien näkökulmasta tarkasteltuna – siksi valtiosääntöoikeudellinen tarkastelu on ensiarvoisen tärkeää.

Olen valinnut tutkimuskohteeksi Suomen antidopingsäännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset. Tarkastelen niitä perustuslain (11.6.1999/731, PL) 10 §:n mukaisen yksityiselämän suojan kannalta. Syitä valintaani on kaksi. Ensinnäkin aiempi perusoikeudellinen tutkimus urheiluoikeudesta on painottunut lähinnä antidopingsäännösten elinikäisten urheilun toimintakieltojen arviointiin PL 18 §:ssä turvatuun työ- ja elinkeinovapauden näkökulmasta.¹⁷ *Heikki Halilan* artikkeli *Perusoikeuksista urheilussa*¹⁸ vuodelta 2011 lienee edelleen opinnäytetöitä lukuun ottamatta kattavin kotimainen valtiosääntöoikeudellinen katsaus perusoikeuksien vaikutuksesta urheilussa. Antidopingsäännösten tarkastelulle yksityiselämän suojan näkökulmasta, ja ylipäänsä perusoikeudellisten linssien läpi, on siten tarvetta. Toiseksi PL 10 §:ään lukeutuva henkilötietojen suoja ja alati merkitystään kasvattava tietosuojalainsäädäntö tarjoavat hedelmällisen lähtökohdan olinpaikkatietomääräysten arvioinnille henkilötietojen käsittelijän näkökulmasta. Olinpaikkatiedot ovat nimittäin henkilötietoja, joita käsiteltäessä tulee noudattaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen¹⁹ vaatimuksia.

Urheilun yhteydessä on puhuttu paljon urheilun autonomiasta, joka ilmenee PL 13 §:ssä suojatun yhdistysautonomian kautta. *Halila* on esittänyt oivallisen kysymyksen perusoikeuksien vaikutuksesta urheiluoikeuteen – murtaako vai turvaako perusoikeusjärjestelmä urheilun autonomian? Ydinkysymyksenä on *Halilan* mukaan ennen kaikkea itsesääntelyn perusoikeuksien mukaisuus.²⁰ Kysymyksestä inspiroituneena tavoitteenani on ensinnäkin arvioida olinpaikkatietojen hyväksyttävyyttä perustuslain 10 §:ssä turvatuun yksityiselämän suojan kannalta. Toiseksi tarkoitukseni on selvittää, miten vuonna 2018 sovellettavaksi tullut EU:n yleinen tietosuoja-

¹⁶ Halila 2006, s. 385.

¹⁷ Ks. esim. Halila 2006, s. 384–403; Aine 2011a, s. 159–174. Viime vuosina urheilua on tarkasteltu myös esimerkiksi PL 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon osalta. Ks. Aine 2019, s. 14–33.

¹⁸ Halila 2011, s. 41–61.

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta.

²⁰ Halila 2006, s. 386.

asetus vaikuttaa antidopingtoiminnan olinpaikkatietomääräyksiin. Päätutkimuskysymyksiä on siten kaksi:

1. *Ovatko Suomen antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräykset hyväksyttävä rajoitus urheilijan perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan?*
2. *Täyttääkö olinpaikkatietomääräysten käsittely antidopingtoiminnassa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimukset lainmukaiselle henkilötietojen käsittelylle?*

Jotta ensimmäiseen kysymykseen voidaan vastata, on ensinnäkin selvitettävä se, mikä on PL 10 §:n suojan ala ja miten olinpaikkatietomääräykset vaikuttavat tähän suojan alaan. Vasta tämän jälkeen on mahdollista arvioida mahdollisen rajoituksen hyväksyttävyyttä. Toiseen kysymykseen vastatakseni tulee ensin selvittää, mitä edellytyksiä tietosuoja-asetus asettaa henkilötietojen lainmukaiselle käsittelylle. Tässä on myös huomioitava antidopingtoiminnan kansainvälinen luonne. Mikäli vastaus toiseen kysymykseen on kieltävä, on tarkoituksenani etsiä keinoja käsittelyn lainmukaistamiseksi.

Olen rajannut aiheen ainoastaan huippu-urheilijoihin, sillä jäljempänä esitetyllä tavalla olinpaikkatietomääräykset velvoittavat ainoastaan heitä tietyin poikkeuksin.²¹ Siksi harrasturheilu on jätetty tutkielman ulkopuolelle. Lisäksi tarkoituksenani ei ole syventyä itse dopingtestauksen problematiikkaan yksityisyyden suojan osalta, vaan keskityn ainoastaan olinpaikkatietomääräyksiin, vaikkakin dopingtestaus läheisesti liittyy olinpaikkatietomääräysten mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen.²² Tutkielmani keskittyy Suomen antidopingsäännöstöön – WADC:n säännökset tai WADAn Kansainväliset standardit huomioidaan tutkimuksessa vain relevantein osin.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tutkielmani kannalta on tärkeää määritellä seuraavat käsitteet:

Henkilötieto. Henkilötiedoilla tarkoitan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (General Data Protection Regulation, GDPR)²³ 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään

²¹ Ks. SUEK ry Dopingvalvonta/Testauspooli.

²² ²² Pound–Clarke 2011, s.142; SUEK ry Dopingvalvonta/Testauspooli. Tähän rajaukseen olen päätenyt lähinnä tutkielman luonteesta johtuvan rajallisuuden vuoksi.

²³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus).

luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, *sijaintitiedon*, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella. Erityisesti tutkielmani kannalta on tärkeää ymmärtää, että olinpaikkatiedot sijaintitietoina lukeutuvat henkilötietojen käsitteeseen.

Henkilötietojen käsittely. Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista. Siten esimerkiksi olinpaikkatietojen kerääminen on henkilötietojen käsittelyä.

1.4 Tutkimusmenetelmä, lähdeaineisto ja rakenne

1.4.1 Tutkimusmenetelmä ja käytetty lähdeaineisto

Lainopillisen eli oikeusdogmaattisen tutkimuksen kohteena on voimassa oleva oikeus. Lainopin perimmäisenä tarkoituksena on selvittää voimassa olevien oikeusnormien sisältö – lainopin tehtävänä on siten oikeussäännösten tulkinta sekä niiden systematisointi.²⁴ Tulkintakananottojen lisäksi lainopin tehtävänä on myös oikeusperiaatteiden punninta ja niiden yhteensovittaminen.²⁵ On kuitenkin huomioitava, että vaikka lainoppi on ennen kaikkea deskriptiivistä eli kuvaavaa tiedettä, ei kielen monimerkityksellisyyden johdosta voida sanoa, että lainoppi objektiivisesti kuvaisi oikeusnormin taustalla olevaa totuutta.²⁶

Lainoppi voidaan jakaa käytännölliseen lainoppiin ja teoreettiseen lainoppiin. Käytännöllinen lainoppi, eli tulkintalainoppi²⁷ tuottaa perusteltuja tulkintalauseita, toisin sanoen tulkintakananottoja, voimassa olevan oikeuden säännöistä ja periaatteista.²⁸ Teoreettinen lainoppi taas

²⁴ Aarnio 1989, s. 47–48; Hirvonen 2011, s. 21–22.

²⁵ Hirvonen 2011, s. 24.

²⁶ Hirvonen 2011, s. 25 ja 36–37.

²⁷ Tuori 2000, s. 303.

²⁸ Siltala 2003, s. 109. *Siltalan* mukaan tosin oikeusperiaatteiden ja muiden heikommin formaalien oikeudellisten ratkaisustandardien osalta tulisi puhua *punnintalauseista*. Tämä johtuu siitä, ettei periaatteita voi tulkita samalla

pyrkii systematisoimaan, eli tutkimaan ja jäsentämään oikeudenalan käsitteitä, oikeusperiaatteita sekä teoreettisia rakennelmia.²⁹ *Aarnio* kuitenkin huomauttaa, etteivät teoreettinen ja käytännöllinen lainoppi ole toisistaan irrallisia, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.³⁰

Tutkimusmenetelmäni on ennen kaikkea lainopillinen, sillä tutkielmani tavoitteena on tarkastella yhtäältä perustuslain yksityiselämän suojaa turvaavan 10 §:n sisältöä ja sitä, miten olinpaikkatietomääräysten yksityiselämän suojaan kohdistuvan rajoituksen hyväksyttävyyttä tulisi arvioida, sekä toisaalta selvittää EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen asettamia edellytyksiä olinpaikkatietojen käsittelylle antidopingtoiminnassa. Metodologisesti tutkielmani sijoittuu etenkin käytännöllisen lainopin alueelle kuitenkin hyödyntäen teoreettista lainoppia pyrkiessään tutkimaan ja jäsentämään muun muassa tietosuojalainsäädännöllisiä käsitteitä ja valtiosääntöoikeudellisia periaatteita. Tutkielmani pyrkii näin ollen myös systematisoimaan urheilu-oikeuden ja valtiosääntöoikeuden keskinäisiä suhteita. Metodologisen tulokulmani voidaan sanoa olevan perusoikeuskeskeinen laintulkintaoppi, sillä *Siltalan* määritelmän mukaisesti perusoikeusjärjestelmä toimii tutkielmani ajatuksellisena kiintopisteenä, jota vasten tarkastelen tulkintavaihtoehtojen oikeellisuutta.³¹

Tutkimukseni keskeisimmät lähteet ovat ensinnäkin perustuslain yksityiselämän suojaa koskeva 10 § sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen³² (SopS 18-19/1990, EIS) yksityis- ja perhe-elämän suojaa koskeva 8 artikla ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) sitä koskeva oikeuskäytäntö. Toiseksi tutkielmani keskeiset lähteet muodostuvat Euroopan unionin sekundärlainsäädäntöön kuuluvasta EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta ja sitä myötä primaarlainsäädäntöön lukeutuvan Euroopan unionin perusoikeuskirjan³³ (POK) yksityis- ja perhe-elämän suojaa koskevasta 7 artiklasta ja henkilötietojen suojaa koskevasta 8 artiklasta. Erityisesti jäljempänä käsiteltävä EIT:n ratkaisu *FNASS ja muut v. Ranska*³⁴ on tarkastelun osalta keskei-

tavalla kuin oikeussääntöjä, sillä periaatteiden tulkinnallinen merkityssisältö ei ole sääntöjen tavoin irrotettavissa niiden taustalla vaikuttavista yhteiskunnallisista arvo- tai tavoiteperusteista (s. 109).

²⁹ Hirvonen 2011, s. 25. *Siltala* lisää, että teoreettisen lainopin metodisena vertailukohtana on tekstin strukturalistinen rakenneanalyysi ja eri osatekijöiden keskinäinen yhteensovittaminen, ei niinkään yksittäisen oikeussäännön tai -periaatteen merkityksen selvittäminen. *Siltala* 2003, s. 110.

³⁰ *Aarnio* 1997, s. 37.

³¹ *Siltala* 2003, s. 830.

³² Euroopan neuvoston Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950.

³³ Euroopan unionin perusoikeuskirjan konsolidoitu toisinto (2012/C 326/02), 26.10.2012.

³⁴ Yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 *FNASS ja muut v. Ranska*.

sessä roolissa dopingvalvonnan perustuessa itsesääntelyyn sekä olinpaikkatietomääräyksiä koskevan muun lainsäädännön puutteellisuuden vuoksi. Voidaan siten käytetyn lähdeaineiston perusteella sanoa, että tutkielmani sijoittuu myös eurooppaoikeuden alueelle.³⁵

1.4.2 Tutkimuksen rakenne

Johdanto-osassa on pohjustettu dopingin sääntelyn lähtökohtia sekä käsitelty tutkimusasetelmaa yleisellä tasolla. Toisessa luvussa selvennän tutkielmani tarkastelun keskipisteessä olevia Suomen antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräyksiä. Tämän jälkeen perehdyn tarkemmin yksityiselämään ja henkilötietojen suojaan perus- ja ihmisoikeutena. Tarkoitukseni on tarkastella sitä, mitä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan alaan kuuluu ja miten olinpaikkatietomääräyksen rajoittavat tätä suojan alaa.

Kolmannessa luvussa tarkastelen ensin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisua olinpaikkatietomääräyksiin liittyen. Tämän jälkeen siirryn arvioimaan olinpaikkatietomääräysten yksityiselämän suojaan kohdistuvan rajoituksen hyväksyttävyyttä. Neljännessä luvussa keskityn tietosuojalainsäädännön erityiskysymyksiin. Tarkoitukseni on selvittää yleisen tietosuojasetuksen asettamat edellytykset olinpaikkatietojen käsittelylle sekä pureutua olinpaikkatietojen käsittelyn lainmukaisuuden problematiikkaan. Viimeinen luku on yhteenveto-osio, jossa nivotaan yhteen tutkimuksen perusteella saadut vastaukset johdanto-osiossa esitettyihin kysymyksiin.

2 SUOMEN ANTIDOPINGSÄÄNNÖSTÖN OLINPAIKKATIETOMÄÄRÄYKSET JA YKSITYISELÄMÄN JA HENKILÖTIETOJEN SUOJA PERUS- JA IHMISOIKEUTENA

2.1 Suomen antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräykset

SUEK ry:n rekisteröity testauspooli on ryhmä huippu-urheilijoita, joihin dopingtestaus erityisesti kohdentuu ja joilla on olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus. SUEK ry:n testauspooliin kuuluu kansainvälisten lajiliittojen testauspooliin kuuluvia urheilijoita, kansainvälisen tason huippu-urheilijoita sekä urheilun toimintakiellossa olevia urheilijoita. Lisäksi testauspooliin voi

³⁵ Eurooppaoikeuden on katsottu sisältävän EU-oikeuden että Euroopan neuvoston sopimusjärjestelmän. Ks. esim. Ojanen 2016, s. 4.

kuulua sellaisia urheilijoita, jotka saavat tukea Olympiakomitealta tai opetus- ja kulttuuriministeriöltä. SUEK ry:llä on oikeus päättää testauspooliin nimitettävistä urheilijoista.³⁶

Urheilijan olinpaikkatiedoista ja niiden ilmoittamisesta SUEK ry:lle säädetään Suomen antidopingsäännösten 5.6 §:ssä. Sen mukaisesti SUEK ry:n rekisteröityyn testauspooliin kuuluvan urheilijan on noudatettava WADAn Kansainvälisen testaus- ja tutkintastandardin olinpaikkatietovaatimuksia ja ilmoitettava olinpaikkatietonsa SUEK ry:lle vuosineljänneksittäin, päivätävä tietoja niin, että ne ovat aina täsmällisiä ja ajan tasaisia sekä olla tavoitettavissa dopingtestausta varten ilmoittamissaan olinpaikoissa (5.6.1 §).

Rekisteröityyn testauspooliin kuuluvan urheilijan on ilmoitettava SUEK ry:lle olinpaikkatiedot etukäteen jokaisen vuosineljänneksen *jokaiselta päivältä*. Ilmoitettaviin tietoihin kuuluvat 1) postiosoite, 2) yöpymispaikka, 3) kilpailuaikataulu, 4) tiedot säännöllisestä toiminnasta sekä 5) 60 minuutin ajanjakso tietyssä paikassa. Ilmoitettavan postiosoitteen tulee olla SUE ry:n Testauspooliohjeen mukaan sellainen, että sinne saapuva posti tulee urheilijan tietoon välittömästi. Yöpymispaikan ilmoittamisen tarkoituksena on, että antidopingorganisaatiolle muodostuu selkeä kuva siitä, missä urheilija on kyseisen päivän päättyessä ja seuraavan alkaessa. Kilpailuaikataulun osalta urheilijan tulee ilmoittaa vuosineljännekseltä kunkin kilpailupaikkansa nimi ja osoite sekä päivämäärät, joina urheilija kilpailee. Mikäli urheilijalla ei ole kilpailuja kyseisenä vuosineljänneksenä, tulee hänen ilmoittaa syy siihen. Säännöllisenä toimintana ilmoitettavat tiedot kattavat Testauspooliohjeen mukaan kaiken sellaisen toiminnan, joka tehdään osana vakioaikataulua tai -toimintaa. Urheilijan tulee ilmoittaa nimi ja osoite jokaisesta paikasta, jossa hän harjoittelee, työskentelee tai tekee muuta säännöllistä toimintaa vuosineljänneksen ajan, sekä ilmoittaa näiden toimintojen tavanomaiset ajankohdat. Jos urheilijalla ei ole säännöllistä toimintaa, tule tähän ilmoittaa syy.³⁷

Tieto 60 minuutin ajanjaksosta tietyssä paikassa tarkoittaa sitä, että urheilijan on ilmoitettava SUEK ry:lle vuoden jokaiselta päivältä paikka, josta hän on tavoitettavissa yhden 60 minuutin ajanjakson ajan aikavälillä 05:00-23:00. SUEK ry:n mukaan ei ole realistista vaatia urheilijalta tietoja olinpaikastaan vuorokauden jokaiselta tunnilta olettamatta, ettei niihin tulisi muutoksia.

³⁶ SUEK ry Dopingvalvonta/Testauspooli. Rekisteröidyillä testauspoolilla tarkoitetaan Suomen antidopingsäännösten Liitteen 1 Määritelmät mukaan korkeimman prioriteetin urheilijoista koostuvaa poolia, jonka kansainväliset lajiliitot muodostavat kansainväliselle tasolle ja kansalliset antidopingorganisaatiot erikseen kansalliselle tasolle.

³⁷ SUEK ry Testauspooliohje.

Siksi urheilijan tulee ilmoittaa 60 minuutin ajanjaksoksi paikka, josta urheilija on tänä aikana varmasti tavoitettavissa. Mikäli urheilijan suunnitelmat muuttuvat, eikä hän olisi enää tavoitettavissa 60 minuutin ajanjaksoa varten ilmoittamastaan sijainnistaan, tulee hänen ilmoittaa uusi olinpaikka tai sijainti ennen kuin alkuperäinen ajanjakso tulee voimaan.³⁸

Mikäli urheilija ei ole ilmoittanut tai päivittänyt ajantasaisia olinpaikkatietojansa taikka ei ole ollut tavoitettavissa 60 minuutin ajanjaksoa varten ilmoittamastaan olinpaikasta tai sijainnista, saa urheilija merkinnän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä (*Filing Failure*) tai testiin tavoittamattomuudesta (*Missed Test*). *Missed Test* -merkintä seuraa ainoastaan silloin, jos urheilija ei ole ollut tavoitettavissa 60 minuutin ajanjaksoa varten ilmoittamastaan paikasta.³⁹ Kolme *Filing Failure* -merkintää tai *Missed Test* -merkintää taikka näiden yhdistelmää 12 kuukauden pituisen ajanjakson aikana katsotaan Suomen antidopingsäännösten mukaan dopingrikkomukseksi (2.4 §), josta urheilijalle seuraa automaattisesti säännösten 10 §:ssä määritelty seuraamus. Kahdentoista kuukauden seurantajakso alkaa kustakin saadusta merkinnästä erikseen. Olinpaikkatietomääräysten laiminlyönnistä seuraava rangaistus on pääsääntöisesti kahden vuoden urheilun toimintakielto (*Ineligibility*), joka voidaan tuottamuksen asteesta riippuen alentaa vähintään yhdeksi vuodeksi (10.3.2 §). Urheilun toimintakiellon aikana urheilija ei saa osallistua mihinkään kilpailuun tai muuhun urheilutoimintaan missään roolissa, eikä ole oikeutettu Suomen valtion myöntämään taloudelliseen tukeen.⁴⁰

Vaikka ilmoitusvelvollisuuteen sisältyy tietoja urheilijan urheiluammattiin liittyen, koskee se myös henkilökohtaisempia tietoja, kuten yöpymispaikkaa. Urheilijan olinpaikkatiedot saattavat helposti paljastaa myös arkaluonteisemmaksikin luokiteltavia tietoja, kuten urheilijan terveyttä tai perhe-elämää koskevia tietoja. Esimerkiksi urheilijan terveyden tilaan, perhe-suhteisiin tai muuhun elämään saattaa liittyä sellaista säännöllisesti toistuvaa toimintaa, kuten vaikkapa fysioterapiassa käyntiä, valvottuja lapsitapaamisia taikka uskonnollisissa tai poliittisissa kokouksissa käyntiä, jotka säännöllisen toiminnan kriteerien täyttäessä tulee ilmoittaa SUEK ry:lle. Lisäksi se seikka, että urheilijan tulee ilmoittaa myös syy siihen, miksei säännöllistä kilpailu- tai muuta toimintaa ole vuosineljänneksen aikana, voi paljastaa arkaluonteisiakin, esimerkiksi urheilijan terveyteen tai muuhun henkilökohtaiseen elämään liittyviä tietoja.

³⁸ SUEK ry Testauspooliohje.

³⁹ Suomen antidopingsäännöstö 5.6.3 §.

⁴⁰ Suomen antidopingsäännöstö 10.12 § ja Liite 1 Määritelmät.

Olinpaikkatietomääräysten mukainen ilmoitusvelvollisuus on ilman muuta raskas velvollisuus. Urheilijan on vuoden jokaisena päivänä oltava 60 minuutin ajanjakson ajan ilmoittamassaan paikassa tai vaihtoehtoisesti muistettava päivittää suunnitelmiinsa tulevat muutokset – lähtökohtaisesti varaa spontaanille elämälle ei ole. Se, että olinpaikkatietomääräykset koskevat vain pientä joukkoa urheilijoista tai ihmisistä ylipäättään, ei tee niistä hyväksyttävämpiä yksityiselämän suojaan kohdistuvina rajoituksina. Jotta voidaan tarkastella ja arvioida olinpaikkatietomääräyksiä yksityiselämän suojaan kohdistuvana puuttumisena, on tarpeellista luoda katsaus yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan perus- ja ihmisoikeutena. Tästä seuraavassa jaksossa.

2.2 Yksityiselämän suoja ja henkilötietojen suoja perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa

Yksityiselämän suoja on monitahoinen oikeus. Ensimmäisiä laajalti tunnettuja määritelmiä yksityisyyden suojalle oli *Samuel D. Warrenin* ja *Louis D. Brandeisin* 1980-luvulla kehittämä käsite *the right to be let alone* eli oikeus tulla jätetyksi yksin.⁴¹ *Warren ja Brandeis* lausivat kuuluisan artikkelinsa alussa, että yhteiskunnan poliittiset, sosiaaliset ja taloudelliset muutokset edellyttävät uusien oikeuksien kehittämistä – näiden muutosten myötä syntyi oikeus tulla jätetyksi yksin.⁴² Nykyään yksityisyyden suoja oikeutena voidaan nähdä laajentuneen yhteiskunnallisen kehityksen seurauksena monitahoiseksi perus- ja ihmisoikeudeksi, jolla pyritään vastaamaan teknologiakehityksen mukanaan tuomiin oikeudellisiin, sosiaalispsykologisiin, taloudellisiin sekä poliittisiin haasteisiin.⁴³

Yksityiselämän suojasta säädetään niin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa kuin Euroopan unionin perusoikeuskirjassa.⁴⁴ EIS 8 artiklassa säädetään oikeudesta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta seuraavasti:

Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta

1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

⁴¹ Warren–Brandeis 1980. Usein käsitteeseen oikeudesta tulla jätetyksi yksin viitataan myös englanniksi fraasilla *the right to be left alone*.

⁴² Warren–Brandeis 1980, s. 193.

⁴³ Finn–Wright–Friedewald 2013, s. 3.

⁴⁴ Perusoikeuskirjasta tuli oikeudellisesti sitova Lissabonin sopimuksen (EUVL C 306, 17.12.2007) voimaan tulon jälkeen vuonna 2009. Lissabonin sopimuksella muutettiin Euroopan unionista tehtyä sopimusta (C 326/13, SEU) ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta (C 326/47, SEUT) (perussopimukset). SEU 6.1 artiklan mukaan perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo ja asema kuin perussopimuksilla. Unionin tuomioistuimien oli kuitenkin jo tätä ennen maininnut, että perus- ja ihmisoikeuksilla on merkittävä asema EU-oikeudessa, ks. esim. asia 4/73 Nold v. Komissio.

2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lähes säännönmukaisesti todennut EIS 8 artiklaa koskevissa ratkaisuisaan, että yksityis- ja perhe-elämä on laaja käsite, jota ei ole mahdollista määrittellä tyhjentävästi⁴⁵ sekä huomauttanut, että 8 artiklan mukainen yksityis- ja perhe-elämän suoja on dynaaminen ja jatkuvasti kehittyvä oikeus.⁴⁶ *Hirvelä ja Heikkilä* toteavatkin, että EIS 8 artikla koskee nykyisin mitä moninaisimpia elämän alueita, mutta sen perimmäisenä tarkoituksena on suojata yksilöä viranomaisten mielivaltaiselta puuttumiselta yksityis- ja perhe-elämään.⁴⁷ EU:n perusoikeuskirjan yksityis- ja perhe-elämän suojaa koskeva artikla vastaa sanamuodoltaan EIS 8 artiklan 1 kohtaa. POK 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

Yksityis- ja perhe-elämän suojaa koskevan 7 artiklan lisäksi POK sisältää erillisen henkilötietojen suojaa koskevan 8 artiklan. Voidaankin sanoa, että EU-oikeudessa henkilötietojen suojalla on vahva perusoikeudellinen asema. EU:n perusoikeuskirjan 8 artikla kuuluu seuraavasti:

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.
2. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.
3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.⁴⁸

⁴⁵ Ks. esim. asia 2346/02 *Pretty v. Yhdistynyt kuningaskunta*, § 61 sekä tutkielmassani myöhemmin tarkasteltava EIT:n ratkaisu *FNASS ja muut v. Ranska* (yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 *FNASS ja muut v. Ranska*), § 152.

⁴⁶ Ks. esim. asia 28957/95 *Christine Goodwin v. Yhdistynyt kuningaskunta*, § 74. *Hirvelä ja Heikkilä* ovat todenneet, että EIS 8 artiklaa on tulkittu EIT:n oikeuskäytännössä joustavasti soveltaen sitä aina uusiin aihealueisiin, jolloin sen kattavuus on aikojen saatossa laajentunut huomattavasti. Dynaamisuutensa ja evolutiivisuutensa ansiosta EIS on siten elävä instrumentti, joka kykenee vastaamaan muuttuviin olosuhteisiin ja uudenlaisiin kysymyksiin. *Hirvelä–Heikkilä* 2017, s. 628.

⁴⁷ *Hirvelä–Heikkilä* 2017, s. 628.

⁴⁸ Henkilötietojen suojasta on säännös myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 16 artiklan 1 kohdassa: ”Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan”. SEUT 16 artikla onkin oikeusperustana henkilötietojen suojasta annetuille EU-säädöksille, kuten EU:n yleiselle tietosuoja-asetukselle.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa henkilötietojen suojaa ei ole erikseen mainittu, mutta EIT on oikeuskäytännössään katsonut sen lukeutuvan osaksi EIS 8 artiklassa turvattua yksityis- ja perhe-elämän suojaa.⁴⁹

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 52 artiklassa säädetään POK:n ja EIS:n suhteesta. Artiklan 3 kohdan mukaan siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, on niiden merkitys ja ulottuvuus sama kuin EIS:ssä.⁵⁰ Lisäksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan 3 kohdassa mainitaan, että Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osana koko unionin oikeutta. EU:n perusoikeuskirjan osalta on kuitenkin muistettava, että se velvoittaa ainoastaan unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta (POK 51 artikla), eli esimerkiksi implementoivat unionin oikeutta osaksi kansallista lainsäädäntöä tai kun tuomioistuimessa käsitellään EU-oikeuden soveltamisalaan kuuluvia oikeustapauksia.⁵¹

Perustuslaissa (11.6.1999/731, PL) yksityiselämän suojasta säädetään sen 10.1 §:ssä: ”Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.” Yksityiselämän suojaa koskeva perustuslain 10 § on saanut vaikutteita kirjoitusasuun erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 17 artiklasta (SopS 7-8/1976, KP-sopimus) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklasta.⁵² *Viljanen* katsoo, että kun PL 10 §:n kirjoitusasuun esikuvina ovat toimineet kansainväliset ihmisoikeussopimukset, voidaan yksityiselämän suojaa koskevan perusoikeussäännöksen tulkinnassa tukeutua myös näiden ihmisoikeussopimusten vastaavien

⁴⁹ Ks. esim. asia 9248/81 *Leander v. Ruotsi* sekä yhdistetyt asiat 30562/04 ja 30566/04 *S. ja Marper v. Yhdistynyt kuningaskunta*.

⁵⁰ Keskustelua on tämän johdosta herättänyt erityisesti se, että kun POK 7 artikla ja EIS 8 artikla vastaavat kirjoitusasultaan toisiaan, niin mikä merkitys POK 8 artiklan mukaisella itsenäisellä säännöksellä henkilötietojen suojasta on, varsinkin kun EIT on ratkaisuihissaan todennut henkilötietojen suojan lukeutuvan osaksi EIS 8 artiklan suojan alaa. Teorioita on esitetty monia. Ks. esim. *Lynskey* 2015, s. 89–130; *González Fuster* 2014, s. 199–200. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että itsenäisen perusoikeusartiklan myötä henkilötietojen suojalla on vahva EU-oikeudellinen asema.

⁵¹ *Ojanen* 2016 s. 157–158. EU:lla ei ole urheiluoikeudellista sääntelyä. SEUT 6 artiklan mukaan unionilla on kuitenkin toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi muun muassa urheilun saralla. Lisäksi EU:n komissio on julkaissut vuonna 2007 *Urheilun valkoisen kirjan*, jossa selvitetään EU tasolla urheiluun liittyviä kysymyksiä, kuten EU-oikeuden soveltamista urheiluun sekä kartoitetaan konkreettisia ehdotuksia EU:n uusista toimista urheilun saralla. *Urheilun valkoinen kirja* 2007, s. 2-3.

⁵² HE 309/1993 vp. s. 53.

määräysten soveltamiskäytäntöön.⁵³ Tutkielmani kannalta näistä kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista vain EIS on merkityksellinen ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön myötä, joten jätän KP-sopimuksen tarkastelun tutkielmani ulkopuolelle. Ennen kuin syvennyn tarkemmin perustuslaissa turvattuun yksityiselämän suojan sisältöön, on selkeytettävä ensin yksityiselämän suojan ja yksityisyyden suojan käsitteitä ja niiden mahdollista terminologista eroa 10 §:n mukaisen perusoikeussäännöksen kannalta. Yksityiselämän suojasta puhuttaessa saatetaan nimittäin käyttää termiä yksityisyyden suoja ja päinvastoin.

Viljasen mukaan perustuslain 10 §:n osalta tehdyllä terminologisella valinnalla yksityisyyden ja yksityiselämän käsitteiden välillä ei liene laajempaa valtiosääntöoikeudellista merkitystä.⁵⁴ *Neuvonen* on *Viljasen* kanssa samaa mieltä, mutta lisää, että mahdollisena on kuitenkin pidettävä sitä, että yksityisyyden suojaa käytetään laajempana käsitteenä kaikille niille perus- ja ihmisoikeuksina suojattaville oikeuksille, jotka turvaavat samaa oikeudellista ilmiötä.⁵⁵ *Mahkonen* sitä vastoin katsoo, että yksityisyys voidaan nähdä myös yksityiselämää suppeampana käsitteenä, vaikkakin toteaa, että yhtäläillä yksityisyys voidaan ajatella myös yksityiselämää laajempänä ilmiönä.⁵⁶ *Pöystin* mukaan taas yksityiselämä tulisi ymmärtää yhdeksi yksityisyyden elementiksi.⁵⁷ Vaikka yksityiselämän ja yksityisyyden käsitteiden välillä saattaa olla vivahte-eroja, katson *Viljasen* tavoin, ettei terminologisella valinnalla ole merkitystä PL 10 §:n tarkastelussa. Siten käytän niitä tutkielmassani limittäin viitaten kummallakin perustuslain 10 §:ään.

Keskustelu yksityisyyden ja yksityiselämän mahdollisista käsitteellisistä eroavaisuuksista juontaa juurensa varmasti osittain myös seikkaan, joka on jo perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp.) todettu: yksityiselämän suojan ala on vaikea määrittellä täsmällisesti.⁵⁸ Hallituksen esityksen mukaan perustuslain 10 §:n yksityiselämän suojan lähtökohtana on EIS 8 artiklan tapaan se, että yksilöllä on oikeus elää elämäänsä ilman viranomaisten

⁵³ Viljanen 1996, s. 791. *Ojanen ja Scheinin* huomauttavat tähän liittyen, että PL 22 §:ssä säädetystä julkisen vallan velvollisuudesta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen voidaan johtaa perustuslaintasoinen oikeusperusta perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien tulkinnalliselle harmonisoinnille. *Ojanen–Scheinin* 2011, s. 187.

⁵⁴ Viljanen 2011c, s. 392.

⁵⁵ Neuvonen 2014, s. 37.

⁵⁶ Mahkonen 1997, s. 49.

⁵⁷ Pöysti 1999, s. 483. Ks. myös HE 96/1998 vp. s. 5, jossa annetaan ymmärtää, että yksityiselämä lukeutuisi yksityisyyden suojaan, jolloin yksityisyys olisi yksityiselämää laajempi käsite.

⁵⁸ HE 309/1993 vp. s. 53. Yksityisyyden määrittely-yrityksistä ks. esim. Mahkonen 1997 s. 14–38. Kansainvälisestä keskustelusta ks. esim. Solove 2008, s. 1-77; Finn–Wright–Friedewald 2013, s. 3-32.

tai muun ulkopuolisen tahon mielivaltaista taikka aiheetonta puuttumista siihen.⁵⁹ Aiheetonta tai mielivaltaista puuttumista ei kuitenkaan ole määritelty tarkemmin.⁶⁰

Hallituksen esityksen mukaan yksityiselämän suojan alaan lukeutuvat ainakin yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön sekä oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan.⁶¹ Yksityiselämän suojalla ei siten *Viljasen* sanoja lainatakseni viitata ainoastaan henkilön oikeuteen olla yksin rauhassa muilta, vaan siihen sisältyy myös yhteisöllinen elementti.⁶² *Viljanen* katsoo PL 10 §:n yksityiselämän suojan sisältävän ainakin henkilökohtaisen identiteetin suojan, moraalisen ja fyysisen koskemattomuuden, riittävän yksityisyyden turvaavat ulkonaiset olosuhteet, henkilötietojen suojan, oikeuden päättää henkilökohtaisista suhteistaan muihin ihmisiin, mukaan lukien sukupuolisen käyttäytymisen.⁶³ Toisin kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja EU:n perusoikeuskirjassa, ei perustuslain 10 §:ään sisälly erillistä mainintaa perhe-elämän suojasta. Hallituksen esityksen mukaan perhe-elämä kuitenkin lukeutuu ilman muuta yksityiselämän suojan alaan.⁶⁴

Oikeustieteellisessä keskustelussa on myös eriäviä mielipiteitä siitä, tulisiko henkilötietojen suojan olla itsenäinen perusoikeus kuten EU:n perusoikeuskirjassa vai tulisiko sen lukeutua osaksi PL 10 §:n yksityiselämän suojaa EIS 8 artiklan tapaan. *Viljanen* sijoittaa henkilötietojen suojan osaksi yksityiselämän suojaa⁶⁵, samoin *Neuvonen*⁶⁶. Henkilötietojen suojan katsominen osaksi yksityiselämän suojaa ja sen rinnasteisuus yksityiselämän suojan kanssa toteuttaa *Neuvosen* mukaan parhaiten niin yksityisyyden suojaan kuuluvia oikeuksia kuin henkilötietojen suojan tarkoitusta.⁶⁷ *Koillisen* mukaan henkilötietojen suoja tulisi nähdä itsenäisenä perusoikeutena, sillä se on yksityiselämän suojasta poiketen ensisijaisesti menettelyllinen oikeus.⁶⁸

⁵⁹ HE 309/1993 vp. s. 52.

⁶⁰ Näin myös Kanerva 2013, s. 101.

⁶¹ HE 309/1993 vp. s. 53.

⁶² *Viljanen* 2011c, s. 392.

⁶³ *Viljanen* 1996, s. 802. *Jyränki ja Husa* huomauttavat tähän liittyen, ettei perusoikeussäännöksestä ilmene se, onko yksityiselämä tarkoitettu 10 §:n otsikoinnin tavoin yläkäsitteeksi, johon muut säännöksessä mainitut oikeushyvät lukeutuvat, vai tulisiko säännös ymmärtää siten, että kaikki neljä käsitettä muodostavat yhdessä suojatun alan, jonka kokonaisuutta mikään niistä ei yksin kata, vaikka yksittäisten oikeushyvien alat ovat osin päällekkäisiä. He näyttävät puoltavat jälkimmäistä kantaa. *Jyränki–Husa, Valtiosääntöoikeus* 2012, s. 418.

⁶⁴ HE 309/1993 vp. s. 53. Perhe-elämän mainitsematta jättämistä perusteltiin sen määrittelyn vaikeudella ja ylipäänsä ”perhe”-käsitteen ongelmallisuudella.

⁶⁵ *Viljanen* 1996, s. 802; *Viljanen* 2011c, s. 393.

⁶⁶ *Neuvonen* 2014, s. 41.

⁶⁷ *Neuvonen* lisää vielä, että henkilötietojen suoja itsenäisenä perusoikeutena olisi verrattain rajattu, ja siltä puuttuisi historiallinen ja aatteellinen syvyys, jolloin se saattaisi jäädä lähinnä tekniseksi ja suppeaksi oikeudeksi. *Neuvonen* 2014, s. 41.

⁶⁸ *Koillinen* 2013, s. 171–193.

Korjan mukaan henkilötietojen suoja voidaan erityisesti nähdä tietosuojalainsäädännön avulla toteutettavien perusoikeuksien suojana.⁶⁹ Olen *Viljasen* ja *Neuvosen* kanssa samaa mieltä siitä, että henkilötietojen suoja voidaan lukea ensisijaisesti yhdeksi yksityiselämän suojan elementiksi, joskin katson, että sillä on myös vahvaa itsenäistä merkitystä tietosuojalainsäädännön kautta toteutettavana oikeutena.

2.3 *Olinpaikkatietomääräykset yksityiselämän suojan rajoituksena: keskeisimmät yksityiselämän suojan elementit*

Yksityiselämän suoja ei siis ole perusoikeutena tarkasti ja täsmällisesti määriteltävissä. En näe estettä sille, etteikö PL 10 §:n mukaista yksityiselämän suojaa voitaisi katsoa myös EIS 8 artiklan tapaan dynaamiseksi ja evolutiiviseksi oikeudeksi. *Viljanen* onkin osuvasti huomauttanut, että vaikka lainsäädäntö ei pysty seuraamaan tieteen ja tekniikan kehitystä, ulottaa perustuslain yksityiselämän turvasäännös luonnollisesti vaikutuksensa myös sellaisiin puuttumisiin henkilön yksityiselämään, joita ei säännöstä kirjoitettaessa edes osattu ennakoida.⁷⁰ Seuraavaksi tarkoituksenani onkin tarkastella yksityiselämän suojan elementtejä, joihin Suomen antidoping-säännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset ainakin puuttuvat.

Itsemääräämisoikeus. Yksi keskeisimmistä yksityiselämän suojan elementeistä, johon olinpaikkatietomääräykset vaikuttavat, on itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus tiivistyy yksilön oikeuteen vapaasti solmia ja ylläpitää suhteitaan muihin ihmisiin ja ympäristöön sekä oikeuteen määrätä itsestään ja ruumiistaan.⁷¹ Siihen sisältyy lisäksi ajatus yksilön oikeudesta

⁶⁹ Korja 2016, s. 115–116. Ks. myös Lindroos-Hovinheimo 2016, s. 124–125: *Lindroos-Hovinheimon* mukaan tietosuojalla viitataan tunnistettujen tai tunnistettavien yksilöiden tietojen suojaamiseen. Henkilötietojen suoja ja tietosuojaa käytetään usein toistensa synonyymeinä (Ks. esim. Koillinen 2013, s. 171; Neuvonen 2014, s. 70), vaikka niillä on käsitteinä eroja. Käsitteiden määrittelystä tarkemmin ks. Korhonen 2003, s. 97–98. Käytän tutkielmassani henkilötietojen suoja ja tietosuojaa toistensa synonyymeinä tarkoittaen PL 10 §:ssä suojaan kuuluvaa elementtiä tai osa-aluetta, joskin väitän, että PL 10 §:n kirjoitusasulle olisi tarkastelun tarvetta henkilötietojen suojan alati kasvavan merkityksen vuoksi.

⁷⁰ Viljanen 2011c, s. 394.

⁷¹ HE 309/1993 vp, 52–53; Viljanen 2011c, s. 392. Oikeustieteellisessä keskustelussa on tunnistettu ja tunnustettu, että perustuslainsäädäntömme sisältyy myös sellaisia perusoikeuksia, jotka saavat sisältönsä useasta perusoikeussäännöksestä käsin, mutta joita ei ole nimenomaisesti mainittu yhdessäkään perusoikeussäännöksessä. Yksi näistä on itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus saa sisältönsä PL 10 §:n lisäksi muun muassa PL 7 §:n mukaisesta oikeudesta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (Viljanen 2011c, s. 392; Neuvonen 2014, s. 38; Neuvonen–Rautiainen 2015, s. 34–35; Koivisto 2018, s. 631). *Koivisto* katsoo, että itsemääräämisoikeudella on yhteyksiä myös PL 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen sekä epäsuorasti myös PL 2.2 §:ään ja PL 1.2 §:ään (s. 631). *Neuvonen ja Rautiainen* taas katsovat itsemääräämisoikeuden tätä laajemmaksi. Heidän mukaansa itsemääräämisoikeus muodostuu kaikista sellaisista oikeuksista, jotka antavat henkilölle tietyn vapauspiirin, jonka puitteissa yksilö voi toteuttaa vapauttaan oman harkintansa mukaan (s. 35). *Neuvonen* vielä lisää, että vaikka itsemääräämisoikeuteen kuuluvia elementtejä on useassa perusoikeussäännöksessä, ei mikään niistä yksistään turvaa oikeutta (s. 38). *Neuvonen ja Rautiainen* puhuvat perusoikeuksien jaottelusta eksplisiittisiin ja implisiittisiin perusoikeuksiin, joista eksplisiittiset perusoikeudet ovat sellaisia, jotka voidaan tunnistaa suoraan perustuslain tekstistä

tehdä itsenäisesti häntä itseään koskevia päätöksiä.⁷² Testauspooliin kuuluvat urheilijat ovat velvoitettuja ilmoittamaan olinpaikkatietonsa SUEK:lle ja oltava dopingvalvojen kanssa tekemisissä, halusivat tai eivät. Itsemääräämisoikeuden mukainen oikeus vapaasti solmia suhteita toisiin ihmisiin ja ympäristöön voidaan yhtäläillä nähdä oikeutena olla solmimatta näitä suhteita. Urheilijalla ei kuitenkaan ole valinnanvaraa tämän suhteen. Olinpaikkatietomääräysten mukainen ilmoitusvelvollisuus liittyy läheisesti myös itse dopingtestaukseen, sillä onhan olinpaikkatietomääräysten perimmäinen tarkoitus tehokkaasti dopingvalvonnan mahdollistaminen. Dopingtestauksen mahdollisuus milloin ja missä tahansa puuttuu väistämättä yksilön oikeuteen määrätä itsestään ja ruumiistaan.⁷³

Sijainnillinen yksityisyys. Perustuslain 10 §:ään ei sisälly erikseen mainintaa yksilön olinpaikan lukeutumisesta yksityisyyden suojan alaan. Mielestäni sijainnillinen yksityisyys voidaan kuitenkin katsoa kuuluvaksi PL 10 §:n suojan alaan. Olinpaikkatiedot dopingvalvonnassa nimittäin liittyvät ennen kaikkea niiden valvontaan. *McNamee ja Tarasti* ovat huomauttaneet, että perinteisesti yksilöllä on demokraattisessa yhteiskunnassa oikeus liikkua ja elää vapaasti ilman velvollisuutta ilmoittaa viranomaisille minne he menevät ja missä liikkuvat. Siksi ilmoitusvelvollisuuden ja sen valvonnan ulottaminen antidopingtoimintaan voidaan nähdä problemaattisena.⁷⁴

Vapaa-aika. Nähdäkseni vapaa-aika voidaan lukea osaksi yksityiselämän suojaa.⁷⁵ Vapaa-ajalla osana yksityiselämän suojaa tarkoitan sitä, että yksilöllä on oikeus toteuttaa esimerkiksi sosiaalisia tai kulttuurillisia aktiviteetteja ilman aiheetonta puuttumista. Vapaa-aika voidaan ajatella ikään kuin yksityiselämänä suppeassa merkityksessä – silloin ei ole esimerkiksi sidottuna työstä johtuviin velvoitteisiin, vaan on vapaa suunnittelemaan oman elämänsä ja aktiivi-

ja implisiittiset taas itsemääräämisoikeuden kaltaisia oikeuksia, joita ei ole suoraan mainittu perustuslain tekstissä (Neuvonen–Rautiainen 2015, s. 32). Yksityiselämän suoja ei siten tyhjenny ainoastaan perustuslain 10 §:ssä eksplisiittisesti mainittuihin oikeushyviin, vaan sen voidaan katsoa sisältävän muitakin elementtejä ja siten olevan sanamuotoaan laaja-alaisempi oikeus.

⁷² Launis–Räikkö 1993, s. 3.

⁷³ Urheilijan on pyydettyä alistuttava dopingtestaukseen sanktion uhalla. Suomen antidopingsäännösten 2.3 §:n mukaan nimittäin dopingrikkomukseksi katsotaan dopingtestin välttely, testistä kieltäytyminen tai näytteen antamatta jättäminen. Seuraamuksena tästä rikkomuksesta on 10.3.1 §:n pääsäännön mukaan neljän vuoden toimintakielto. Poikkeuksena on näytteen antamatta jättäminen tapauksissa, joissa urheilija pystyy osoittamaan, ettei teko ollut tahallinen. Silloin toimintakiellon pituus on pääsääntöisesti kaksi vuotta. Dopingtestaus missä tahansa ja milloin tahansa ulottaa vaikutuksensa myös PL 10 §:n mukaiseen kotirauhan turvaan, sillä testaus voidaan suorittaa myös urheilijan kotona. Kotirauhan piiriä taikka sen ulottuvuutta ei käsitellä tässä yhteydessä tarkemmin, sillä tutkimuksessani on tarkoitus keskittyä ainoastaan olinpaikkatietomääräyksiin itsessään, ei niinkään dopingtestauksen aiheuttamiin yksityisyyden suojan luokkauksiin.

⁷⁴ *McNamee–Tarasti* 2010, s. 169.

⁷⁵ Näin myös Kanerva 2013, s. 103.

teettinsä haluamallaan tavalla. Urheilijat ovat kuitenkin velvoitettuja suunnittelemaan elämänsä pitkälle tulevaisuuteen, sillä olinpaikkatiedot ilmoitetaan neljännesvuosittain etukäteen. Lisäksi olinpaikkatietomääräykset rajoittavat muun muassa urheilijan spontaania elämää, sillä he ovat sidottuja 60 minuutin ajanjakson ajaksi tiettyyn ilmoittamaansa olinpaikkaan mahdollista dopingtestausta varten. Spontaani elämä kuuluu ilman muuta vapaa-ajan käsitteeseen. Vapaa-aika liittyy läheisesti myös itsemääräämisoikeuteen siten, että monesti esimerkiksi ihmissuhteita ylläpidetään vapaa-aikana. Siten vapaa-aika liittyy myös PL 10 §:ssä suojattuun perhe-elämään. Olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus saattaa edellä kuvatulla tavalla paljastaa arkaluonteisiakin tietoja urheilijan yksityis- ja perhe-elämään liittyen

Henkilötietojen suoja. Olinpaikkatiedot ovat ennen kaikkea urheilijan henkilötietoja. Henkilötietojen suojaa toteutetaan ennen kaikkea tietosuojalainsäädännön välityksellä.⁷⁶ Sääntely keskittyy ennen kaikkea henkilötietojen käsittelijälle asetettuihin velvoitteisiin, jotta käsittely olisi sellaista, joka turvaisi henkilötietojen suojan.⁷⁷ Henkilötietojen käsittelyyn ja yleisen tietosuojasetuksen asettamiin edellytyksiin henkilötietojen käsittelylle perehdyn tarkemmin luvussa 4.

Olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus kohdistuu kiistatta yksityiselämän suojan alaan kuuluviin elementteihin. Jatkuva sijaintiin tai säännölliseen toimintaan kohdistuva ilmoitusvelvollisuus, puhumattakaan näiden valvonnasta, kaventaa tuntuvasti urheilijan yksityiselämän suojan alaa. Vaikka Suomen antidopingsäännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset puuttuvatkin urheilijan yksityiselämän suojaan, ei yksityiselämän suoja ole perusoikeutena ehdoton oikeus, vaan sitä voidaan rajoittaa.⁷⁸ Eri asia on, voidaanko rajoitus katsoa hyväksyttäväksi perusoikeussäännöksen turvaaman suojan kannalta. Seuraavassa luvussa keskityn arvioimaan olinpaikkatietomääräysten hyväksyttävyyttä PL 10 §:ään kohdistuvana rajoituksena. Lähtökohtana arvioinnissa käytän EIT:n ratkaisua *FNASS ja muut v. Ranska*.⁷⁹

⁷⁶ Kotja 2016, s. 115–116.

⁷⁷ Ks. myös Lindroos-Hovinheimo 2016, s. 125.

⁷⁸ HE 309/1993 vp. s. 29; Viljanen 2001, s. 12.

⁷⁹ Yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 FNASS ja muut v. Ranska.

3 OLINPAIKKATIETOMÄÄRÄYKSET JA YKSITYISELÄMÄN SUOJA: ARVIOINTIA RAJOITUKSEN HYVÄKSYTTÄVYYDESTÄ

3.1 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu *FNASS ja muut vs. Ranska*

Vuonna 2018 olinpaikkatietomääräysten ilmoitusvelvollisuuden yksityiselämän- ja perhe-elämän suojaan kohdistuva loukkaus oli käsiteltävänä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. EIT:n ratkaisussa *FNASS ja muut vs. Ranska* oli alun perin kyse kahdesta eri valituksesta, joissa valittajat väittivät, että heille asetettu velvollisuus ilmoittaa päivittäin olinpaikkatietonsa Ranskan antidopingtoimistolle loukkasi EIS 8 artiklan mukaista oikeutta yksityis- ja perhe-elämän suojaan. Lisäksi toisessa valituksessa valittajat väittivät, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus myös loukkasi heidän EIS 4. lisäpöytäkirjan 2 artiklassa turvattua oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen. Toisessa valituksessa valittajina olivat kansallisia lajiliittoja ja urheiluseuroja sekä yksittäisiä urheilijoita ja toisessa ranskalainen pyöräilijä.⁸⁰ Valitukset yhdistettiin niiden samankaltaisuuden vuoksi.⁸¹

Ranskassa antidopingtoimista on säännelty kansallisella lailla.⁸² Olinpaikkatietomääräykset ovat samat kuin Suomen antidopingsäännöstössä, erona kuitenkin se, että 60 minuutin ajanjakso tulee ilmoittaa 06-21 välille sekä laiminlyöntimerkintöjen seurantajakso on 12 kuukauden sijaan 18 kuukautta.⁸³ Arvioidessaan sitä, aiheuttaako olinpaikkatietomääräysten mukainen ilmoitusvelvollisuus EIS 8 artiklan suojan alaan kohdistuvan loukkauksen, EIT huomautti ensinnäkin, että Ranskan antidopingtoimistolle ilmoitettavat tiedot ovat hyvin kattavia ja yksityiskohtaisia sisältäen myös sellaisia tietoja, jotka ovat täysin urheilijan urheiluammattiin liittymättömiä. EIT kiinnitti huomiota siihen, että valittajat ovat velvoitettuja suunnittelemaan ja organisoimaan yksityiselämänsä pitkälle tulevaisuuteen, sillä olinpaikkatiedot on ilmoitettava aina etukäteen neljännesvuosittain. Urheilija on myös sidottu etukäteen ilmoittamiinsa suunniteltiin, sillä kaikista muutoksista tulee informoida antidopingtoimistoa. EIT katsoi, että olinpaikkatie-

⁸⁰ §§ 1-3.

⁸¹ § 89.

⁸² Code du sport, Version consolidée au 7.5.2020. Ranska on inkorporoinut kansalliseen lakiin WADC:n määräykset.

⁸³ Ero seurantajakson pituudessa johtuu siitä, että WADC:n aiemmassa versiossa olinpaikkatietomääräysten laiminlyöntimerkintöjen seurantajakso oli 18 kuukautta, säännöstä muutettiin vuonna 2015 voimaan tulleeseen WADC:n versioon. Nykyään dopingrikkomukseksi katsotaan kolme olinpaikkatietomääräysten laiminlyöntiä 12 kuukauden aikana. Ks. esim. Aine 2013, s. 27.

tojen ilmoitusvelvollisuus rajoittaa myös valittajien vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, sillä heidän on oltava läsnä joka päivä 60 minuutin ajanjaksoa varten ilmoittamassaan olinpaikassa, jonka tulee olla myös dopingtestaukseen soveltuva.

Olinpaikkatietomääräyksistä johtuvat velvoitteet vaikuttavat EIT:n mukaan ilman muuta valittajien yksityiselämän laatuun, heidän perhe-elämäänsä sekä elämäntyyliinsä – etenkin velvollisuus kaventaa valittajien yksityisautonomia alaa. EIT myös huomautti, että urheilijalla ei välttämättä ole todellisuudessa muuta mahdollisuutta kuin ilmoittaa kotinsa 60 minuutin ajanjakson paikaksi, jolloin ilmoitusvelvollisuus ilman muuta vaikuttaa myös EIS 8 artiklan mukaiseen oikeuteen nauttia kotiinsa kohdistuvaa kunnioitusta. Näillä perusteilla EIT katsoi, että urheilijoille säädetty velvollisuus olinpaikkatietojen ilmoittamisesta loukkaa EIS:n 8 artiklan mukaista oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämään kohdistuvaa kunnioitusta.⁸⁴

EIS 8 artiklan 2 kohdan perusteella yksityis- ja perhe-elämään kohdistuvan loukkauksen sallittavuutta. Ranska vetosi olinpaikkatietomääräysten aiheuttaman rajoituksen hyväksyttävyyteen (*legitimate aim*) määräysten terveyden ja moraalien suojaamiseen tähtäävillä päämäärillä. Valittajat taas katsoivat, ettei dopingin käytöstä aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ole todellisuudessa tutkimuksin näytetty toteen ja että huippu-urheilijoiden terveyttä suojeltiin jo muilla keinoilla. Siten dopingiin liitetyt eettiset argumentit olivat vain keino suojella muun muassa urheilun taloudellisia intressejä.⁸⁵

EIT huomautti arvioinnissaan, että dopingin vastaista taistelua on perusteltu yksimielisesti dopingin käytöstä aiheutuvilla terveysriskeillä niin Euroopan neuvoston dopingin vastaisessa yleissopimuksessa, Unescon kansainvälisessä dopinginvastaisessa yleissopimuksessa, WADC:ssa kuin Ranskan urheilukoodissakin. Siten EIT arvioi, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuudella on hyväksyttävä päämäärä niin ammattuurheilijoiden kuin harrastelijoiden sekä eritoten nuorten terveyden suojaamisessa. EIT katsoi lisäksi, että tasa-arvoisen ja reilun kilpailun varmistaminen, mitä Ranska perustelu moraalien suojaamisella, liittyy myös muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseen. EIT:n mukaan dopingaineiden käyttö edunsaamiseksi on epäoikeudenmukaista muihin samalla tasolla kilpaileviin urheilijoihin nähden ja

⁸⁴ §§ 157-159.

⁸⁵ § 164. EIT oli jo aluksi todennut, että rajoitus täytti EIS 8 artiklan 2 kohdassa edellytetyn lailla säätämisen vaatimuksen (§§ 160-163).

se toimii myös vaarallisena esimerkkinä nuorille ja harrastelijoille. Lisäksi EIT mainitsi, että dopingin käyttö vaikuttaa myös katsojien oikeuteen nauttia reilusta kilpailusta.⁸⁶

Rajoituksen hyväksyttävyyksivaatimuksen lisäksi, sen tulee olla välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa (*necessary in a democratic society*). Jotta rajoituksen voidaan katsoa olevan välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa, tulee sen perustua pakottavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen (*pressing social need*) ja olla oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään (*proportionality*). Lisäksi rajoituksella tulee olla riittävät ja hyväksyttävät perustelut (*relevant and sufficient reasons*). Rajoituksen välttämättömyyttä arvioidessaan EIT punnitsi rajoituksen yksityiselämään kohdistuvan suojan loukkausta suhteessa ilmoitusvelvollisuuden olemassa oloa puoltaviin seikkoihin.

Rajoituksen välttämättömyyttä arvioidessaan EIT nosti esiin myös dopingin kansainvälisen sääntelykehikon ja huomautti, että niin Euroopassa kuin kansainvälisestikin vallitsee laaja yhteisymmärrys ennalta ilmoittamatta tapahtuvan dopingtestauksen tarpeellisuudesta. Edelleen EIT huomautti, että Ranska oli Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen ratifioidessaan sitoutunut muun muassa ryhtymään dopingin käytön ehkäisemiseksi WADC:n mukaisiin tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin ja että on lähtökohtaisesti valtion harkintamarginaalissa päättää niistä toimista, joilla antidopingtoiminta toteutetaan ja jäsenvaltion ratifioimien kansainvälisten antidopingsopimusten tavoitteet saavutetaan. Täten Ranskan antidoping-sääntely mukaili kansainvälistä konsensusta olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden tarpeellisuudesta.⁸⁷

EIT ei kuitenkaan aliarvioinut olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvaa vaikutusta valittajien elämään. EIT myönsi, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus on raskas ja että sillä on huomattava vaikutus valittajien yksityiselämään rajoittaen heidän yksityisautonomiansa alaa ja oikeuttansa nauttia kotinsa kunnioitusta. EIT hyväksyi valittajien väitteen siitä, että he olivat ammattuurheilijoina sidottuja sellaisille velvoitteille, joita ei yleensä voida asettaa työntekijöille.⁸⁸ Toisaalta EIT totesi, että dopingista tehdyt tutkimukset sekä kansainväliset antidopingsopimukset ja -säännökset puhuvat rajoituksen olemassa olon puolesta dopingin aiheut-

⁸⁶ §§ 165-166.

⁸⁷ §§ 178-184.

⁸⁸ §§ 167-170.

tamien terveystietojen vuoksi. EIT myös huomautti, että eliittiruuhkijat toimivat usein roolimalleina nuorille, mikä edelleen puoltaa dopingvalvontaa varten säädettyjen velvollisuuksien olemassaoloa.⁸⁹

EIT korosti, että olinpaikkatietomääräysten poistaminen kokonaan tai niiden lieventäminen kasvattaisi dopingista aiheutuvia riskejä sekä urheilijoiden terveydelle että koko urheiluyhteisölle ja olisi ristiriidassa sen eurooppalaisen ja kansainvälisen konsensuksen kanssa, että ennakolta ilmoittamatta tapahtuvalle dopingtestaukselle on tarvetta. EIT:n mukaan antidopingsääntökset turvaavat osaltaan myös urheilijoiden oikeuksia ja että urheilijoiden tulee tehdä osansa dopingin käytön torjumiseksi huippu-urheilussa ja siten mukautua toimenpiteisiin dopingin vastaisessa taistelussa. EIT totesi, että valittajat eivät olleet onnistuneet näyttämään toteen, että ainoastaan harjoituspaikoilla tapahtuva dopingtestaus olisi riittävän tehokas keino dopingin käytöstä aiheutuvien riskien torjumiseksi tai että testausjärjestelmä kokonaisuudessaan olisi tehokas ja siksi sitä ei tulisi käyttää. Urheilijoille oli myös taattu riittävät suojakeinot mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan. Valittajien kotona tapahtuvan dopingtestauksen osalta EIT argumentoi, että vaikka urheilijat joutuisivatkin käytännöllisistä syistä ilmoittamaan 60 minuutin ajanjakson olinpaikkakseen oman kotinsa, siellä tehtävä mahdollinen dopingtestaus tapahtuu lähtökohtaisesti heidän ”pyynnöstään” ja määrätyn ajan sisällä. Siten urheilijan kotona tapahtuvaa dopingtestausta ei voida verrata kotirauhan piiriin ulottuviin rikostutkintoihin – dopingvalvonnan ei siten voida katsoa ulottavan vaikutuksiaan yksityiselämän suojan ydinalueelle. Näillä perusteilla EIT katsoi, ettei EIS:n 8 artiklaa oltu loukattu.⁹⁰

EIT arvioi ratkaisussaan myös sitä, loukkasiko urheilijoilla oleva olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus neljännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaista liikkumisvapautta.⁹¹ EIT katsoi, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus ei estä urheilijoita lähtemästä asuinmaastaan tai liikkumasta tämän valtion sisällä, vaan he olivat ainoastaan velvoitettuja ilmoittamaan kulloisenkin olinpaikkansa antidopingtoimistolle. EIT huomautti, että urheilijat saivat itse valita 60 minuutin

⁸⁹ §§ 171-177.

⁹⁰ §§ 185-191.

⁹¹ Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen neljäs pöytäkirja muiden kuin yleissopimuksen ja sen ensimmäisen pöytäkirjan jo sisältämien oikeuksien ja vapauksien turvaamisesta 16.9.1963. 2 artiklan mukaan jokaisella, joka on laillisesti jonkin valtion alueella, on oikeus liikkumisvapauteen tällä alueella ja vapaus valita asuinpaikkansa (1 kohta), sekä oikeus lähteä mistä tahansa maasta, myös omastaan (2 kohta). Edellä mainittuja oikeuksia ei saa rajoittaa, paitsi silloin, kun ne ovat lain mukaisia ja välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden takia, yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi tai muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi (3 kohta). Artiklan 4 kohdan mukaan niitä oikeuksia, jotka on määritelty 1 kappaleessa, voidaan erityisalueilla samoin rajoittaa lain nojalla ja demokraattisen yhteiskunnan yleisen edun nimissä. § 192.

ajanjaksoksi ilmoittamansa olinpaikan, joten sitä ei voisi suoraan verrata vankeusrangaistuksen vaihtoehtona tai kotiaarestin toteuttamisessa apuna käytettävään elektroniseen valvontaan. EIT totesi, kuten Ranskakin, ettei neljännen lisäpöytäkirjan 2 artikla soveltunut nyt kyseessä olevaan tapaukseen, sillä olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvat rajoitukset koskivat ennemmin urheilijoiden yksityisyyttä kuin liikkumisvapautta.⁹²

Ratkaisun perusteella EIT näyttäisi sallivan varsin pitkälle meneviä rajoituksia urheilijan yksityis- ja perhe-elämän suojaan dopingin vastaisen taistelun toteuttamiseksi. Kysymys kuuluukin, voidaanko ratkaisun perusteella tehdä analoginen päätelmä siitä, että Suomen antidopingsäännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset olisivat myös hyväksyttävä rajoitus PL 10 §:n suojan alaan? Kuten todettu, perusoikeusuudistuksen yhtenä tavoitteena oli sisällöllisesti lähentää kotimaista perusoikeusjärjestelmää ja kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita,⁹³ ja jo perusoikeuskomitea korosti mietinnössään 1992:3, että perusoikeussäännöksiä tulisi tulkita ihmisoikeussopimusten ja niiden tulkinnasta annettujen ratkaisujen valossa.⁹⁴ En kuitenkaan usko, että tällaista analogista päätelmää olinpaikkatietomääräysten perusoikeuksien kannalta hyväksyttävästä rajoituksesta voidaan suoraan tehdä.

On nimittäin todettava perusoikeusuudistusta koskevaa hallituksen esitystä mukaillen, että perusoikeussäännökselle tulee yhtäläisyyksistä huolimatta jäädä tulkinnallista itsenäisyyttä, eikä PL 10 §:n tulkinta voi siten automaattisesti olla sama kuin vastaavan ihmisoikeussopimuksen säännöksen tulkinta. Erityisesti tätä on perusteltava sillä harkintamarginaalilla, joka ihmisoikeussopimuksissa valtioille jätetään oikeuden sääntelyssä ja rajoittamisessa, aivan kuten EIT argumentoi myös edellä selostetussa ratkaisussa.⁹⁵ Ennen kuin olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvan yksityiselämän suojan rajoituksen sallittavuutta on mielekästä tarkastella, on hyvä luoda katsaus siihen, miten PL 10 §:ssä suojattu oikeus yksityiselämään vaikuttaa yksityisten keskinäisissä suhteissa, sillä toisin kuin Ranskassa, antidopingsääntely perustuu Suomessa itsesääntelyyn.

⁹² §§ 198–200.

⁹³ HE 309/1993 vp. s. 39.

⁹⁴ KM 1992:3, s. 156.

⁹⁵ HE 309/1993 vp. s. 39–40. *Neuvonen ja Rautiainen* lisäksi huomauttavat, että EIT:n EIS:n tulkintaa koskevia ratkaisuja luettaessa on muistettava, että EIT käytännössä mukauttaa jokaisessa ratkaisussaan EIS:n turvaamien oikeuksien sisältöä kansallisiin olosuhteisiin, jolloin tietyn ihmisoikeuden tulkintaa koskeva argumentaatio muuttuu sen mukaan, minkä kansallisen oikeusjärjestyksen puitteissa se tarkastelee kyseistä oikeutta, eikä siten perusoikeussäännöksen ja sitä vastaavan ihmisoikeussopimuksen määräyksen samankaltaisuus ratkaise täysin kysymystä siitä, kuinka yksittäinen perusoikeus ja sen suoja-ala määräytyy ja miten perusoikeutta voidaan rajoittaa Suomen oikeudessa. *Neuvonen–Rautiainen 2015*, s. 44–46.

3.2 PL 10 § yksityisten välisissä suhteissa

Lähtökohtaisesti perusoikeuksien on ajateltu määrittävän yksilön oikeuksien perusteet suhteessa julkiseen valtaan⁹⁶ (niin sanottu perusoikeuksien vertikaalivaikutus). Perinteisen käsityksen mukaan perusoikeussäätelyn lähtökohta on ollut yksilön vapauspiirin suojaaminen valtiiovallan puuttumisilta.⁹⁷ Tausta-ajatuksena tässä oli se, että valtiovalta ikään kuin turvasi yksilöille perusoikeuksien kautta yksityisautonomian alueen, jonka sisällä yksilöt saattoivat järjestää oikeussuhteensa haluamallaan tavalla ilman valtiiovallan puuttumista niihin. Perusoikeuksien ei nähty ulottuvan yksityisten välisiin suhteisiin, sillä ajateltiin, että tämä kaventaisi yksilöiden yksityisautonomian aluetta.⁹⁸

Ajatus perusoikeuksien ulottuvuudesta pelkästään yksilön ja julkisen vallan välisiin suhteisiin on kuitenkin menettänyt merkitystään ja nykyään perusoikeuksien vaikutus tunnustetaan myös yksilöiden keskinäisissä suhteissa.⁹⁹ Perusoikeuksien laajempi yhteiskunnallinen vaikutus on myös ilmaistu perusoikeuksien uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä. Hallituksen esityksen mukaan perusoikeuksien asema yhteiskunnan perusarvoina korostaa niiden merkitystä myös yksityisten keskinäisissä suhteissa.¹⁰⁰ Siten ei voida pitää riittävänä, että perusoikeuksien vaikutus koskisi ainoastaan yksilön ja julkisen vallan välisiä suhteita, vaan niiden vaikutuksen tulee säteillä koko yhteiskuntaan.¹⁰¹ Perusoikeuksien vaikutusta yksilöiden keskinäisissä suhteissa kutsutaan perusoikeuksien horisontaalivaikutukseksi, tai puhutaan saksalaista valtiosäätökeskustelua mukaillen perusoikeuksien *Drittwirkung*-ulottuvuudesta.¹⁰² Ojanen perustelee perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen olemassaoloa myös sillä, ettei niiden tehokasta toteutumista voida taata ilman horisontaalivaikutusta. Ojasen sanoin ”perusoikeuksien tehokas toteutuminen edellyttää vähintäänkin niiden käytön ja nauttimisen sietämistä sekä niiden loukkauksista pidättymistä toisten yksityisten taholta”.¹⁰³

⁹⁶ Viljanen 2011a, s. 116.

⁹⁷ Viljanen 2011a, s. 117.

⁹⁸ Viljanen 1988, s. 274–275.

⁹⁹ Ks. esim. Lämsineva 2006, s. 1184–1185.

¹⁰⁰ HE 309/1993 vp. s. 25.

¹⁰¹ HE 309/1993 vp. s. 29.

¹⁰² Viljanen 2011a, s. 134.

¹⁰³ Ojanen 2003, s. 49. *Norrin* mukaan perusoikeus- ja perustuslakiuudistusten jälkeisenä aikana on johdonmukaista lähteä liikkeelle siitä, että yksityiset ovat suoraan velvoitettuja kunnioittamaan toistensa perusoikeusasemien vähimmäissisältöä. *Norr* 2019, s. 366.

Perusoikeuksien horisontaalivaikutus voi olla joko välitöntä tai välillistä. Perusoikeuksien välitön horisontaalivaikutus tarkoittaa sitä, että yksilö voisi viimekädessä tuomioistuimessa vedota perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin, kuten PL 10 §:n yksityiselämän suojaan, toista yksilöä tai yksityisoikeudellista subjektia vastaan. Perustuslain uudistuksessa omaksuttiin kuitenkin Saksan valtiosääntöoikeudesta peräisin oleva käsitys perusoikeuksien välillisestä vaikutuksesta¹⁰⁴, jonka mukaan perusoikeudet ulottavat vaikutuksensa yksityisten välisiin suhteisiin perustuslakia alemmanasteisten normistojen välityksellä saaden sisältönsä perustuslaista käsin¹⁰⁵, tai yksityisoikeudellisten suhteiden perusoikeusmyönteisen tulkinnan kautta¹⁰⁶, joskin tunnustettiin, että joillakin perusoikeuksilla voi olla myös välitön vaikutus yksityisten keskinäisissä suhteissa.¹⁰⁷ Mielestäni PL 10 §:ssä turvattu oikeus yksityiselämään voidaan vaivatta nähdä perusoikeutena, jolla olisi myös välitöntä vaikutusta yksityisten keskinäisissä oikeussuhteissa. *Viljanen* nimittäin huomauttaa, ettei henkilön yksityiselämää uhkaa usein niinkään julkinen taho, vaan toinen yksityinen toimija, jolloin on ilmeistä, että juuri yksityiselämän suojan kohdalla perusoikeuksien horisontaalivaikutuksella on erityistä merkitystä.¹⁰⁸

Suomen antidopingtoiminnasta vastaava SUEK ry on yksityisoikeudellinen yhdistys, eikä harjoita toiminnassaan julkista vallan käyttöä.¹⁰⁹ Siten arvioitaessa olinpaikkatietomääräysten yksityiselämän suojaan kohdistuvaa loukkausta, voidaan arvioida vain PL 10 §:n *Drittwirkung*-opin ulottuvuutta ja vahvuutta. *Halilan* mukaan tämä horisontaalivaikutus tai signaalivaikutus,

¹⁰⁴ Ks. Saksan valtiosääntötuomioistuimen (Bundesverfassungsgericht) ratkaisu Lüth vuodelta 1958 (BVerfGE 7, 198). Ks. myös van der Walt 2014, s. 107–114 ja Norr 2019, s. 364. Norrin mukaan saksalainen perusoikeuskeskustelu on relevanttia myös Suomen kannalta, sillä perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen teoreettiset lähtökohdat paikantuvat pitkälti juuri Saksaan. Ks. lisää saksalaisesta *Drittwirkung*-keskustelusta van der Walt 2014, s. 201–233.

¹⁰⁵ Viljanen 2011a, s. 134 ja Ojanen 2003, s. 49. *Ojanen* lisää vielä, että käytännössä perusoikeuksien merkitys yksityisten välillä ilmenee erityisesti perusoikeuksien jännite- eli ristiriitatilanteissa, joissa vastakkain ovat kaksi kilpailevaa perusoikeutta, kuten sananvapaus ja yksityiselämän suoja. Ojanen 2003, s. 50.

¹⁰⁶ Norr 2019, s. 364.

¹⁰⁷ HE 309/1993 vp. s. 29. *Robert Alexy* on kuitenkin kyseenalaistanut välillisen vaikutuksen ensisijaisuuden suhteessa välittömään horisontaalivaikutukseen vedoten näiden mallien lopputulosneutraliteettiin (*outcome-neutrality*): ”The only thing that matters is that in all cases the same outcome can be achieved”. Alexy 2012, s. 355–358, lainaus s. 357.

¹⁰⁸ Viljanen 2011c, s. 394–395.

¹⁰⁹ Ks. esim. Halila 2018, s. 24–27. Halila myös nostaa esille artikkelissaan mielenkiintoisen kysymyksen siitä, missä määrin Suomen antidopingtoiminta, kuten kurinpitoseuraamuksen määrääminen, voidaan katsoa olevan julkista hallintotoimintaa aatteellisen yhdistystoiminnan lisäksi. Halila huomauttaa, ettei urheilutoiminnassa dopingrikkomuksesta määrättävää kurinpitoseuraamusta ole katsottu hallinnolliseksi sanktioksi ja siten SUEK ry:n harjoittama antidopingtoiminta on aatteellista yhdistystoimintaa. Tällöin SUEK ry:n harjoittaman toiminnan tulee täyttää ainoastaan yhdistyslain asettamat vaatimukset, eikä esimerkiksi julkisoikeudellisen lainsäädännön vaatimuksia ja julkisoikeudellisia periaatteita (s.30).

kuten *Halila* asian esittää, on heikko ja siksi Suomen antidopingsäännöstö ei ole ollut perusoikeuksien kannalta erityisen ongelmallinen.¹¹⁰ *Halila ja Norros* myös toteavat, ettei perusoikeussuoja vaikuta yhtä voimakkaasti horisontaali- kuin vertikaalisuhteessa, minkä vuoksi yksityisestä toiminnasta voidaan määrätä helpommin itsesääntelymääräyksiin.¹¹¹

Länsineva kuitenkin huomauttaa, että olisi liian yksioikoista lähteä liikkeelle siitä oletuksesta, että perusoikeussuoja yksityistä vallankäyttöä vastaan olisi *aina* heikompaa kuin vastaava suoja julkista valtaa vastaan¹¹², sekä lisää, että lähtökohdan tulisi olla se, että perus- ja ihmisoikeudet otetaan huomioon kaikessa sellaisessa yksityisten välisessä toiminnassa, johon tavalla tai toisella liittyy *merkityksellisiä riskejä* perusoikeuksien vaarantumisesta tai niiden toteutumatta jäämisestä.¹¹³ Katson, että etenkin asetelmassa, jossa toisella yksityisellä taholla on vahvempi asema, tulisi PL 10 §:n horisontaaliulottuvuudella olla erityistä merkitystä.¹¹⁴ Asetelma antidopingtoiminnassa voidaan nähdä juuri tällaisena urheilijan ja urheiluseuran tai lajiliiton välisenä epäsymmetrisenä suhteena, sillä urheilijalla ei ole todellisuudessa muuta mahdollisuutta kuin sitoutua antidopingsäännöksiin.

Suomen antidopingsäännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset eivät ole kertaakaan olleet tarkastelun kohteena oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa Suomessa. Siten oikeuskäytännöstä ei saada suoraa tulkinta-apua PL 10 §:n horisontaalivaikutuksen vahvuuden ja olinpaikkatietomääräysten ilmoitusvelvollisuuden sallittavuuden arviointiin antidopingtoiminnassa. On kuitenkin muita seikkoja, joiden varaan arviointi voidaan rakentaa. Näitä käsittelen seuraavassa jaksossa.

¹¹⁰ Halila 2018, s. 40.

¹¹¹ Halila–Norros 2017, s. 18.

¹¹² Länsineva 2006, s. 1189.

¹¹³ Länsineva 2011, s. 459.

¹¹⁴ Näin myös Länsineva 2006, s. 1187–1188. *Tuori* perustelee vapausoikeuksien luonteisten perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen merkittävyyttä hierarkkisesti jäsentyneissä yksityisten välisissä suhteissa sillä, että myös julkisen vallan ja yksityisten välisessä suhteessa perusoikeuksilla pyritään suojaamaan hierarkkisen valtasuhteen heikompaa osapuolta: ”Mitä enemmän yksityisten väliset suhteet etäännyvät yksityisoikeuden ideologisina lähtökohdina olevista vapauden ja tasa-arvon periaatteista, sitä enemmän ne saavat julkisoikeudelle ominaisia piirteitä ja sitä perustellumpaa on ulottaa vapausoikeuksien tarjoama suoja myös niihin.” Tuori 2003, s. 934.

3.3 Olinpaikkatietomääräysten arviointia PL 10 §:n kannalta

3.3.1 Suhteellisuusperiaate rajoituksen hyväksyttävyyttä määrittävänä kriteerinä

Perustuslain 10 § ei sisällä yksityiselämän suojaa koskevaa erityistä rajoituslauseketta. Olinpaikkatietomääräysten aiheuttaman yksityiselämään kohdistuvan rajoituksen hyväksyttävyyden arviointi tulee siten perustaa muihin seikkoihin. Apuna arvioinnissa voitaisiin käyttää oppia perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä soveltuvin osin.¹¹⁵ Perustuslakivaliokunnan esittämän perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaan 1) perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, 2) rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määritettyjä sekä rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista, 3) rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä ja rajoittamisen on oltava painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima, 4) tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta, 5) rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia sekä välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi, 6) perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä ja 7) rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.¹¹⁶

On kuitenkin ilmeistä, ettei luettelo sovellu sellaisenaan tarkasteltavaksi horisontaalisuhteissa. Katson *Halilan* tavoin, että etenkin suhteellisuusvaatimuksella voisi olla erityistä merkitystä yksityiselämään kohdistuvan rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnissa.¹¹⁷ Mielestäni suhteellisuusvaatimus on erityisen soveltuva horisontaalisuhteissa perusoikeuteen kohdistuvan rajoit-

¹¹⁵ Ks. myös Halila 2011, s. 57.

¹¹⁶ PeVM 25/1994 vp. s. 5.

¹¹⁷ Halila 2011, s. 57.

tuksen tarkasteluun, sillä suhteellisuusperiaatteella on yleisemminkin merkittävä rooli niin Suomen oikeusjärjestyksessä¹¹⁸ kuin Eurooppaoikeudessaakin.¹¹⁹ Suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta on maininta myös Suomen antidopingsäännöstössä.¹²⁰

Perustuslakivaliokunnan mukaan perusoikeuteen kohdistuva rajoitus on suhteellisuusvaatimuksen mukaisesti sallittu ainoastaan silloin, kun rajoituksella tavoiteltu päämäärä ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei kuitenkaan saa mennä pidemmälle, kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.¹²¹ *Viljanen* katsoo suhteellisuusvaatimuksen sisältävän kolme osatekijää: 1) soveltuvuusvaatimuksen, jonka mukaan perusoikeutta rajoittavan sääntelyn tulee olla tarkoitukseensa soveltuva, eli että sen avulla voidaan ylipäättään saavuttaa perusoikeuden rajoitusperusteena oleva hyväksyttävä tavoite; 2) välttämättömyysvaatimuksen, jonka mukaan perusoikeuden rajoittamiseen ei ole olemassa muuta yhtä tehokasta keinoa, joka rajoitaisi perusoikeutta vähemmän tai ei ollenkaan; sekä 3) suhteellisuusvaatimuksen suppeassa merkityksessä, jonka mukaan rajoitus ei saa olla epäsuhteessa sillä tavoiteltuun päämäärään ja perusoikeuteen nähden, eikä se saa liialti rasittaa rajoitettavan perusoikeuden haltijaa.¹²² Suhteellisuusvaatimuksen mukaisella rajoituksen sääntelyyn kohdistuvalla tarkastelulla viitataan tutkielmassani Suomen antidopingsäännöstöön.

Suhteellisuusvaatimuksen täytymisen arviointi perustuu viimekädessä perusoikeuden takaa-
man intressin, tässä tapauksessa yksityiselämän suojan, ja perusoikeuden rajoittamisen taustalla

¹¹⁸ Esimerkiksi *Merikoski* on lukenut suhteellisuusperiaatteen osaksi hallinto-oikeuden yleisiä periaatteita. *Merikoski* 1958 s. 75–76.

¹¹⁹ EIS 8 artiklassa suhteellisuusperiaate on kirjattuna 2 kohdan rajoituslausekkeeseen, jonka mukaan rajoituksen tulee muun muassa olla välttämätön hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi. EIT on oikeuskäytännössään tulkinut rajoituslausekkeen mukaista suhteellisuusperiaatetta siten, että yksityiselämään kohdistuvan rajoituksen tulee olla oikeassa suhteessa rajoituksella tavoiteltavaan päämäärään nähden, rajoitukselle tulee olla riittävät ja hyväksyttävät perustelut ja rajoituksen on oltava painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. (Ks. Pellonpää ym. 2018, s. 357). Euroopan unionin oikeudessa taas suhteellisuusperiaate on ilmaistuna niin SEU 5 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi, ja POK 52 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan perusoikeuksiin ja vapauksiin voidaan säätää rajoituksia ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. *Hofman* toteaa, että suhteellisuusperiaate on laajimmin käytetty periaate EU-oikeudessa. *Hofmann* 2017, s. 205. Ks. myös *Craig–De Búrca* 2015, s. 551–558.

¹²⁰ Suomen antidopingsäännöstö, s. 4.

¹²¹ PeVM 25/1994 vp. s. 5.

¹²² *Viljanen* 2001 s. 2010–2014. Keskustelu suhteellisuusvaatimuksen ulottuvuuksista on peräisin saksalaisesta valtiosääntöoikeudesta, ks. esim. *Alexy* 1986, s. 100–104. *Viljanen* mukaan tämä saksalainen malli suhteellisuusvaatimuksen erittelystä on sellaisenaan istutettavissa myös Suomen valtiosääntöoikeuteen. *Viljanen* 2001, s. 212–213.

olevien intressien, tässä tapauksessa dopingin vastaisen taistelun, painoarvon keskinäiseen punnintaan.¹²³ *Viljasen* mukaan punninta kytkeytyy vahvasti yhteiskunnallisiin arvoihin, muttei tee siitä valtiosääntöoikeudellisesti merkityksetöntä – valtiosääntöoikeudellisena lähtökohtana voidaan nimittäin katsoa olevan, että intressin painoarvo punninnassa on sitä vahvempi, mitä vahvempaa institutionaalista tukea se perustuslaista saa.¹²⁴ *Robert Alexy* kutsuu suhteellisuusperiaatteen mukaista intressipunnintaa nimellä *Law of Balancing*. Sen mukaan tulee ensin selvittää intressin aiheuttama haitta tai loukkaus toiselle intressille tai oikeudelle. Tämän jälkeen tulee selvittää tämän toisen intressin tai oikeuden toteutumisen tärkeys ja kolmanneksi näitä tulee punnita vastakkain: ”*The greater the degree of non-satisfaction of, or detriment to, one principle, the greater must be the importance of satisfying the other*”.¹²⁵

Oikeutta puhtaaseen urheiluun, tai urheilun nimenomaisesti mainitsevaa perusoikeutta, ei ainaakaan vielä sisälly perustuslakiimme¹²⁶, jolloin lähtökohtaisesti voitaneen olettaa, että urheilijan yksityiselämän suojalla on vahva asetelma intressien välisessä punninnassa. Toisaalta urheilu voidaan myös nähdä kuuluvaksi PL 10 §:n mukaiseen suojan alaan yksilön itsemääräämisoikeuden kautta toteutettavana toimintana. *Halila* argumentoi, että tiettyyn rajaan asti voidaan ajatella, että urheilun harjoittaminen yhdessä muiden kanssa liittyisi yksilön oikeuteen päättää sosiaalisista suhteistaan ja suhteesta ympäristöönsä, eli kuvastaisi yksilön itsemääräämisoikeutta.¹²⁷

Halilan mukaan kysymys urheilussa noudatettavien sääntöjen hyväksyttävyydestä voidaan konstruoida myös yhdistysautonomian käsitteeseen, joka taas sisältyy PL 13 §:n suojaamaan kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen.¹²⁸ PL 13.2 §:n mukaan jokaisella on muun muassa oikeus kuulua yhdistykseen ja oikeus osallistua sen toimintaan. *Tapanila* huomauttaa, että kiistaa on aiheuttanut kuitenkin se, miten PL 13 §:ssä turvattu oikeus heijastuu yhdistyksen itsemääräämisoikeuteen eli yhdistysautonomiaan, eli yhdistyksen oikeuteen laatia omat sääntönsä ja

¹²³ Viljanen 2001, s. 210.

¹²⁴ Viljanen 2001, s. 210.

¹²⁵ Alexy 2010, s. 28. *Bärholm ja Mäkinen* toteavatkin, että on punnittava sitä, onko urheilijan yksityiselämän suojan täysimääräinen toteutuminen tärkeämpää kuin antidopingtyön edut. *Bärholm–Mäkinen* 2018, s. 20.

¹²⁶ Ks. alaviite 56 ja keskustelu implisiittisistä ja eksplisiittisistä perusoikeuksista. Esimerkiksi itsemääräämisoikeus tunnustetaan oikeuskirjallisuudessa perusoikeudeksi, vaikka sitä ei ole nimenomaisesti mainittu missään perusoikeussäännöksessä. Katson kuitenkin, ettei perustuslaista ole johdettavissa sinällään puhdasta urheilua turvaavaa perusoikeussäännöstä. Tällaista oikeutta ei myöskään ole tunnustettu Euroopassa. van der Sloot ym. 2017, s. 85.

¹²⁷ Halila 2011, s. 50.

¹²⁸ Halila 2006, s. 386.

määrätä kurinpitotoimia sääntöjen vastaisesta käyttäytymisestä.¹²⁹ Ei nimittäin ole aina selvää se, että minkälaista perustusosoikeudellista suojaa yhdistysautonomia nauttii ja mikä on sen ulottuvuus.¹³⁰ Kuten *Halilakin* asian mainitsee, voidaan katsoa ainoastaan *tiettyyn rajaan* asti urheilutoiminnan ja erityisesti dopingvalvonnan nauttivan eräänlaista autonomian suojaa. Tämän rajan ylittyessä yksilön PL 10 §:n mukainen oikeus yksityiselämän suojaan rajoittaa antidopingtoiminnalla tavoiteltavien päämäärien toteuttamiskeinoja. Suhteellisuusperiaatteen mukainen intressipunninta toimii nimenomaan keinona tämän rajan hahmottamisessa ja asettamisessa.

Pound ja Clarke tunnistavat kilpailujen ulkopuolella tapahtuva dopingtestauksen välttämättömäksi elementiksi tehokkaan dopingvalvonnan toteuttamiseksi. Heidän mukaansa dopingin käyttö kohdistuu etenkin harjoituskaudelle ja tämän lisäksi suorituskykyä parantavien aineiden tai menetelmien kehittyneisyys on johtanut siihen, että dopingiksi luokiteltu aine tai menetelmä on mahdollista jäljittää vain lyhyen ajan sisällä sen käyttämisestä. Siten dopingvalvonnan tehokkaan toteutumisen edellytyksenä on dopingvalvonnan yllätyksellinen elementti, joka edellyttää tietenkin sitä, että urheilija milloin tahansa on löydettävissä testausta varten. Tämä taas edellyttää olinpaikkatietojen toimittamista antidopingtoimistolle.¹³¹ Suomen antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräykset voidaan siten katsoa soveltuvan siihen tarkoitukseen, jonka vuoksi ne on säädetty – dopingvalvonnan tehokkaan toteuttamisen vuoksi.

Kinnunen katsoo, että dopingaineiden tai -menetelmien käyttö rikkoo urheiluun perinteisesti liitettyjä rehellisyyden ja yhdenvertaisuuden ihanteita sekä sotii niitä kasvatuksellisia ja sosiaalistavia näkökohtia vastaan, joita urheiluun on perinteisesti totuttu liittämään yhteiskunnallisesti arvostettuna toimintana.¹³² Myös EIT:n mukaan dopingin käytön torjuminen on painava yhteiskunnallinen intressi ja siten olinpaikkatietomääräysten avulla toteutettavalla dopingin vastaisella taistelulla on hyväksyttävä päämäärä. Kuten EIT ratkaisussaan totesi, Euroopan tasolla, kuin myös kansainvälisesti, vallitsee laaja yhteisymmärrys ennalta ilmoittamatta tapahtuvan dopingtestauksen tarpeellisuudesta.¹³³

¹²⁹ Tapanila 2002, s. 272.

¹³⁰ Halila 1993 s. 239–277. On kuitenkin todettava, että tarkoituksenani ei ole tutkielmassani tarkastella sitä, voisiko esimerkiksi urheiluseura yhdistyksenä ja oikeushenkilönä vedota oikeuteensa päättää säännöistään ja kurinpitoseuraamuksistaan, eli en tarkastele sitä, missä määrin perusoikeudet suojaavat oikeushenkilöitä. Tästä asetelmasta ks. esim. Halila 2011, s. 49–50.

¹³¹ Pound–Clarke 2011, s. 142.

¹³² Kinnunen 2012, s. 276.

¹³³ Yhdistetyt asia 48151/11 ja 77769/13 FNASS ja muut v. Ranska, erityisesti §§ 178–191.

Halilan mukaan dopingin vastaisen toiminnan yhteiskunnallisen intressin painoarvon punninta linkittyy läheisesti *Antti Aineen* kehittämiin urheilun kantaviin periaatteisiin ja yleisesti urheilun arvoihin.¹³⁴ *Aineen* mukaan urheilu oikeuden kantavina periaatteina voidaan tunnista vapausperiaate, reilun pelin periaate sekä urheilukilpailujen sujuvuusperiaate. Näiden periaatteiden kautta välittyy kuva urheilutoiminnan yhteiskunnallisesti hyväksyttäväksi katsottavasta sisällöstä, ja ne myös asettavat näkökulman, jonka kautta urheilua, esimerkiksi dopingvalvonnan legitimizeettiä, arvioidaan oikeudellisesti. Vapausperiaate konstruoituu ennen kaikkea yksilön itsemääräämisoikeuteen, se näyttäytyy vapautena osallistua urheilun kilpailu- ja seuratoimintaan. Reilun pelin periaate taas tarkoittaa sitä, että urheilussa on annettava jokaiselle lähtökohdaisesti reilut mahdollisuudet osallistumiseen, eikä omaa kilpailuasetelmaa saa keinotekoisesti pyrkiä parantamaan. *Aine* näkee reilun pelin periaatteen kuuluvan urheilun ja koko urheilu oikeuden ytimeen. Urheilukilpailujen sujuvuusperiaatteen osalta *Aine* viittaa siihen, että kilpailemista voidaan pitää urheilun keskeisenä piirteenä, jolloin se luo materiaalsen perusteen urheilu oikeudellisen sääntelyn olemassaololle muun muassa kilpailujen asianmukaisen toimivuuden varmistamiseksi.¹³⁵

Näillä urheilun kantavilla periaatteilla voidaan siten perustella ja arvioida myös dopingvalvonnan mukaisten olinpaikkatietomääräysten oikeasuhtaisuutta. Yhtäältä yksilöllä on itsemääräämisoikeuden nojalla oikeus sitoutua myös sellaisiin sääntöihin horisontaalisuhteissa, jotka rajoittavat hänen yksityiselämänsä suojaa¹³⁶ ja toisaalta reilu peli puhtaan urheilun taustalla vaikuttavana periaatteena sekä kilpailujen sujuvuusperiaate nähdään yhteiskunnallisesti merkittävien arvojen lisäksi myös muiden urheilun toimijoiden sekä katsojien oikeutettuja intressejä suojaavina periaatteina.¹³⁷ Olinpaikkatietomääräysten avulla toteutettavalla dopingvalvonnalla voidaan nähdä siten olevan painava yhteiskunnallinen intressi, eikä sen etuja voida myöskään kiistää esimerkiksi välineenä terveystarpeiden ehkäisyssä. Suomi on lisäksi kansainväliset dopingin vastaiset yleissopimukset ratifioidessaan sitoutunut edistämään muun muassa tarpeellisia dopingin vastaisia toimia dopingin käytön ehkäisemiseksi ja kukistamiseksi.¹³⁸

¹³⁴ Halila 2011, s. 51–52.

¹³⁵ Aine 2011b, s. 20–48.

¹³⁶ Tähän liittyvästä problematiikasta kuitenkin lisää seuraavassa jaksossa. Urheilijan sitoutuminen antidoping-säännöksiin ja siten olinpaikkatietomääräysten mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen ei nimittäin ole yksiselitteinen seikka sitoutumisen taustalla olevan suostumustahdonilmaisun vapaaehtoisuutta ja aitoutta arvioitaessa.

¹³⁷ Ks. myös Yhdistetyt asia 48151/11 ja 77769/13 FNASS ja muut v. Ranska, erityisesti §§ 165–166, joissa EIT argumentoi, että dopinginvalvonnalla myös suojellaan muita urheilijoita ja heidän oikeuttaan reiluun kilpailuun kuin myös katsojien oikeutettuja etuja.

¹³⁸ Erityisesti dopingvalvonnan avulla toteutettavalla reilun pelin periaatteella voidaan nähdä olevan erityisen merkittävä yhteiskunnallinen arvo. Se on mainittuna sekä Euroopan neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen

Vaikka olinpaikkatietomääräysten olemassa ololla on hyväksyttävä päämäärä puhtaan urheilun edellyttämän tehokkaan dopingvalvonnan toteuttamiskeinona¹³⁹, rajoittaa se huomattavasti urheilijan yksityiselämän suojan piiriä ja tämän seurauksena varsin pieni osa urheilijan elämää säilyy yksityisenä.¹⁴⁰ On mielestäni problemaattista, ettei esimerkiksi säännölliseen toimintaan liittyviä arkaluonteisempia tietoja ole rajattu ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Lisäksi se seikka, että urheilijan tulee ilmoittaa myös syy sille, miksei kilpailuja taikka säännöllistä toimintaa ole vuosineljänneksen aikana, voidaan helposti nähdä problemaattisena yksityiselämän suojan kannalta. Se voi nimittäin paljastaa esimerkiksi urheilijan terveydentilaan tai ihmissuheteisiin liittyviä tietoja, joita voidaan lähtökohtaisesti pitää lähempänä yksityiselämän suojan ydinaluetta kuin esimerkiksi urheiluammattiin liittyvää kilpailu- tai harjoitusaikataulua.

johdanto-osassa että Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen johdanto-osassa. Lisäksi reilu peli urheilun tärkeänä eettisenä arvona tunnustetaan myös komission laatimassa *Urheilun valkoisessa kirjassa (KOM(2007) 391)*. Sen mukaan ”doping on suuri uhka kaikkialla maailmassa, myös Euroopassa. Se vie pohjan avoimelta ja reilulta kilpailulta.” *Urheilun valkoinen kirja 2007*, s. 4. Dopingin vastaisen taistelun yhteiskunnallisen intressin painoarvosta kertoo myös se, että EUT on kilpailunrajoitusta koskevassa *Meca-Medina ja Majcen*-tuomiossa katsonut, että riidanalaisia antidopingsäännöksiä ei tullut pitää yhteismarkkinoiden kanssa yhteensopimattomana kilpailun rajoituksena, kun otettiin huomioon antidopingsäännösten yleisenä tavoitteena olleen dopingin torjunnan urheilukilpailujen asianmukaisen toteuttamisen ja urheilijoiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseksi sekä urheilijoiden terveyden, kilpailun asianmukaisuuden ja objektiivisuuden ja urheilun eettisten arvojen vuoksi. Asia C-519/04 P *Meca-Medina ja Majcen v. Komissio*, erityisesti §§ 43–45. Katso myös EIT, yhdistetyt asiat 48151/11 ja 77769/13 FNASS ja muut v. Ranska, §§ 185–191. *Daniel Goldsworthy* kuitenkin esittää oivallisen kysymyksen artikkelissaan liittyen urheilun yhteiskunnallisesti merkittävään arvoon ja sillä perusteltaviin rajoituksiin urheilijan perusoikeuksille: ”*What is the value of elite sport such that one can logically infer clean elite sport is in fact a necessary, legitimate and substantial public interest?*” Onko se seikka, että urheilun katsotaan ilmentävän muun muassa yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden arvoja, riittävä perustelu syrjäyttämään urheilijan perusoikeudet- tai vapaudet dopingvalvonnan toteuttamisessa. *Goldsworthy 2018*, s. 200.

¹³⁹ Dopingin kieltämistä on kuitenkin oikeuskirjallisuudessa myös kritisoitu. Esimerkiksi *Buti ja Fridman* katsovat, ettei ole täysin selvää, että dopingin käytön salliminen lopulta tuhoaisi reilun kilpailun tai *e contratio*, että dopingin käytön kieltäminen takaisi reilun kilpailun. He katsovat esimerkiksi, että siinä missä urheilussa kielletty aine parantaisi suorituskykyä, niin samaa tekee myös täysin sallittu hiilihydraattitankkaus. Lisäksi he kritisoivat myös dopingin käytön kieltämistä terveydellisistä syistä. He esimerkiksi kyseenalaistavat sen, että suoritusta parantavat aineet tai menetelmät on dopingina kielletty urheilussa, mutta täysin sallittua on kilpailun tai pelin jatkaminen urheilussa sallittujen kipulääkkeiden vaikutuksen alaisena loukkaantumisen jälkeen, minkä myös voidaan katsoa perustellusti riskeeraavan urheilijan terveyden. *Buti–Fridman 2001*, s. 52–63. Samalla tavoin voidaan myös kritisoida dopingin käytön valvontaa sillä perusteella, että urheilija toimii roolimalleina nuorille, mutta samalla kuitenkin on hyväksyttävää, että urheilija esimerkiksi esiintyy julkisuudessa vaikkapa sponsorinaan olevan energiajuomayhtiön mainoskasvona.

¹⁴⁰ *Pendlebury–McGarry 2009*, s. 71.

Euroopan unionin tietosuojatyöryhmä¹⁴¹ on ehdottanut, että suhteellisuusperiaatteen mukaista olisi olinpaikkatietojen kerääminen 60 minuutin ajanjakson lisäksi päivittäin neljältä tunnilta.¹⁴² Tämän lisäksi tietosuojatyöryhmä on painottanut, että urheilijan sisällyttäminen testauspooliin sekä olinpaikkatietoilmoitusvelvollisuuden soveltaminen urheilijaan tulisi aina perustua riskiperusteiseen analyysiin, jossa huomioitavia seikkoja olisivat muun muassa taso, jolla urheilija kilpailee, urheilulaji sekä henkilökohtaiset riskitekijät dopingin käytölle. Toisin sanoen edellytettyjen olinpaikkatietojen määrä ja laatu sekä urheilijan liittäminen testauspoolijärjestelmään tulisivat aina perustua tapauskohtaiselle riskiarvioinnille.¹⁴³ On myös ehdotettu, että dopingvalvontaa voisi esimerkiksi kiristää vasta ensimmäisestä dopingrikkomuksesta taikka rajoittaa velvollisuus 60 minuutin ajanjakson ilmoittamisesta esimerkiksi viiteen päivään viikossa.¹⁴⁴ Tämä edistäisi urheilijan mahdollisuuksia spontaaniin elämään ilman jatkuvaa valvontaa ja ilmoittamisvelvollisuutta.

Katson, että ainakin säännölliseen toimintaan liittyvien arkaluonteisten tietojen rajaaminen ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle sekä riskiperusteinen arviointi ennen urheilijan liittämistä osaksi testauspoolijärjestelmää olisivat keinoja, joilla dopingvalvonnan perusoikeutta rajoittava sinänsä hyväksyttävä päämäärä voitaisiin toteuttaa yhtä tehokkaasti urheilijan yksityiselämän suojaa vähemmän rajoittavin keinoin. On kuitenkin sanottava, että siihen kysymykseen, onko olinpaikkatietomääräysten aiheuttama yksityiselämän suojan rajoitus suhteellisuusperiaatteen mukainen, ei voida antaa yhtä tyhjentävää vastausta. Kuten Euroopan tietosuojatyöryhmäkin huomautti, tulisi olinpaikkatietojärjestelmän perustua tapauskohtaiseen riskiarviointiin. Tästä

¹⁴¹ Euroopan tietosuojatyöryhmä WP 29 (Article 29 Data Protection Working Party) oli riippumaton EU:n työryhmä, joka käsitteli henkilötietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta 25.5.2018 alkaen tietosuojatyöryhmän toiminnan jatkajana on ollut Euroopan tietosuojaneuvosto (European Data Protection Board, EDPB). Ks. Euroopan tietosuojaneuvosto/Tietosuojatyöryhmä WP 29. Euroopan tietosuojaneuvoston tehtävänä taas on vastata tietosuojalainsäädännön yhdenmukaisesta soveltamisesta Euroopan unionissa sekä edistää tietosuojaviranomaisten välistä yhteistyötä. Ks. Euroopan tietosuojaneuvosto/Tietoa Euroopan tietosuojaneuvostosta.

¹⁴² WP 162, s.6.

¹⁴³ Urheilulaji vaikuttaa tietosuojatyöryhmän mukaan yhtenä tekijänä riskiarvioinnissa siten, että joissakin urheilulajeissa voi esimerkiksi olla lähtökohtaisesti dopingmyönteisempi asenne kuin toisissa. WP 162, s.6. Esimerkiksi maantiepyöräily on laji, jossa on vuosien saatossa uutisoitu useita dopingskandaaleja, kuten Festina-skandaali, joka oli koko nykyaikaisen antidopingtoiminnan alullepanija. Myös Euroopan unionin neuvosto on lausunnossaan painottanut, että urheilijan liittäminen testauspooliin tulisi perustua riskiperustaiselle arvioinnille ja kerättyjen tietojen tulisi olla välttämättömiä suhteessa tavoiteltavaan päämäärään. Euroopan unionin neuvosto 2012, s. 9.

¹⁴⁴ Halt 2009, s. 288.

seuraa, että se mikä toisen urheilijan kohdalla voi olla hyväksyttävä ja suhteellisuusvaatimuksen mukainen rajoitus, voi toisen kohdalla muodostua suhteettomaksi yksityiselämän suojaan kohdistuvaksi puuttumiseksi.¹⁴⁵

Halila on huomauttanut, että mikäli antidopingtoiminnasta säädettäisiin lailla, olisi olinpaikkatietomääräykset yksi seikka, johon perusoikeudellinen rajoitustesti voisi kaatua.¹⁴⁶ Tästä voisi helposti päätellä, että horisontaalisuhteissa pidemmälle menevät yksityiselämän suojan rajoitukset täyttäisivät suhteellisuusvaatimuksen mukaiset kriteerit, toisin kuin vertikaalisuhteissa. En kuitenkaan näe asiaa aivan näin. Katson, että lähtökohtaisesti voidaan valtiosääntöoikeudellisesti perustellusti argumentoida perusoikeuksien horisontaalivaikutuksesta esittämäni huomioiden, että suhteellisuusvaatimuksen mukainen punninta johtaa samaan lopputulemaan rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnissa sekä yksityisten välisissä horisontaalisuhteissa että vertikaalisuhteissa. Käytännössä tilanne on kuitenkin toinen. Mikäli antidopingtoiminnasta säädettäisiin lailla, tulisi olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden perusoikeuksien mukaisuus arvioida etukäteen ja kaikkien nyt tai tulevaisuudessa mahdollisesti testauspooliin kuuluvien urheilijoiden osalta (perusoikeudethan kuuluvat jokaiselle). Horisontaalisuhteissa taas perusoikeuksien mukaisuuden arviointi tiivistyy todellisuudessa usein jälkikäteen tai itse tilanteessa tapahtuvaan arviointiin esimerkiksi oikeuskäytännössä. Tällöin arvioinnin lähtökohtana on aina yksittäisen tapauksen olosuhteet.

Joka tapauksessa olinpaikkatietomääräysten mukainen olinpaikkatietojen jatkuva raportointivelvollisuus, ja etenkin siihen kohdistuva valvonta, tuntuu suhteettomalta toimenpiteeltä nyky-yhteiskunnassa, jossa yksityisyyden merkitys on alati kasvussa. Olinpaikkatietojen aiheuttaman yksityiselämän suojan rajoituksen sallittavuutta voidaan tarkastella myös toisesta näkökulmasta, nimittäin sen kautta, voiko urheilija pätevästi suostua yksityiselämänsä suojaan kohdistuvaan rajoitukseen. Seuraavaksi tarkastelen tätä lähemmin.

3.3.2 Olinpaikkatietomääräysten sallittavuus ja urheilijan suostumus sopimussuhteessa

Urheilutoiminta sekä itsemääräämisoikeuden kautta toteutettavana PL 10 §:n suojaa nauttivana vapaa-ajan aktiviteettina että PL 13 §:n mukaisena yhdistysautonomian piiriin kuuluvana asiana

¹⁴⁵ *Antti Aine* onkin huomauttanut, että urheilijoiden olinpaikkatietojen valvontakäytäntöjä tulee seurata erityisen tarkasti. Kyse on oikeudellisesti siitä, kuinka laajoiksi ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat ryhmät määritellään ja millaisia perusteita käytetään ryhmien määrittelyssä. Aine 2013, s. 27.

¹⁴⁶ *Halila* 2011, s. 46.

liittyvät läheisesti myös suostumusproblematiikkaan. *Halila* on esittänyt mielenkiintoisen kysymykset perusoikeuksista luopumisesta horisontaalisuhteessa. *Halila* esittää, että perusoikeuksien horisontaalivaikutusta, tai kuten itse asian näen, vaikutuksen vahvuutta, tarkasteltaessa voidaan myös esittää kysymys siitä, voiko yksilö tehokkaasti luopua perusoikeudestaan tai suostua yksityisten välisissä suhteissa perusoikeuden suojan alaa kaventavaan toimintaan.¹⁴⁷

Kysymys on siten antidopingkontekstissa siitä, voiko yksilö tehokkaasti luopua, ja missä määrin, PL 10 §:ssä turvatuista yksityisyyden suojan elementeistä sitoutuessaan urheilutoimintaan ja hyväksyessään urheilussa noudatettavat säännöt ja sitä kautta antidopingsäännösten mukaiset olinpaikkatietomääräykset. Perinteisesti kilpailulisenssin, pelipassin tai vastaavan lunastamisen, ja siten kilpailutoimintaan osallistumisen, edellytyksenä nimittäin on, että urheilija sitoutuu noudattamaan kulloinkin voimassa olevia antidopingsäännöksiä, muun muassa Suomen antidopingsäännöstöä ja siten myös olinpaikkatietomääräyksiä.¹⁴⁸ Ilman voimassa olevaa lisenssiä urheilija ei voi osallistua kilpailutoimintaan. Voitaisiin siten argumentoida, ettei PL 10 §:n horisontaalivaikutuksen tarkastelulla olisi antidopingtoiminnan yhteydessä merkitystä, sillä urheilija on suostunut säännösten määräyksiin ja näin ollen hyväksynyt olinpaikkatietomääräysten ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvan yksityiselämän suojan alan kaventumisen.

Voidaan kuitenkin perustellusti kysyä ja kyseenalaistaa se, voiko urheilijan antama suostumus olla tosiasiallisesti aito tahdonilmaisu. Urheilijalla ei nimittäin ole muuta mahdollisuutta, kuin sitoutua antidopingsäännösten määräyksiin lisenssin hankkiessaan.¹⁴⁹ Neuvotteluvalltia ei ole, joten tässä mielessä urheilija ei ole tasavertainen sopimuskumppani. Kuten perusoikeuksien horisontaalivaikutusta käsittelevässä jaksossa huomautin, perusoikeuden horisontaaliulottuvuudella tulisi olla tällaisessa epäsymmetrisessä yksityisten tahojen välisessä vuorovaikutuksessa erityinen merkitys. On siis tarkasteltava sitä, missä mahdollinen raja sallittavan ja ei-sallittavan yksityisyyden suojan luopumisesta menee.

Tulkinta-apua voidaan saada KKO:n ratkaisusta 1997:129. Tapauksessa A oli jääkiekkopelissä lyönyt B:tä poikittaisella mailalla niskaan siten, että B oli saanut aivotärähdyksen ja muita vammoja. A sai tuomion pahoinpitelystä. KKO katsoi, että A oli menettelyllään ylittänyt jääkiekolle tavanomaisen rajuuden ja voimankäytön rajat. *Halila* katsoo analyysissään, että tapauksessa

¹⁴⁷ Halila 2006, s. 398.

¹⁴⁸ Ks. esim. Suomen Urheiluliiton Antidopingohjelma 2017, kohta 6; Suomen Hiihtoliitto Antidopingohjelma 2019–2020, kohta 4.6; Suomen Jääkiekkoliitto ry Antidopingohjelma, kohta 4.2.

¹⁴⁹ Ks. myös Halila 2006, s. 399.

B:n antaman suostumuksen PL 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen koskemattomuuden vaarantamiseen ei voitu katsoa kuitenkaan ulottuvan näin rajuun toimintaan.¹⁵⁰ Voidaan siten ajatella, että mitä lähemmäs perusoikeuden ydinaluetta perusoikeuden loukkaus kohdistuu, sitä vähemmän painoarvoa mahdolliselle suostumukselle tulisi antaa rajoituksen sallittavuuden argumenttina.¹⁵¹

On vaikea kuvitella, että yksityiselämän suojaan kohdistuvaa rajoitusta voitaisi perustella urheilijan antamalla suostumuksella tilanteessa, jossa olinpaikkatietomääräykset olisivat esimerkiksi sellaiset, että ne edellyttäisivät urheilijalta raportointia vuorokauden jokaiselta tunnilta. Kuitenkin jo nykyisessä tilanteessa urheilijan antamalla suostumuksella ei pitäisi operoida, sillä voidaan perustellusti väittää, ettei urheilijan antama suostumus ole aidosti vapaaehtoinen tahdonilmaisu. Tätä voidaan perustella sillä, että jos testauspooliin kuuluva urheilija ei toimittaisi olinpaikkatietojaan tai olisi tavoitettavissa 60 minuutin ajanjaksoksi ilmoittamassaan olinpaikassaan, johtaisi se laiminlyöntimerkintään ja lopulta seuraamukseen dopingrikkomuksesta.¹⁵² Siksi argumentointi ja rajoituksen hyväksyttävyyden arviointi tulisi perustaa edellisessä jak-

¹⁵⁰ Halila 2006, s. 399. Suostumustahdonilmaisu voitaneen johtaa siitä, että B oli jääkiekon peluuseen ryhtyessään ollut tietoinen jääkiekon luonteen vuoksi siitä, että hänen henkilökohtainen koskemattomuutensa todennäköisesti vaarantuu ja ottanut tietoisesti tämän riskin.

¹⁵¹ Ajattelumallilla on läheinen yhteys myös perusoikeuksien yleisien rajoitusperusteiden ydinalueen koskemattomuuden vaatimukselle. Sen taustalla on ajatus, ettei perusoikeuteen voida puuttua niin laajalti, että se kovertaisi tyhjäksi sen sisällön (Viljanen 2011b, s. 160). *Viljanen* katsoo, ettei ydinalueen koskemattomuudella ole välttämättä käytännön merkitystä, sillä ydinalueelle puuttuvat rajoitukset olisivat ainakin suhteellisuusvaatimuksen sekä useimmiten myös ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen vaatimuksen vastaisia (Viljanen 2011b, s. 161). *Viljanen* lisää vielä suhteellisuusvaatimuksen ja ydinalueen koskemattomuuden vaatimuksen suhteesta, että suhteellisuusvaatimus on palautettavissa perusoikeuden ja rajoitusperusteen välisen painoarvon punnintaan, jolloin ei ole suljettu pois mahdollisuutta, että rajoituksen painoarvo voi punnintatilanteessa olla perusoikeuden painoarvoa suurempi. Sen sijaan perusoikeuden suojan elementin kuuluminen perusoikeuden ydinalueeseen sulkee jo lähtökohteisesti pois mahdollisuuden, että olisi olemassa sellainen painava yhteiskunnallinen intressi, joka oikeuttaisi rajoittamaan perusoikeutta (Viljanen 2001, s. 231). *Lavapuron* mukaan taas ydinalueen koskemattomuuden vaatimuksella ei ole ollut edes vertikaalisuhteissa ollut lainsäätäjän harkintavaltaa estävää funktiota (Lavapuro 2010, s. 249–250). *Jyränki ja Husa* taas puoltavat rajoitusperusteen olemassaoloa ja väittävät, että ydinalueen koskemattomuuden vaatimus tulisi ymmärtää yhtä tärkeänä rajoitusperusteena muiden yleisten rajoitusperusteiden rinnalla (Jyränki–Husa 2012, s. 407). Perusoikeuskomitea on taas mietinnössään lausunut, että eri perusoikeuksista johdettavia periaatteita voidaan punnita toisiaan vasten, mutta tällainen punninta ei oikeuta puuttumaan kyseisen perusoikeuden *olennaiseen sisältöön* (KM 1992:3, s. 383). Ydinalueella perusoikeudet nähdään enemmän sääntöinä ja sen ulkopuolella periaatteina, joita voidaan rajoittaa (Viljanen 2001, s. 237). Ydinalueen määrittely on kuitenkin vaikeaa varsinkin PL 10 §:n kaltaisissa monitahoisissa perusoikeuksissa. *Hautamäki* katsoo, että perusoikeuden rajoittamisen tarve tekee ehdottomaan ydinalueen koskemattomuuteen pääsemisen hankalaksi, jolloin ydinalue suhteellistuu (Hautamäki 2016, s. 3). Menemättä sen syvällisemmin perusoikeuksien ydinalueen määrittelyyn, totean, että voidaan kuitenkin operoida perusoikeuksien suojan kehien käsitteellä, jossa perusoikeuden suojaamat elementit voidaan sijoittaa perusoikeuden ytimen ympärillä kiertävälle kehälle – mitä kauemmas kehä ytimestä asettuu, sitä hyväksyttävämpää sitä on rajoittaa. Kehien paikka ei kuitenkaan ole vakio, vaan ne liikkuvat suhteessa siihen muuhun painavaan yhteiskunnalliseen intressiin taikka toiseen perusoikeuteen, jonka vuoksi perusoikeutta ollaan rajoittamassa.

¹⁵² Suostumukseen liittyvästi problematiikasta lisää jaksossa 4.2.

sossa käsiteltyyn suhteellisuusperiaatteeseen mukaisen kahden kilpailevan intressin punnintaan, eli rajoituksen yhteiskunnallisen intressin painavuuteen suhteessa rajoitettavaan yksityiselämän suojaan.

Olinpaikkatietojen kerääminen on SUEK ry:n näkökulmasta henkilötietojen käsittelyä, jonka tulee täyttää niin perus- ja ihmisoikeudelliset periaatteet henkilötietojen suojasta, mutta myös tietosuojalainsäädännön asettamat vaatimukset henkilötietojen käsittelylle. Myös olinpaikkatietomääräyksiin henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta liittyy problematiikkaa, johon perehdytään seuraavassa luvussa.

4 TIETOSUOJALAINSÄÄDÄNTÖÖN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

4.1 *Henkilötietojen suojan sääntelystä ja antidopingtoiminnassa noudatettavista standardeista*

4.1.1 Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki

Vuoden 2018 toukokuun 25. päivä tuli sovellettavaksi EU:n yleinen tietosuoja-asetus (General Data Protection Regulation, GDPR). EU:n yleisen tietosuoja-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta, mikä tarkoittaa sitä, että se on kaikilta osin velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan.¹⁵³ Yleinen tietosuoja-asetus asettaa edellytykset henkilötietojen keräämiselle ja käsittelylle sekä niiden siirroille¹⁵⁴ kolmansiin maihin. Tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.¹⁵⁵ Tietosuoja-asetuksen mukaisia henkilötietojen käsittelyssä noudatettavia periaatteita ja vaatimuksia

¹⁵³ SEUT 288 artikla.

¹⁵⁴ Käytän tutkielmassani henkilötietojen siirtoa ja luovutusta toistensa synonyymeinä tekemättä sisällöllistä eroa käsitteiden välille. Samalla on todettava, että henkilötietojen kerääminen ja siirto taikka luovutus ovat kaikki henkilötietojen käsittelytoimia.

¹⁵⁵ Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisala on varsin kattava: 3 artiklan mukaan asetusta sovelletaan ensinnäkin sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan unionin alueella sijaitsevassa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toimipaikassa toiminnan yhteydessä, riippumatta siitä, tapahtuuko käsittely unionin alueella vai ei. Toiseksi asetusta sovelletaan silloin, jos käsitellään unionissa olevien henkilöiden henkilötietoja ja rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei ole sijoittautunut unioniin, jos käsittely liittyy tavaroiden tai palveluiden tarjoamiseen taikka rekisteröityjen käyttäytymisen seurantaan. Kolmanneksi asetusta sovelletaan myös silloin, jos rekisterinpitäjä ei ole sijoittautunut unionin alueelle, mutta toimii paikassa, jossa sovelletaan jonkin jäsenvaltion lakia kanasinvälisen julkisoikeuden nojalla. Tässä yhteydessä on hyvä selvittää myös henkilötietorekisterin käsite. Rekisterillä tarkoitetaan GDPR 4 artiklan 6 kohdan mukaan mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää

on noudatettava riippumatta siitä, onko henkilötietojen käsittelijä julkinen taho vai yksityinen toimija. EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentää kansallisesti 1.1.2019 voimaan tullut tietosuojalaki (5.12.2018/1050). Lain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaisesti täsmentää ja täydentää EU:n yleistä tietosuojasetusta niiltä osin, kuin tietosuojasetus edellyttää kansallista lainsäädäntöä tai jättää kansallista harkintavaltaa.

4.1.2 Henkilötietojen suoja Suomen antidopingtoiminnassa

Antidopingtoiminnasta Suomessa vastaava SUEK ry noudattaa henkilötietojen käsittelyssä dopingvalvonnan yhteydessä WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia (International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information, ISPPPI) Suomen tietosuojalainsäädännön lisäksi.¹⁵⁶ Kansainvälinen tietosuojastandardi on ensimmäisen kerran tullut sovellettavaksi vuonna 2009 ja nyt sovellettava versio on astunut voimaan 1. kesäkuuta 2018.¹⁵⁷ Tietosuojastandardin tavoitteena on varmistaa asianmukaiset, riittävät ja tehokkaat keinot henkilötietojen suojaamiselle antidopingtoiminnassa.¹⁵⁸

Tietosuojalakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että tietosuojakysymykset antidopingtoiminnassa konkretisoituvat etenkin näytteenotossa sekä niin sanotuissa erivapauksissa, joissa urheilijalle myönnetään hänen terveystietojensa perusteella oikeus käyttää muutoin kiellettyjä lääkkeitä tai menetelmiä.¹⁵⁹ Kuitenkin myös olinpaikkatietomääräyksiin liittyy merkittäviä tietosuojakysymyksiä, joihin tässä luvussa keskityn. Ennen kaikkea problematiikka koskee henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta sekä dopingvalvonnan yhteydessä tapahtuvaa henkilötietojen luovutusta kolmannelle taholle ja tähän liittyviä tietosuojakysymyksiä. Euroopan tietosuojatyöryhmä onkin tunnistanut useita epäkohtia henkilötietojen käsittelyssä antidopingtoimia varten ja lausunut WADAn Kansainvälisestä tietosuojastandardista seuraavasti:

”The Working Party would furthermore like to stress data protection is a fundamental right in the European Union. Data Protection rules exist to ensure all data processing are carried out properly. However, the Art. 29 WP feels that WADA’s proposals do not strike the necessary and proportionate balance between WADA’s aims and the respect for fundamental rights.”¹⁶⁰

tietojoukkoa, josta tiedot on saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu.

¹⁵⁶ SUEK ry Urheilija dopingtestissä. Ks. myös ISPPPI 2018, s. 1.

¹⁵⁷ ISPPPI 2018 s. II.

¹⁵⁸ ISPPPI 2018, s. 1.

¹⁵⁹ HE 9/2018 vp. s. 89.

¹⁶⁰ WP 29 2013 (Letter), s. 1.

Tässä luvussa tarkoitukseni on paneutua näihin ongelmakohtiin ja tuoda esiin ratkaisuja, joiden avulla olinpaikkatietomääräysten käsittely Suomen antidopingtoiminnassa saataisiin vastaamaan tietosuojalainsäädännön vaatimuksia henkilötietojen käsittelylle. Kaikkia mahdollisia tietosuojakysymyksiä ei ole mahdollista tutkielmassani tarkastella. Tästä johtuen olen rajannut tarkastelun ilmeisiin ongelmakohtiin – käsittelyn lainmukaisuuteen sekä henkilötietojen siirrolle asetettaviin vaatimuksiin antidopingtoiminnan kansainvälisen luonteen vuoksi. Edelleen keskitän tarkastelun otsikon mukaisesti olinpaikkatietoihin.

4.2 Olinpaikkatietojen käsittelyn lainmukaisuus - oikeusperustaan liittyvä problematiikka

4.2.1 Yleinen tietosuoja-asetus 6 artikla: henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus

Olinpaikkatiedot ovat urheilijan henkilötietoja, joiden käsittelyn on vastattava yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Jotta henkilötietojen käsittely ylipäänsä olisi lainmukaista, tulee käsittelylle olla pätevä oikeusperusta. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta säädetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6.1 artiklassa (käsittelyn lainmukaisuus). Artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan ja vain siltä osin, mikäli yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- a) rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten,
- b) käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä,
- c) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi,
- d) käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi,
- e) käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi,
- f) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suoja edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.

Suomen antidopingtoiminnassa henkilötietojen käsittely perustetaan urheilijan antaman suostumukseen ja sopimus- tai jäsenyyssuhteeseen.¹⁶¹ Suomen antidopingtoiminnassa sovellettavat henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet, urheilijan antama suostumus sekä sopimus- tai jäsenyyssuhde, ovat kuitenkin ongelmallisia yleisen tietosuoja-asetuksen valossa tarkasteltuina.

¹⁶¹ SUEK ry Tietosuojaseloste.

Väitänkin jäljempänä esitetyin perustein, ettei niitä tulisi käyttää olinpaikkatietojen käsittelyn oikeusperusteena, vaan käsittely tulisi perustaa muihin 6 artiklan mukaisiin perusteisiin.

4.2.2 Urheilijan antama suostumus ja käsittely sopimus- tai jäsenyyssuhteen perusteella

Urheilijan antama suostumus. Jotta urheilijan antama suostumus olisi tietosuoja-asetuksen mukaisesti lainmukainen peruste henkilötietojen käsittelylle, edellytetään suostumukselta tiettyjen kriteerien täyttymistä. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 11 alakohdan mukaan suostumuksella tarkoitetaan mitä tahansa vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä tahdonilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn antamalla suostumusta ilmaisevan lausuman tai toteuttamalla selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen.

Henkilötietojen käsittelyä varten annettavan suostumuksen tulee siis täyttää neljä kriteeriä olakseen pätevä: sen tulee olla 1. vapaaehtoinen, 2. yksilöity, 3. tietoinen ja 4. yksiselitteinen. Problematiikka antidopingkontekstissa liittyy etenkin jo edellä jaksossa 3.3.2 sivuttuun vapaaehtoisuuden edellytykseen pätevä suostumuksen olemassa olon kriteerinä. Euroopan tietosuojaneuvosto on tarkentanut vapaaehtoisesti annetun suostumuksen edellytyksiä. Tietosuojaneuvoston mukaan jos rekisteröidyllä, eli tässä tapauksessa urheilijalla, ei ole todellista vallinnan mahdollisuutta tai jos hänelle aiheutuu negatiivisia seuraamuksia siitä, ettei anna suostumustaan, suostumuksen ei katsota täyttävän vapaaehtoiselle suostumukselle asetettuja edellytyksiä. Näin katsotaan olevan myös silloin, jos rekisteröity ei voi peruuttaa antamaansa suostumusta ilman haitallisia seurauksia.¹⁶²

Vapaaehtoisen suostumuksen kriteerit on kirjattu myös yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osaan: ”suostumusta ei voida pitää vapaaehtoisesti annettuna, jos rekisteröidyllä ei ole todellista vapaan valinnan mahdollisuutta ja jos hän ei voi myöhemmin kieltäytyä suostumuksen antamisesta tai peruuttaa sitä ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa”.¹⁶³ Johdanto-osan kohdassa 43 mukaan suostumusta ei voida katsoa vapaaehtoisesti annetuksi myöskään silloin, kun rekisteröidyllä ei ole mahdollisuutta antaa erillistä suostumusta eri henkilötietojen käsittelytoimille huolimatta siitä, että tämä olisi yksittäistapauksessa asianmukaista.

¹⁶² EDPB 5/2020, s. 7. Euroopan tietosuojaneuvosto viittaa ohjeessaan Euroopan tietosuojatyöryhmän lausuntoon koskien suostumuksen määritelmää ja toteaa, että se on edelleen pätevä. Suostumuksen vapaaehtoisuuden osalta tietosuojaneuvosto toistikin pääosin sen, mitä Euroopan tietosuojatyöryhmä jo aiemmin lausunnossaan määritteli vapaaehtoisen suostumuksen edellytyksiksi. Ks. WP 187, s. 12–13.

¹⁶³ EU:n yleinen tietosuoja-asetus, johdanto-osa kohta 42.

WADAn Kansainvälisen tietosuojastandardin, jota SUEK ry noudattaa henkilötietojen käsittelyssä, 6.2 artiklassa kuitenkin todetaan, että suostumusta pyydettyä urheilijaa tulee informoida muun muassa suostumuksen antamatta jättämisestä urheilijalle aiheutuvista *negatiivisista seuraamuksista*.¹⁶⁴ Kansainvälisen tietosuojastandardin 6.2 artiklaa koskevassa kommentissa huomautetaan, että suostumuksen antamisesta kieltäytyminen voidaan katsoa dopingrikkomukseksi ja että suostumuksen antamatta jättäminen voi estää urheilijaa ottamasta osaa organisoituun urheiluun.

ISPPPI:n määräykset suostumukseen liittyen on inkorporoitu SUEK ry:n Urheilijoiden henkilötietojen käsittelyn tietosuojaselosteeseen. Tietosuojaselosteessa todetaan ISPPPI 6.2 artiklan tavoin, että mikäli urheilija kieltäytyy antamasta suostumustaan tai peruuttaa aiemmin antamansa suostumuksen henkilötietojen käsittelyyn antidopingvalvontatarkoituksissa, saattaa se rajoittaa urheilijan osallistumista antidopingsäännösten alaiseen urheilutoimintaan ja johtaa kurnipitotoimiin tai muihin seuraamuksiin. Lisäksi tietosuojaselosteen mukaan henkilötietoja voidaan kerätä ja käsitellä suostumuksen peruuttamisesta tai sen antamisesta kieltäytymisestä huolimatta sen dopingvalvonnan toteuttamiseksi, johon urheilija on sääntöjen perusteella sitoutunut.¹⁶⁵ Urheilijalla ei siten näyttäisi olevan valinnanvaraa sen suhteen, antaako hän suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn dopingvalvontaa varten vai ei, mikäli hän haluaa välttää mahdolliset negatiiviset suostumuksen antamisesta kieltäytymiseen tai sen peruuttamiseen liitetyt seuraamukset. On myös huomattava, että SUEK ry:n Urheilijoiden henkilötietojen käsittelyn tietosuojaselosteessa ikään kuin tehdään merkityksettömäksi koko suostumuskonsepti, kun siinä yksiselitteisesti todetaan, että urheilijan henkilötietoja voidaan käsitellä riippumatta siitä, antaako urheilija suostumuksensa vai ei, jos urheilija on sitoutunut noudattamaan antidopingsäännösten määräyksiä.

Euroopan tietosuojatyöryhmä on ISPPPI:tä koskevissa, vuonna 2008 ja 2009 antamissaan lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota suostumusproblematiikkaan dopingvalvonnan yhteydessä. Tietosuojatyöryhmä yksiselitteisesti painotti, ettei urheilijan suostumusta voida pitää lainmukaisena perusteena antidopingtoiminnan yhteydessä tapahtuvalle henkilötietojen, kuten olinpaikkatietojen, käsittelylle niiden negatiivisten seuraamusten vuoksi, jotka urheilijalle aiheutuu

¹⁶⁴ Lisäksi urheilijaa tulee informoida 6.2 artiklan mukaan myös siitä, että hänen henkilötietojaan voidaan käsitellä suostumuksen peruuttamisesta tai antamatta jättämisestä huolimatta, mikäli käsittely on tarpeen esimerkiksi epäilyn antidopingrikkomuksen tutkimisen vuoksi, ellei sovellettavasta laista muuta johdu.

¹⁶⁵ SUEK ry Tietosuojaseloste.

hänen kieltäytyessään antamasta suostumusta tai peruuttaessaan sen.¹⁶⁶ Kansainvälisistä tietosuojastandardia on sittemmin tarkistettu, mutta suostumus on edelleen niin SUEK ry:n kuin ISPPPI:n mainitsemana käsittelyperusteena. Euroopan tietosuojaneuvosto on hiljattain ottanut kantaa nyt voimassa olevassa Kansainvälisessä tietosuojastandardissa käsittelyperusteena olevan suostumuksen pätevyYTEEN. Tietosuojaneuvosto ensinnäkin painotti, ettei suostumus edelleenkään ole lainmukainen käsittelyperuste viitaten tietosuojatyöryhmän jo aiemmin antamissa lausunnoissa ilmeneviin perusteluihin. Toiseksi tietosuojaneuvosto kiinnitti huomiota siihen, ettei Kansainvälisessä tietosuojastandardissa määritellä sitä, milloin käsittelyn perusteena edellytetään urheilijan antamaa suostumusta ja milloin taas muuta oikeusperustetta (ISPPPI osa II kohdan 6.1 mukaisesti antidopingorganisaatiot saavat käsitellä henkilötietoja vain ”on valid legal grounds” tai ”with a Participant’s or other Person’s consent”).¹⁶⁷ Yhtäläillä SUEK ry:n henkilötietojen käsittelyn tietosuojaselosteessa ei ole mainintaa siitä, milloin edellytetään urheilijan suostumusta tai missä tilanteessa taas nojataan sopimus- tai jäsenyysuhteeseen käsittelyn lainmukaisuuden perustelussa.

Euroopan tietosuojatyöryhmän ja tietosuojaneuvoston lausuntojen sekä yleisen tietuoja-asetuksen vapaaehtoiselle suostumukselle asettamien edellytysten valossa tarkasteltuna suostumus lainmukaisen henkilötietojen käsittelyperusteena ei voida katsoa millään muotoa olevan ongelmaton. Siten SUEK ry:n ei tulisi nojata tähän käsittelyperusteeseen urheilijan henkilötietojen käsittelyssä dopingvalvonnan toteuttamista varten.

Sopimus- tai jäsenyysuhde. Suostumuksen lisäksi SUEK ry mainitsee henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena urheilijan sopimus- tai jäsenyysuhteen. Tällä perusteella henkilötietoja saa käsitellä, jos käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi *rekisteröidyn pyynnöstä*. Koska henkilötietojen käsittely sopimusta edeltävien toimien toteuttamiseksi edellyttää aina rekisteröidyn pyyntöä, keskityn nyt arvioimaan vain henkilötietojen käsittelyä sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

¹⁶⁶ WP 156, s. 5; WP 162 s. 11. Lausuntojensa jälkeen tietosuojatyöryhmä on WADAlle 5. maaliskuuta 2013 osoittamassaan kirjeessään jälleen painottanut suostumuksen pätemättömyyttä henkilötietojen käsittelyn oikeusperustana viitaten kahdessa edellisessä lausunnossaan esittämiinsä perusteluihin. WP 29 2013 (Annex), s. 3.

¹⁶⁷ EDPB Letter 2019, s. 5. Myös Euroopan komissiolle toteutetussa tutkimuksessa liittyen henkilötietojen suojaan antidopingtoiminnassa todetaan, ettei suostumus ole antidopingtoiminnan yhteydessä lainmukainen käsittelyperuste vapaaehtoisuusedellytyksen täyttymättömyyden vuoksi. van der Sloot ym. 2017, s. 83. Tutkimuksen tavoitteena oli muun muassa tunnistaa ja arvioida potentiaalisia aukkoja henkilötietojen suojassa dopingin vastaisessa toiminnassa sekä analysoida jännitteitä antidopingsäännösten ja GDPR:n välillä (s. 23).

Euroopan tietosuojatyöryhmä lausunnossaan 6/2014 painottanut, että sopimussuhdetta käsitte-lyperusteena tulee tulkita suppeasti: se kattaa vain sellaiset käsittelytoimet, jotka ovat aivan välttämättömiä sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.¹⁶⁸ Tietosuojatyöryhmä huomautti myös, että oikeusperustetta sovelletaan ainoastaan siihen, mikä on tarpeen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi – se ei siis sovellu esimerkiksi noudattamatta jättämisen käynnistämisiin jatkotoimiin eikä muihinkaan ongelmiin sopimuksen täytäntöönpanoon liittyen. Euroopan tietosuojaneuvosto on vuonna 2019 antamassaan ohjeessa vahvistanut tietosuojatyöryhmän tulkinnan sopimussuhteen perusteella tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ja painottanut, että käsittelyn tulee olla *objektiivisesti* arvioiden tarpeellista sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.¹⁶⁹

Jotta urheilija voi osallistua kilpailutoimintaan tai ylipäänsä urheilutoimintaan, tulee hänen olla jonkin seuran jäsen. Suomen antidopingsäännösten määräyksiin urheilija tulee sidotuksi esimerkiksi hyväksymällä seuran säännöt tai lunastaessaan kilpailulisenssin, pelipassin tai muun vastaavan, jossa vaatimus Suomen antidopingsäännösten määräysten noudattamisesta voi olla yhtenä sopimuslausekkeena. Jäsenyysuhteen lisäksi urheilija voi olla myös työsopimussuhteessa seuraan, jolloin tässä työsopimuksessa voi olla maininta antidopingsäännösten määräyksiin sitoutumisesta.

Urheilijan ja urheiluseuran välisen sopimussuhteen suppean tulkinnan periaatteen mukaisesti vain sellaiset henkilötietojen käsittelytoimet, jotka ovat tarpeellisia sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, voidaan perustaa tietosuoja-asetukset 6(1) artiklan b alakohtaan. Tarpeellisuuden arviointi kytkeytyy siten myös edellisessä luvussa tarkasteltuun suhteellisuusperiaatteeseen. Voidaan nimittäin ajatella, että mikäli dopingvalvonta voitaisiin toteuttaa tehokkaasti myös siten, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuutta rajattaisiin nykyisestä, ei voitaisi enää katsoa, että tällä hetkellä olinpaikkatietomääräysten mukaan edellytettävät ilmoitettavat tiedot olisivat kaikki tarpeellisia sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

Euroopan tietosuojaneuvosto onkin huomauttanut, että tarpeellisuusarvioinnin tuleekin sisältää sekä objektiivisen arvioinnin sopimuksen tarkoituksesta että suhteellisuusperiaatteen mukaisen arvioinnin siitä, onko sopimuksella tavoiteltu päämäärä saavutettavissa perustavanlaatuisia oikeuksia vähemmän loukkaavin keinoin. Mikäli tämä olisi mahdollista, henkilötietojen käsittely sopimuksen täytäntöön panemista varten ei ole tarpeellista ja siten se ei olisi myöskään GDPR

¹⁶⁸ WP 217, s. 16–17. Esimerkkeinä tietosuojatyöryhmä mainitsee tilanteet, joissa esimerkiksi osoitteen käsittely on tarpeellista tavaroiden toimittamiseksi tai pankkitietojen käsittely työntekijän palkan maksamiseksi.

¹⁶⁹ EDPB 2/2019, s. 9.

6 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista.¹⁷⁰ Antidopingtoiminnasta vastaava SUEK ry ei myöskään ole suoraan sopimussuhteessa urheilijaan, joten voidaan sopimussuhteen suppean tulkinnan valossa kyseenalaistaa se, missä määrin SUEK ry voi ylipäätään vedota jäsenyys- tai sopimussuhteeseen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena.

Euroopan tietosuojaneuvosto on myös painottanut, ettei suostumusta ja sopimussuhdetta henkilötietojen käsittelyperusteina voida yhdistää tai sotkea toisiinsa.¹⁷¹ Usein urheilutoiminnassa urheilija esimerkiksi lissenssin lunastaessaan, eli toisin sanoen solmiessaan sopimuksen kilpailulissenssiä koskien, samalla *hyväksyy*, että on urheilutoimintaan osallistuessaan velvoitettu noudattamaan Suomen antidopingsäännöksiä ja siten myös olinpaikkatietomääräyksiä, mikäli SUEK ry päätöksellään nimittää urheilijan rekisteröityyn testauspooliin. Hyväksyminen ilmentää suostumustahdonilmaisua. Tällöin suostumus ja sopimus sekoittuvat tietosuojaneuvoston tarkoittamalla tavalla, jolloin sopimus- tai jäsenyysuhteeseen ei voisi enää vedota käsittelyperusteena.¹⁷² Henkilötietojen käsittely sopimus- tai jäsenyysuhteen perusteella ei siten ole ongelmatonta. Siksi olinpaikkatietojen käsittelyn lainmukaisuuden varmistamiseksi SUEK ry:n tulisi nojata johonkin muuhun yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaiseen perusteeseen kuin urheilijan antamaan suostumukseen taikka sopimus- tai jäsenyysuhteeseen.

4.2.3 Muut tietosuoja-asetuksen mukaiset käsittelyperusteet

Suostumuksen ja jäsenyys- tai sopimussuhteen perusteella tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn ongelmallisuudesta johtuen antidopingtoiminnassa tapahtuva olinpaikkatietojen kerääminen, käsitteleminen ja edelleen luovuttaminen tulisi perustaa muihin EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa mainittuihin oikeusperusteisiin.

Lakisäätövelvoite. Euroopan tietosuojatyöryhmä on WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevissa lausunnoissaan todennut, että henkilötietojen käsittely antidopingtoi-

¹⁷⁰ EDPB 2/2019, s. 8. Euroopan tietosuojaneuvosto korostaa launnonssaan, että tarpeellisuudella on itsenäinen merkitys Euroopan unionissa, jolloin sen arvioinnissa, onko henkilötietojen käsittely tarpeellista sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, tulee ottaa huomioon myös rekisteröidyn oikeudet yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan (s. 8).

¹⁷¹ EDPB 5/2020, s. 10.

¹⁷² Sopimussuhteen ja suostumuksen väliseen vuorovaikutukseen liittyen komissiolle toteutetussa tutkimuksessa myös huomautetaan, että sopimuksen allekirjoittaminen tulisi olla vapaaehtoinen tahdonilmaisuu ja sopimussuhteesta irtisanoutuminen pitäisi olla urheilijalle mahdollista ilman ankaria seuraamuksia. Siksi antidopingkontekstissa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyyn sopimussuhteen perusteella pätevät pitkälti samat ongelmallisuudet kuin suostumuksenkin osalta. van der Sloot ym. 2017, s. 83.

minnassa voisi olla mahdollista rekisterinpitäjälle kuuluvan lakisääteisen velvoitteen toteuttamiseksi (6(1) artiklan c alakohta).¹⁷³ Antidopingtoiminnassa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä c alakohdan nojalla puolletaan myös komissiolle toteutetussa tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan kuitenkin antidopingkoodin säännökset tulisi tällöin sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön, jolloin lainsäätäjän olisi myös tehtävä tarpeelliset muutokset säännöksiin, jotta ne täyttäisivät muun muassa suhteellisuusperiaatteen vaatimukset, eivätkä siten loukkaisi urheilijan oikeutta yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan.¹⁷⁴ Suomen osalta tämä edellyttäisi rajoitusedellytystestin läpikäymistä. *Halila* huomauttaa, että olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden lisäksi antidopingsäännösten mukainen mahdollisuus elinikäisen urheilun toimintakiellon määrittämiseen olisi seikka, johon perusoikeudellinen testi voisi kariutua.¹⁷⁵ Ei myöskään olisi välttämättä tarkoituksenmukaista, että olinpaikkatietojen käsittelyn ”lainmukaistamiseksi” Suomen antidopingsäännökset sisällytettäisiin kansalliseen lakiin, kun tämä voitaisiin toteuttaa ”kevyemmin” keinoin.

Elintärkeiden etujen suojaaminen. Henkilötietojen käsittelyä ei myöskään voitane perustaa yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1) artiklan d alakohtaan, eli siihen, että käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kohdassa 46 nimittäin todetaan, että oikeusperusteeseen voitaisiin nojata vain tilanteissa, jossa käsittelylle ei olisi muuta ilmeistä oikeusperustetta. Oikeusperusta edellyttää myös sitä, että kysymyksessä olisivat rekisteröidyn *elintärkeät* edut. Esimerkkeinä johdanto-osassa mainitaan henkilötietojen käsittely humanitaarisissa hätätilanteissa tai luonnonkatastrofien yhteydessä. Oikeusperusteen kontekstista johtuen se ei siten soveltune henkilötietojen käsittelyyn antidopingtoiminnassa.¹⁷⁶

¹⁷³ WP 156, s. 5; WP 162, s. 11. Tietosuojatyöryhmä huomauttaa lisäksi lausunnossaan 6/2014, että käsittelyn perustessa rekisterinpitäjälle säädetyin velvoitteen noudattamiseen, rekisterinpitäjällä saa olla kansallisen lainsäädännön mukaan harkintavaltaa sen suhteen, noudattaako se laissa säädettyä velvoitetta vai ei. WP 217, s. 19.

¹⁷⁴ van der Sloot ym. 2017, s. 84-87. C alakohta nimittäin edellyttää sitä, että velvoite on henkilötietojen käsittelyyn on asetettu lailla. WP 217, s. 19.

¹⁷⁵ Halila 2018, s. 40. On kuitenkin sanottava vielä, etteivät olinpaikkatietomääräykset tällaisenaankaan ole välttämättä suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja siten sallittu rajoitus PL 10 §:n yksityiselämän suojaan, ks. jakso 3.3.1.

¹⁷⁶ Näin myös van der Sloot ym. 2017, s. 85: Tutkimuksessa huomautetaan, että vaikka WADA osaltaan perustellut dopinginvastaisilla toimilla tarkoituksena suojata urheilijan perustavanlaatuisia oikeutta osallistua puhtaaseen urheiluun, ei tällaista oikeutta ole toistaiseksi tunnustettu Euroopassa. Tämän vuoksi oikeusperusta soveltuisi ainoastaan silloin, kun urheilija ei olisi tietoinen siitä, että on asettanut itsensä hengenvaaraan dopingin käytöllään. Se, että dopingin väärinkäyttö johtaisi tällaisiin vakaviin terveysriskeihin, toteutuisi vain harvoissa tapauksissa ja siksi oikeusperusta ei tutkimuksen mukaan näyttäisi soveltuvan yleiseksi perusteeksi henkilötietojen käsittelylle antidopingtoiminnassa. Myös tietosuojatyöryhmä on lausunnossaan vahvistanut tulkinnan, että oikeusperustalla on rajoitettu soveltuvuus ja todennut seuraavaa: ”the phrase ‘vital interest’ appears to limit the application of this ground to questions of life and death, or at the very last, threats that pose risk of injury or other damage to the health of the data subject”. WP 217, s. 20.

Yleinen etu. Tietosuojatyöryhmä on puoltanut WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevassa lausunnossaan, että henkilötietojen käsittely olisi mahdollista perustaa siihen, että se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.¹⁷⁷ Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa säädetään, että tällöin käsittelyn perustasta tulee säätää joko unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Lisäksi edellytetään, että yleisen edun mukaisen tavoitteen tulee olla oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.¹⁷⁸

Euroopan tietosuojavaltuutettu on huomauttanut tietosuoja-asetusta koskeneessa lausunnossaan, että ”yleinen etu” olisi määriteltävä kussakin käyttöyhteydessä erikseen.¹⁷⁹ Johdanto-osan 6(1)(e) artiklaa täsmentävässä 45 kohdassa yleisenä etuna koskevana syynä on erikseen mainittu esimerkin omaisesti terveyteen liittyvät syyt, mutta ei antidopingtoimia. Sen sijaan tukea dopingvalvonnan yleistä etua palvelevalle tarkoitukselle saadaan muualta johdanto-osasta. Nimittäin henkilötietojen siirtoa kolmansiin maihin erityistilanteissa koskevan tietosuoja-asetuksen 49(1) artiklaa täsmentävän johdanto-osan 112 kohdassa mainitaan tärkeää yleistä etua palvelevana syynä nimenomaisesti urheilussa esiintyvän dopingin vähentäminen ja/tai lopettaminen.¹⁸⁰ Antidopingtoiminnan yleistä etua palvelevaa tarkoitusta voidaan perustella myös sillä, että Suomi on sekä Unescon kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen että Euroopan neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen ratifioidessaan sitoutunut osallistumaan dopingin vastaiseen taisteluun ja ryhtymään toimiin urheilussa esiintyvän dopingin käytön vähentämiseksi ja lopulta hävittämiseksi.¹⁸¹

Henkilötietojen käsittelystä antidopingtoimia varten voitaisiin siis säätää kansallisella lailla. Urheilijoiden terveystietojen ja geneettisen tietojen käsittelystä antidopingtyössä on jo säädetty

¹⁷⁷ WP 162, s. 11. On kuitenkin huomioitava, että henkilötietojen käsittely rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi ei tulisi kyseeseen, sillä antidopingtoiminnasta vastaava SUEK ry ei harjoita toiminnassaan julkisen vallan käyttöä. Ks. esim. Halila 2018, s. 24–27.

¹⁷⁸ Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kohdassa 45 täsmennetään myös, että kansallisessa lainsäädännössä tai unionin oikeudessa tulisi määritellä käsittelyn tarkoitus sekä se, olisiko rekisterinpitäjän oltava yleisen edun vuoksi toteutettavaa tehtävää suorittaessaan taikka julkista valtaa käyttäessään julkinen viranomainen tai muu julkis- tai yksityisoikeudellinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Lisäksi lainsäädännössä voitaisiin täsmentää yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettuja yleisiä edellytyksiä henkilötietojen käsittelylle.

¹⁷⁹ EDPS 2012, s. 14 ja 22. Euroopan tietosuojavaltuutettu (European Data Protection Supervisor, EDPS) on vuonna 2004 perustettu toimielin, jonka tehtävänä on varmistaa, että EU:n toimielimet ja muut elimet kunnioittavat kansalaisten oikeutta yksityisyyteen henkilötietojen käsittelyssä. Ks. Euroopan unioni/Euroopan tietosuojavaltuutettu.

¹⁸⁰ Henkilötietojen siirrosta lisää jaksossa 4.3.

¹⁸¹ Ks. Euroopan neuvoston dopingin vastainen yleissopimus 1 ja 4 artiklat sekä Unescon kansainvälinen dopingin vastainen yleissopimus 1 ja 5 artiklat.

tietosuojalain 6.1 §:n 6 kohdassa. Lainkohdan mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykieltoa ei sovelleta terveyttä koskevien ja geneettisten tietojen käsittelyyn antidopingtyössä ja vammaisurheilun yhteydessä siltä osin kuin näiden tietojen käsittely on välttämätöntä antidopingtyön tai vammaisten ja pitkäaikaissairaiden urheilun mahdollistamiseksi. Muiden kuin terveystietojen ja geneettisten tietojen, esimerkiksi olinpaikkatietojen, käsittelyn osalta oikeustila on kuitenkin edelleen avoin.

Yleistä etua koskevan tehtävän hoitamisesta on kylläkin säännöksiä tietosuojalain 4 §:ssä. Nyt laissa mainittuja yleisen edun mukaisia tehtäviä ovat 1. henkilön asemaa, tehtäviä sekä niiden hoitoa koskeva henkilötietojen käsittely julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa siltä osin, kuin käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden; 2. viranomaisen toiminnassa tapahtuva henkilötietojen käsittely yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi; 3. tieteellinen tai historiallinen tutkimus taikka tilastointi sekä 4. arkistointitarkoituksessa tapahtuva henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin liittyvien henkilötietojen käsittely.

Säädösteknisesti maininta henkilötietojen käsittelystä antidopingtarkoituksia varten voitaisiin siten toteuttaa niin, että maininta henkilötietojen käsittelystä antidopingtyössä lisättäisiin uudeksi 2 kohdaksi, sillä lainkohdan muotoilu vastaa eniten 1 kohdan muotoilua. Tällöin uusi 2 kohta olisi muotoilultaan seuraavanlainen:

4 §
Käsittelyn lainmukaisuus

Henkilötietoja saa käsitellä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti, jos:

- 2) kysymys on henkilötietojen käsittelystä antidopingtyössä, siltä osin kuin käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.¹⁸²

Maininta henkilötietojen käsittelystä antidopingtyössä voitaneen myös sijoittaa osaksi 4 §:n 1 kohtaa, jolloin lainkohta olisi mahdollista muotoilla esimerkiksi seuraavasti:

4 §
Käsittelyn lainmukaisuus

¹⁸² En ole huomionnut vammaisurheilua tässä kontekstissa, vaikka se onkin mainittuna tietosuojalain 6.1 §:n 6 kohdassa, sillä vammaisurheiluun liittyvät näkökohdat on rajattu tutkielman ulkopuolelle. Lisäksi katson, että maininta antidopingtyöstä kattaa myös antidopingtyön vammaisurheilun yhteydessä ilman eri mainintaakin.

Henkilötietoja saa käsitellä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti, jos:

- 1) kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä sekä niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista, *mukaan lukien henkilötietojen käsittely antidopingtyössä*, siltä osin kuin käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Selkeintä olisi, jos henkilötietojen käsittelystä antidopingtoiminnassa säädettäisiin ehdottamallani tavalla omassa kohdassaan. Kuitenkin se voitaisiin myös muotoilla osaksi 1 kohtaa, sillä esimerkiksi testauspooliin nimetyn urheilijan olinpaikkatietojen käsittely liittyy tavallaan urheilijan asemaan huippu-urheilijana urheilutoiminnassa. Olen käyttänyt ehdotuksessa termiä *antidopingtyö*, sillä tällöin kieliasu olisi yhtäläinen tietosuojalain 6.1 §:n 6 kohdan kanssa. Katson, että säännöksellä tavoitellun tarkoituksen, eli olinpaikkatietojen käsittelyn lainmukaistamisen antidopingtoiminnassa, täyttäisivät myös termit *antidopingtoiminta*, *dopingvalvonnan toteuttaminen* tai esimerkiksi henkilötietojen käsittely *dopingin käytön ehkäisemiseksi toteutettavien toimien yhteydessä*.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperustasta säättäminen lailla selkeyttäisi antidopingtoiminnan yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta myös ”tavanomaisten” henkilötietojen osalta. Tällöin käsittelyn oikeusperusta ei enää nojaisi ainoastaan SUEK ry:n toiminnassaan käyttämiin problemaattisiin oikeusperusteisiin, eli urheilijan antamaan suostumukseen sekä henkilötietojen käsittelyyn sopimus- tai jäsenyyssuhteen perusteella. On kuitenkin huomattava se, että yleisen edun mukainen käsittelyperuste edellyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisuutta. Käsittelyssä olisi siten arvioitava olinpaikkatietomääräysten oikeasuhtaisuutta sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.¹⁸³

Rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutetut edut. Viimeisenä lainmukaisena käsittelyperusteena tietosuoja-asetuksen 6(1) artiklan f alakohdassa mainitaan henkilötietojen käsittely silloin, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät nämä edut. Tietosuojatyöryhmän mukaan f alakohta edellyttää tasapainotestiä, joka henkilötietojen käsittelyn

¹⁸³ Komissiolle toteutetussa tutkimuksessa huomautetaan, että suhteellisuusperiaatteen mukaisesti kaikki dopingin vastaiset toimenpiteet eivät voisi olla yleisen edun mukaisia: mikäli henkilötietojen käsittelyllä tavoiteltu päämäärä, eli tässä tapauksessa yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen, olisi toteutettavissa urheilijan henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan vähemmän loukkaavien keinoin, ei käsittely olisi siinä tapauksessa lainmukaista. van der Sloot ym. 2017, s. 86–87. Esimerkiksi Euroopan tietosuojatyöryhmä on ehdottanut, että olinpaikkatietojen osalta olisi suhteellisuusperiaatteen mukaista kerätä tietoja 60 minuutin ajanjakson lisäksi neljältä tunnilta. WP 162, s. 6.

kontekstissa tarkoittaa monitahoista arviota – kyseessä ei siten ole yksinkertainen tasapainotesti.¹⁸⁴

Olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden f alakohdan mukaisena rekisterinpitäjän oikeutetuna etuna voidaan ilman muuta nähdä intressi dopingin käytön torjumisesta ja reilun kilpailun turvaamisesta. F alakohdan mukaan kyse voi olla myös kolmannen osapuolen oikeutetuista eduista. Tällaisena etuna voitaisiin pitää esimerkiksi toisen urheilijan intressiä reiluun kilpailuasetelmaan ilman jonkin urheilijan dopingin käytön aiheuttamaa ”tulosmanipulaatiota”.

Tietosuojatyöryhmä on WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevassa lausunnossaan kuitenkin ottanut sen kannan, että henkilötietoja käsittelyn lainmukaisuutta olisi hyvin vaikea perustaa rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen toteuttamiseksi. Tietosuojatyöryhmä perusteli kantaansa sillä, että dopinginvastaisesta taistelusta aiheutuvalla urheilijan yksityisyyden suojan alueelle kohdistuvalla tunkeutumisella olisi oltava merkittävä painoarvo intressipunninnassa.¹⁸⁵ Tietosuojatyöryhmä on kuitenkin todennut oikeutetun intressin tulkittaa koskevassa lausunnossaan, että mikäli rekisterinpitäjän oikeutettu intressi kohdistuu laajempaan yhteiskunnalliseen intressiin, voi sillä olla punninnassa merkittävä painoarvo.¹⁸⁶ Dopingvalvonnan yleistä etua palveleva päämäärä on nykyisin vahvistettuna edellä esitetyn tavoin myös tietosuoja-asetuksena johdanto-osan 112 kohdassa. Olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden on lisäksi katsottu olevan välttämätön elementti tehokkaan dopingvalvonnan toteuttamiseksi, jolloin olinpaikkatietojen käsittely on tarpeen tämän intressin toteuttamiseksi.¹⁸⁷

¹⁸⁴ WP 217, s. 23.

¹⁸⁵ WP 162, s. 11–12.

¹⁸⁶ WP 217, s. 35. Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 47 kohdan mukaan merkitystä tulee antaa myös sille, voiko rekisteröity kohtuudella odottaa henkilötietojensa keruun tietynä ajankohtana ja niiden käsittelyn sen yhteydessä. Lisäksi arvioinnissa tulisi huomioida rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän väliseen suhteeseen perustuvat rekisteröidyn kohtuulliset odotukset. Voidaan olettaa, että huippu-urheilija voi kohtuudella odottaa, että hänen henkilötietojensa käsitellään antidopingtoimia varten, varsinkin sen jälkeen kun hän on saanut SUEK ry:ltä ilmoituksen nimittämistään rekisteröityyn testauspooliin. Yleisemminkin urheilussa vallitsee laajalti tietoisuus siitä, ettei dopingin käyttö kuulu urheilun henkeen. Tietosuojatyöryhmä on tähän liittyen todennut, että kulttuuriset ja yhteiskunnalliset odotukset, joita intressin taustalla mahdollisesti on, voivat myös vaikuttaa asiaan ja auttaa kallistamaan tasapainoa punninnassa jompaankumpaan suuntaan (WP 217, s. 36). Voidaan ajatella, että urheilija voi kohtuudella odottaa, että hänen kilpaillessaan urheilussa joko kansainvälisellä tasolla taikka kansallisesti korkealla tasolla, kohdistetaan häneen myös dopingvalvonnan toimia, jotka edellyttävät henkilötietojen keräämistä ja käsittelemistä. Eri asia on, missä laajuudessa urheilija voi perustellusti odottaa henkilötietojen käsittelyn tapahtuvan. Tässä tullaan jälleen kysymykseen suhteellisuusperiaatteesta, joka onkin merkittävässä asemassa myös f alakohdan mukaisessa intressipunninnassa.

¹⁸⁷ Ks. Pound–Clarke 2011, s.142.

Punninnasta tekee hankalan se, että tietosuojatyöryhmän mukaan tietojenkäsittelyn aiheuttamien vaikutusten arvioinnissa tulee ottaa nimenomaisesti ennustettavien rekisteröityyn kohdistuvien vaikutusten lisäksi huomioon myös laajemmat *emotionaaliset* vaikutukset, jotka rekisteröidylle aiheutuu tietojen käsittelyn seurauksena.¹⁸⁸ Tämä tarkoittaisi sitä, että SUEK ry:n olisi perustaessaan olinpaikkatietojen käsittelyn f alakohtaan arvioitava sitä, miten yksittäinen urheilija kokee antidopingsäännösten mukaisen ilmoitusvelvollisuuden. Tämä ikään kuin irtaannuttaa arvioinnin siitä, mikä olisi objektiivisesti suhteellisuusperiaatteen ja siten urheilijan perusoikeuksien mukaista, ja toisi arviointiin myös urheilijan subjektiivisen näkemyksen olinpaikkatietojen keräämisen ja käsittelyn hyväksyttävyydestä. Tämä on kuitenkin vain yksi tarkastelukriteeri, eikä siis kokonaan määrittele sitä, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeutetut edut rekisteröidyn edut tai perusoikeudet- ja vapaudet.

Katson, että f alakohdan mukainen etukäteispunninta liittyy läheisesti siihen riskiperustaiseen arviointiin, joka olisi hyvä toteuttaa ennen urheilijan nimittämistä rekisteröityyn testauspooliin ja sekä ennen vaadittujen olinpaikkatietojen keräämistä. Siten katson, toisin kuin tietosuojatyöryhmä, että olinpaikkatietojen käsittely antidopingtoiminnassa voitaisiin myös perustaa myös f alakohtaan.¹⁸⁹ Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan lähemmin henkilötietojen luovuttamisista kolmansiin maihin sekä yleisen tietosuoja-asetuksen asettamasta suojan tasosta aiheutuvaa problematiikkaa suhteessa antidopingsäännöksiin.

4.3 Tietosuoja-asetuksen edellytykset urheilijan olinpaikkatietojen luovutukselle

4.3.1 Henkilötietojen siirto komission henkilötietojen suojan tason riittävyttä koskevan päätöksen ja asianmukaisten suojoimien soveltamisen perusteella

Antidopingtoiminnalla on verrattain kansainvälinen luonne: esimerkiksi SUEK ry:n urheilijoiden henkilötietojen käsittelyn tietosuoja-asetuksessa todetaan, että SUEK ry:n lisäksi urheilijoiden henkilötietoja voivat käsitellä WADA siinä laajuudessa kuin WADC sitä edellyttää sekä

¹⁸⁸ WP 217, s. 37.

¹⁸⁹ Henkilötietojen käsittelyn yhteydessä on kuitenkin muistettava myös se, että vaikka käsittelyllä olisikin lainmukainen peruste, tulee sen täyttää myös muut yleisessä tietosuoja-asetuksessa säännellyt henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, kuten 5 artiklan mukaisen tietojen minimointi -periaatteen, jonka mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia sekä rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tämä ilmentää myös yleistä suhteellisuusperiaatteen mukaisuutta, joka on läheisesti yhteydessä siihen, onko henkilötietojen suojaan kohdistuva rajoitus oikeasuhtainen rajoituksella tavoiteltuun päämäärään nähden.

muut antidopingorganisaatiot, kansalliset tai kansainväliset lajiliitot taikka kansalliset tai kansainväliset olympia- ja paraolympiakomiteat WADC:n tai Suomen antidopingsäännösten mukaisesti.¹⁹⁰

SUEK ry edelleen toteaa urheilijoiden henkilötietojen käsittelyn tietosuojaselosteessa, että kolmansissa maissa henkilötietoja suojaava lainsäädäntö voi olla erilainen kuin urheilijan kotimaan lainsäädäntö, mutta henkilötietojen käsittelyn on kuitenkin aina täytettävä ISPPPI:n vaatimukset.¹⁹¹ Ongelmallista tässä on se, ettei ISPPPI tarjoa yhtä kattavaa tietosuojan tasoa, kuin EU:n yleinen tietosuoja-asetus.¹⁹² Siksi henkilötietojen luovuttamisessa on aina noudatettava yleisen tietosuoja-asetuksen edellytyksiä henkilötietojen siirrolle kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille.

Henkilötietojen siirroissa noudatettavista periaatteista säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen V luvussa. Tietosuoja-asetuksen 44 artiklan mukaisen siirtoja koskevan yleisen periaatteen mukaan henkilötietojen siirto kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille voidaan toteuttaa ainoastaan, jos rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä noudattaa tietosuoja-asetuksen V luvussa vahvistettuja edellytyksiä. Näitä edellytyksiä sovelletaan myös henkilötietojen siirtoon edelleen kolmannesta maasta tai kansainvälisestä järjestöstä toiseen kolmanteen maahan tai toiselle kansainväliselle järjestölle. Tarkoituksena on varmistaa, ettei yleisellä tietosuoja-asetuksella taattua luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojan tasoa vaaranneta. Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille ovat mahdollisia silloin kun siirto perustuu 1. komission tekemään tietosuojan riittävyttä koskevaan päätökseen (*adequacy decision*, 45 artikla), 2. asianmukaisten suojatoimien soveltamiseen (46

¹⁹⁰ SUEK ry Tietosuojaseloste: Henkilötietojen luovuttaminen.

¹⁹¹ SUEK ry Tietosuojaseloste: Henkilötietojen luovuttaminen. Ks. myös ISPPPI 4.1 artikla: ”*This International Standard sets forth a minimum set of requirements applicable to the Processing of Personal Information by Anti-Doping Organizations and their Third-Party Agents in the context of their Anti-Doping Activities. All Anti-Doping Organizations must comply with this Standard, even when its requirements exceed those arising under the Anti-Doping Organization’s applicable data protection and/or privacy laws...*”

¹⁹² EDPB Letter 2019, s. 1.

artikla)¹⁹³, 3. yritystä koskevien sitovien säännösten noudattamiseen (47 artikla)¹⁹⁴ tai erityislanteita koskeviin poikkeuksiin (49 artikla).¹⁹⁵

Rekisteröityyn testauspooliin kuuluvien urheilijoiden tulee ilmoittaa olinpaikkatietomääräysten mukaiset tiedot SUEK ry:lle ADAMS-järjestelmän (*Anti-Doping Administration and Management System*) kautta.¹⁹⁶ ADAMS-järjestelmä on verkkoperustainen WADAn ylläpitämä tietojenhallintajärjestelmä, joka sijaitsee Kanadassa.¹⁹⁷ WADA itse on Sveitsin lakien mukaan perustettu organisaatio.¹⁹⁸ ADAMS-järjestelmän kautta urheilijan olinpaikkatiedot ovat WADAn sekä muiden sellaisten antidopingorganisaatioiden, joilla on toimivaltuus testata urheilijaa, saatavilla.¹⁹⁹

Euroopan komissio on 20. päivänä joulukuuta 2001 tehnyt päätöksen henkilötietojen suojaaja ja sähköisiä asiakirjoja koskevan Kanadassa voimassa olevan lain (Personal Information Protection and Electronic Documents Act, PIPEDA) tarjoaman tietosuojan riittävydestä²⁰⁰

¹⁹³ Asianmukaisia suojatoimia voivat 46 artiklan 2 kohdan mukaisesti olla a) viranomaisten tai julkisten elinten välinen oikeudellisesti sitova ja täytäntöönpanokelpoinen väline; b) 47 artiklan mukaiset yritystä koskevat sitovat säännöt; c) komission antamat tietosuojaa koskevat vakiolausekkeet; d) tietosuojaviranomaisen vahvistamat ja komission hyväksymät tietosuojaa koskevat vakiolausekkeet; e) yleisen tietosuojasetuksen 40 artiklan mukaiset hyväksytyt käytännösäännöt yhdistettynä kolmannen maan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän sitoviin ja täytäntöönpanokelpoisiin sitoumuksiin asianmukaisten suojatoimien soveltamisesta; ja f) yleisen tietosuojasetuksen 42 artiklan mukainen hyväksytty sertifiointimekanismi yhdistettynä kolmannen maan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän sitoviin ja täytäntöönpanokelpoisiin sitoumuksiin asianmukaisten suojatoimien soveltamiseksi. Lisäksi artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen luvalla suojatoimia voivat olla myös erityisesti a) rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ja kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän tai vastaanottajan väliset sopimuslausekkeet; tai b) säännökset, jotka sisällytetään viranomaisten tai julkisten elinten välisiin hallinnollisiin järjestelyihin ja joihin sisältyy rekisteröityjen täytäntöönpanokelpoisia ja tehokkaita oikeuksia.

¹⁹⁴ Yritystä sitovat säännöt on tarkoitettu sovellettavaksi konsernin tai yritysryhmän sisäisiin henkilötietojen siirtoihin.

¹⁹⁵ Yleisen tietosuojasetuksen 48 artikla sääntelee henkilötietojen siirtoja ja luovutuksia, jotka ei sallita unionin lainsäädännössä. Tässä tilanteessa henkilötietojen siirto on mahdollista toteuttaa vain, jos pyynnön perusteena on kolmannen maan tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätös ja jos kyseisen kolmannen maan ja unionin tai sen jäsenvaltion välillä on voimassa oleva kansainvälinen sopimus, johon pyyntö henkilötietojen siirrosta pohjautuu.

¹⁹⁶ SUEK ry Testauspooliohje: Yhteys- ja olinpaikkatietojen toimittaminen. ADAMS-järjestelmää käytetään tietojen syöttämiseen, tallentamiseen, säilyttämiseen, jakamiseen sekä tiedottamiseen sidosryhmien ja WADAn avustamiseksi niiden antidopingtoiminnassa. Ks. Suomen antidopingsäännöstö Liite 1 Määritelmät.

¹⁹⁷ Ks. WADA ADAMS Privacy Policy.

¹⁹⁸ WADA Governance.

¹⁹⁹ Henkilötietojen siirtoa koskevia edellytyksiä tarkastellessa on huomioitava myös EUT ratkaisu *Lindqvist*, jossa unionin tuomioistuin totesi, että henkilötietojen lataaminen internet-sivuille muiden saataville ei vielä sellaisenaan automaattisesti merkitse sitä, että kyseessä olisi henkilötietojen siirto kolmansiin maihin (asia C-101/01 *Bodil Lindqvist*, erityisesti §§ 52–71). Henkilötietojen siirtoa ei määritellä tietosuojasetuksessa. Kuitenkin WADAlle tai kolmannen maan antidopingorganisaatiolle tai kansainväliselle lajiliitolle erikseen myönnetty pääsy urheilijan ADAMS-järjestelmässä oleviin olinpaikkatietoihin voidaan katsoa henkilötietojen siirroksi.

²⁰⁰ Komission päätös, tehty 20 päivänä joulukuuta 2001, henkilötietojen suojaaja ja sähköisiä asiakirjoja koskevan Kanadassa voimassa olevan lain tarjoaman tietosuojan riittävydestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktii-

(*adequacy decision*). Euroopan tietosuojatyöryhmä on kuitenkin WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevassa lausunnossaan vuonna 2009 esittänyt huolensa henkilötietojen suojan tason vaarantumisesta ADAMS-järjestelmän kautta tapahtuvien henkilötietojen siirtojen seurauksena. Tietosuojatyöryhmä kyseenalaisti PIPEDAn soveltumisen WADAan, sillä PIPEDAn mukaan lakia sovelletaan sellaiseen organisaatioon, joka kerää, käsittelee tai luovuttaa henkilötietoja kaupallisen toiminnan yhteydessä.²⁰¹

PIPEDAa on tämän seurauksena muutettu vuonna 2015 niin, että artiklan 4(1.1) ja liitteen 4 mukaisesti lakia sovelletaan Maailman antidopingtoimistoon sen kerätessä, käsitellessä ja luovuttaessa henkilötietoja harjoittamansa toiminnan yhteydessä.²⁰² Siten henkilötietojen siirto ADAMS-järjestelmään ei tuottane ongelmia urheilijan henkilötietojen suojan ja yksityisyyden suojan kannalta.²⁰³ Myös Sveitsi lukeutuu niihin maihin, joiden osalta komissio on tehnyt tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen, jolloin henkilötietoja voidaan luovuttaa WADAn käsiteltäväksi joko ADAMS-järjestelmän kautta tai muutoin suoraan komission tekemän päätöksen perusteella.²⁰⁴

vin 95/46/EY mukaisesti (2002/2/EY) (tiedoksiannettu numerolla K(2001) 4539). Vaikka komission päätös tietosuojan riittävytydestä on tehty ennen EU:n yleisen tietosuojasetuksen voimaantuloa, pysyy päätös tietosuojasetuksen 45 artiklan 9 kohdan mukaan voimassa kunnes sitä muutetaan, korvataan tai kumotaan tietosuojasetuksen 45 artiklan 3 tai 5 kohdan mukaisesti annetulla komission päätöksellä.

²⁰¹ WP 162, s. 13. Ks. Personal Information Protection and Electronic Documents Act, S.C. 2000, c. 5, artikla 4(1): *“This Part applies to every organization in respect of personal information that (a) the organization collects, uses or discloses in the course of commercial activities”*. Euroopan tietosuojatyöryhmä on toistanut huolensa WADAlle vuonna 2013 lähettämässään kirjeessään. WP 29 2013 (Annex) s. 10.

²⁰² Legislative Summary of Bill C-59 2015, s. 16

²⁰³ Kannan on myös vahvistanut Euroopan tietosuojaneuvosto 9.10.2019 lähettämässään kirjeessä koskien WADAn antidopingsäännöstöä sekä Kansainvälisiä standardeja: *“Provided that the outcome of the ongoing assessment of the adequacy decision in question confirms that the level of protection ensured by the PIPEDA is adequate, also in relation to onward transfers and to access to these data by public authorities, notably for law enforcement and national security authorities, the EDPB is of the view that transfers taking place on this basis will continue to be valid.”* (EDPB Letter 2019, s. 9). Komissiolle toteutetussa tutkimuksessa kuitenkin huomauteetaan hyvin, että aina ei ole ennalta selvää, mitä henkilötietoja ADAMS-järjestelmän kautta lopulta siirretään kolmansiin maihin – esimerkiksi urheilija voi kuulua sekä kansallisen antidopingorganisaation että kansainvälisen lajiliiton testauspoolijärjestelmään, jolloin urheilijan henkilötietoihin pääsee käsiksi myös tämä kansainvälinen lajiliitto. Jos urheilija kilpailee kansainvälisellä tasolla, kansainvälinen lajiliitto voi luovuttaa henkilötietoja myös suurten urheilutapahtumien järjestäjille, joita ovat esimerkiksi kansallisten olympiakomiteoiden eri maanosien yhdistykset ja muut kansainväliset moniurheiluorganisaatiot. Tutkimuksessa todetaankin, että melkein kaikki maailman valtiot voivat tulla kyseeseen henkilötietojen vastaanottajamaina, sillä useimmissa maissa on kansallinen antidopingorganisaatio tai ne järjestävät suuria urheilutapahtumia. van der Sloot ym. 2017, s. 93–94.

²⁰⁴ Komission päätös, tehty 26 päivänä heinäkuuta 2000, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti henkilötietojen riittävästä suojasta Sveitsissä (2000/51/EY) (Tiedoksiannettu numerolla K(2000) 2304).

Kuten todettu, urheilijan olinpaikkatiedot ovat kuitenkin ADAMS-järjestelmän kautta WADAn lisäksi myös kaikkien sellaisten antidopingorganisaatioiden, mukaan lukien kansainväliset lajiliitot tai suurten urheilutapahtumien järjestäjät (*Major Event Organizations*), joilla on WADC:n tai kansallisen antidopingsäännösten nojalla toimivaltuudet testata suomalainen urheilija, saatavilla.²⁰⁵ Henkilötietojen siirrossa noudatettavia periaatteita on tietosuoja-asetuksen 44 artiklan mukaan sovellettava myös henkilötietojen siirtoihin edelleen kolmannesta maasta tai kansainvälisestä järjestöstä toiseen kolmanteen maahan tai toiselle kansainväliselle järjestölle

Mikäli komissio ei ole tehnyt tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä²⁰⁶, tulisi siirto toteuttaa soveltamalla 46 artiklan mukaisia asianmukaisia suojatoimia. Euroopan tietosuojatyöryhmä on WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevassa lausunnossaan puoltanut, että tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen puuttuessa tulisi henkilötietojen siirto toteuttaa soveltamalla henkilötietojen siirtoon sopimuslausekkeita, joissa taataan riittävät takeet henkilöiden yksityisyyden suojasta ja perusoikeuksien ja -vapauksien suojasta sekä vastaavien oikeuksien soveltamisesta.²⁰⁷

²⁰⁵ ISPPPI 8.1 artiklassa säädetään kuitenkin, että antidopingorganisaatiot voivat luovuttaa henkilötietoja toiselle antidopingorganisaatioille vain silloin, jos se on välttämätöntä Maailman antidopingsäännösten asettamien velvollisuuksien täyttämiseksi. On myös huomioitava, ettei ADAMS-järjestelmän käyttö ole pakollista, joten henkilötietoja voidaan luovuttaa myös muulla tavoin, kuin ADAMS-järjestelmän kautta. Henkilötietojen siirtoon liittyen on myös nostettava olinpaikkatietomääräyksiin läheisesti liittyvän dopingtestauksen osalta esiin riskit henkilötietojen suojalle siirtojen seurauksena. Suomen antidopingsäännösten 6 §:n mukaan Dopingnäytteiden analysoinnissa noudatetaan nimittäin Maailman antidopingsäännösten 6 artiklan määräyksiä. WADC:n 6.1 artiklan mukaan taas urheilijan terveystietoja ja geneettisiä tietoja sisältävät dopingnäytteet voidaan analysoida ainoastaan WADAn akkreditoimassa laboratoriossa. Akkreditoituja laboratorioita sijaitsee EU-jäsenvaltioiden lisäksi muun muassa Etelä-Afrikassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Dohassa, Intiassa ja Etelä-Korean Soulissa. Siten dopingnäytteet voidaan lähettää analysoitavaksi myös sellaiseen laboratorioon, joka sijaitsee unionin ulkopuolella (Ks. WADA Akkreditoituidut laboratoriot). Koska olen rajannut tutkielmani aiheen ainoastaan olinpaikkatietomääräysten tarkasteluun, en perehdy näihin arkaluonteisiin henkilötietoihin mahdollisesti kohdistuviin riskeihin tämän enempää.

²⁰⁶ Tietosuojan tason riittävyttä koskevan komission päätöksen osalta on myös todettava, ettei päätös aina merkitse sitä, etteivätkö rekisteröidyn EU:n perusoikeuskirjassa turvatut oikeudet yksityiselämän (7 artikla) ja henkilötietojen (8 artikla) suojaan voisi vaarantua. EUT on kuuluisassa *Maximilian Schrems* -ratkaisussaan todennut, että Yhdysvaltoja koskeva komission päätös tietosuojan tason riittävydestä (2000/520) oli pätemätön, sillä päätökseen sisällynyt *Safe Harbor* -järjestelmä ei todellisuudessa taannut riittävää henkilötietojen suojan tasoa. Asia C-362/14 Maximilian Schrems.

²⁰⁷ WP 162, s. 14. Tietosuojatyöryhmä viittasi lausunnossaan silloin voimassa olleeseen henkilötietodirektiiviin, jonka 26(2) artiklan mukaan jäsenvaltio voi hyväksyä henkilötietojen siirron tai siirtojen sarjan sellaiseen kolmanteen maahan, jossa ei taata tietosuojan riittävää tasoa, jos rekisterinpitäjä antaa riittävät takeet henkilöiden yksityisyyden suojasta ja perusoikeuksien ja -vapauksien suojasta sekä vastaavien oikeuksien soveltamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista; nämä takeet voivat erityisesti johtua soveltuvista sopimuslausekkeista. Tietosuoja koskevat vakiolausekkeet sekä rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ja kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän tai vastaanottajan väliset sopimuslausekkeet ovat myös yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan mukaisia suojatoimia, joita käyttämällä siirto voidaan toteuttaa riittävä tietosuojan taso varmistuen.

WADA on kuitenkin jyrkästi vastustanut tietosuojatyöryhmän ehdotusta. Tietosuojatyöryhmän lausuntoa koskevassa kommentissaan WADA huomauttaa ensinnäkin, että tietosuojatyöryhmän ehdottamia henkilötietojen suojan tasoa koskevia lausekkeitä sisältäviä sopimuksia pitäisi antidopingtoiminnan kansainvälisen luonteen vuoksi laatia tuhansittain, sillä henkilötietoja voi olla tarpeen siirtää dopingvalvonnan toteuttamista varten mihin tahansa sellaiseen maahan, jossa urheilija harjoittelee tai osallistuu kilpailuihin. Tämä ei olisi todellisuudessa resurssien puitteissa mahdollista. Toiseksi WADAn huomauttaa, että Euroopan ulkopuoliset antidopingorganisaatiot saattavat usein olla julkisia viranomaisia ja siten olisi hyvin epätodennäköistä, että ne suostuisivat sitoutumaan tällaisiin sopimuksiin. WADAn mukaan tietosuojatyöryhmän vaatimus sopimuslausekkeiden käytöstä lamaannuttaisi täysin maailmanlaajuisesti antidopingtoiminnan eteen tehdyn työn.²⁰⁸ WADAn kommentista huolimatta tulisi henkilötietojen siirto antidopingtoiminnassa perustaa komission tietosuojan tason riittävyyttä koskevan päätöksen puuttuessa 46 artiklan mukaisiin asianmukaisiin suoja toimiin, joista tietosuojaperiaatteiden noudattamisen varmistavat sopimuslausekkeet ovat yksi esimerkki.

4.3.2 Yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artikla: erityistilanteita koskevat poikkeukset

Jos 46 artiklan asianmukaisten suoja toimien käyttäminen ei todellisuudessa olisi mahdollista, eikä komissio ole tehnyt 45 artiklan mukaista tietosuojan tason riittävyyttä koskevaa päätöstä siirto toteuttaa ainoastaan silloin, jos jokin 49 artiklan mukaisista erityistilanteita koskevista poikkeusedellytyksistä soveltuu. Yleisen tietosuoja-asetuksen 49(1) artiklan mukaisia siirtope-
rusteita ovat a) rekisteröidyn antama nimenomainen suostumus; b) rekisteröidyn ja rekisterin-
pitäjän välinen sopimus, jonka täytäntöönpanemiseksi tai rekisteröidyn pyynnöstä sen teke-
mistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi siirto on tarpeen; c) rekisterinpitäjän ja toisen
luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön välisen, rekisteröidyn edun mukaisen sopimuksen te-
keminen tai täytäntöön paneminen, joiden vuoksi siirto on tarpeen; d) tärkeä yleistä etua kos-
kevat syyt; e) oikeusvaateen laatiminen, esittäminen tai puolustaminen; f) rekisteröidyn tai mui-
den henkilöiden elintärkeiden etujen suojaaminen; tai g) siirron tekeminen julkisesta rekiste-
ristä.

²⁰⁸ WADA Comment 2009.

Perehdyn syvällisemmin vain niihin poikkeusperusteisiin, olinpaikkatietojen osalta voisivat soveltua käytettäväksi antidopingtoiminnassa. Siten erityisesti 49(1) artiklan c²⁰⁹, e, f²¹⁰ ja g alakohtat jäävät tarkastelematta.

Jotta henkilötietojen siirto voitaisiin toteuttaa perustuen rekisteröidyn antamaan nimenomaiseen suostumukseen, tulisi suostumuksen täyttää yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 11 kohdan mukaisen määritelmän – suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen, yksilöity, tietoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.²¹¹ Samoin perustein, kuin olen esittänyt henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden yhteydessä, niiden negatiivisten seuraamusten vuoksi, jotka urheilijalle voi aiheutua hänen kieltäytyessään antamasta suostumustaan, suostumuksen ei voida katsoa annetun vapaaehtoisesti.²¹² Tällöin suostumusta ei voida käyttää lainmukaisena perusteena henkilötietojen siirrolle kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle.

Sen lisäksi, että henkilötietojen siirrolle annettavan suostumuksen on täytettävä yleiset suostumukselle asetetut edellytykset ollakseen pätevä, edellytetään 49 artiklassa myös, että suostumuksen tulee olla *nimenomainen*. Euroopan tietosuojaneuvosto on todennut, että nimenomaisuusvaatimus liittyy tapaan, jolla suostumus annetaan: rekisteröidyn olisi annettava yksiselitteinen suostumusta ilmaiseva lausuma.²¹³ Lisäksi suostumuksen on oltava yksilöity, jolla tietosuojaneuvoston mukaan tarkoitetaan henkilötietojen siirroissa sitä, että se on annettu juuri kyseessä olevaa tiedonsiirtoa tai siirtojen sarjaa varten.²¹⁴ Tämä tarkoittaa antidopingkontekstissa

²⁰⁹ C alakohdan osalta voitaisiin periaatteessa ajatella, se soveltuisi tilanteeseen, jossa Suomen antidopingorganisaatio ja jokin kolmannen maan antidopingorganisaatio tai WADA solmisivat sopimuksen, jonka mukaan Suomen antidopingorganisaatio sitoutuu luovuttamaan tälle kolmannessa maassa sijaitsevalle antidopingorganisaatiolle niiden urheilijoiden henkilötiedot, mukaan lukien pääsyn olinpaikkatietoihin, jotka pääsääntöisesti osallistuvat tässä kolmannessa maassa järjestettäviin urheilukilpailuihin, dopingvalvonnan toteuttamista varten. Tässä kontekstissa voitaisiin äkkiseltään olettaa, että sopimus olisi urheilijan edun mukainen, sillä dopingvalvonnan toteuttaminen ja WADC:n ja kansallisen antidopingsäännösten noudattaminen on edellytys organisoituun urheiluun osallistumiselle. Kuitenkin ongelmana tässä tilanteessa on se, että antidopingtoimintaan osallistuminen ei ole urheilijalle vapaaehtoista, vaan velvollisuus, jonka vuoksi katson, ettei tällainen sopimus voisi olla aidosti rekisteröidyn edun mukainen ja siten poikkeusperuste ei sovellu tietojensiirtoon antidopingtoiminnassa.

²¹⁰ F alakohdan osalta voidaan todeta samalla tavoin, kuin käsittelyn oikeusperusteen tarkastelun yhteydessä, ettei se soveltune siirtoerusteeksi antidopingtyössä. Tietosuojasetuksen johdanto-osan 112 kohdan mukaan rekisteröidyn tai toisen henkilön elintärkeinä etuina pidetään esimerkiksi fyysistä koskemattomuutta tai hengen suojelemista. Edellytyksenä on myös se, että rekisteröity on itse estynyt antamaan tilanteessa suostumustaan henkilötietojensa siirrolle. Kuten komissiolle toteutetussa tutkimuksessa todettiin käsittelyn oikeusperusteiden tarkastelun yhteydessä, vain erittäin harvoin dopingin väärinkäyttö johtaisi tällaisiin hengenvaarallisiin terveystarpeisiin. van der Sloot ym. 2017, s. 85.

²¹¹ EDBP 2/2018, s. 6.

²¹² WP 162, s. 13–14. Ks. myös van der Sloot ym. 2017, s. 95.

²¹³ EDPB 5/2020, s. 20.

²¹⁴ EDPB 2/2018, s. 7.

sitä, että urheilijalta tulisi pyytää suostumusta jokaiseen tehtävään siirtoon tai tiedossa oleviin siirtojen sarjoihin erikseen.

Jacob Kornbeck mainitsee artikkelissaan suostumusproblematiikkaan liittyen myös antidopingtoiminnassa vallitsevan epäsuhteen rekisteröidyn urheilijan ja rekisterinpitäjänä toimivan antidopingorganisaation välillä ja toteaa, että jopa vain pintapuolinen EU-säännösten tarkastelu johtaa siihen tulokseen, että suostumusta on pidettävä hyvin ongelmallisena oikeusperusteena henkilötietojen siirrolle.²¹⁵ Yhdyn *Kornbeckin* näkemykseen siitä, että suostumus on sekä henkilötietojen siirron näkökulmasta että aiemmin tarkastellun käsittelyn lainmukaisuuden kontekstissa ongelmallinen oikeusperusta antidopingtoiminnassa.

Henkilötietoja voidaan siirtää myös, jos se on tarpeen joko rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten (b alakohta). Tietosuojatyöryhmä on WADAn Kansainvälistä tietosuojastandardia koskevassa lausunnossaan todennut, että sopimus poikkeusperusteena voisi soveltua silloin, jos kansainvälisellä tasolla kilpailevan urheilija on (työ)sopimussuhteessa urheilijan harjoittelusta ja kilpailuista vastaavan antidopingorganisaation kanssa, edellyttäen, että henkilötietojen siirto on tarpeen kolmannessa maassa tapahtuvan harjoittelun ja kilpailemisen järjestämiseksi.²¹⁶ On kuitenkin huomattava se, että b alakohdan mukainen poikkeusperuste edellyttää rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välistä sopimussuhdetta. Urheilija on usein sopimussuhteessa seuraan, mutta ei SUEK:iin, joka kuitenkin ylläpitää testauspoolia, johon olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuus liittyy, ja jolle olinpaikkatiedot tulee ilmoittaa (ADAMS-järjestelmän kautta). SUEK ry:n voidaan siten katsoa olevan rekisterinpitäjä, eli taho, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Siten voidaan kyseenalaistaa b kohdan soveltuvuus ylipäänsä antidopingtoiminnassa tehtyihin tiedonsiirtoihin.²¹⁷

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 111 kohdassa asetetaan sopimukseen perustuvan siirron edellytykseksi vielä se, että siirto tapahtuu *satunnaisesti*.²¹⁸ Euroopan tietosuojaneuvosto on

²¹⁵ Kornbeck 2017, s. 83.

²¹⁶ Tietosuojatyöryhmä kuitenkin huomauttaa, että tässäkin kontekstissa poikkeusperustetta tulee tulkita suppeasti, eikä henkilötietoja saa siirtää enempää, kuin on ehdottoman välttämätöntä sopimuksen täytäntöönpanemiseksi. WP 162, s. 14.

²¹⁷ Toisaalta taas ADAMS-järjestelmä on WADAn ylläpitämä tietojenhallintajärjestelmä, jolloin myös voidaan katsoa, että WADA on rekisterinpitäjä. Tällöin ollaan kuitenkin saman ongelman äärellä, sillä urheilija ei ole WADAan sopimussuhteessa.

²¹⁸ Euroopan tietosuojaneuvosto on 49(1) artiklaa koskevassa ohjeessaan todennut, että termi ”satunnainen” viittaa siihen, että siirtoja voisi tapahtua kyllä useammin kuin kerran, mutta ei kuitenkaan säännöllisesti, eikä niiden tulisi

todennut, että siirtoa pidetään yleensä ei-satunnaisena ja toistuvana silloin, jos henkilötietoja siirretään siten, että vastaanottajalle myönnetään yleinen suora pääsy tietokantaan.²¹⁹ Jos antidopingorganisaatiolle, jolle urheilijan olinpaikkatiedot luovutetaan ADAMS-järjestelmän kautta, myönnetään yleinen pääsy kyseisen urheilijan ADAMS-järjestelmässä oleviin tietoihin, voidaan tietosuojaneuvoston lausunnon perusteella katsoa, ettei satunnaisuuden edellytys tässä tilanteessa täytyisi. Siten b alakohta on a alakohdan tavoin problemaattinen siirtoeruste.

Henkilötietojen luovutus d alakohdan perusteella edellyttää, että siirto on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevien syiden vuoksi. Tietosuojatyöryhmä on aiemmin suhtautunut kielteisesti tähän poikkeusperusteeseen²²⁰, mutta yleisen tietosuojasetuksen voimaantulo on muuttanut asetelmaa. Tietosuojasetuksen johdanto-osan kohdan 112 mukaan nimittäin 49 artiklan mukaisia poikkeuksia olisi sovellettava erityisesti tiedonsiirtoihin, jotka ovat tarpeen yleistä etua koskevien tärkeiden syiden vuoksi, kuten *urheilussa esiintyvän dopingin vähentämiseksi ja/tai lopettamiseksi*. Tässä poikkeusperusteessa ei myöskään edellytetä sitä, että siirrot olisivat satunnaisia.²²¹

Euroopan tietosuojaneuvosto on kuitenkin huomauttanut, että vaikka tiedonsiirron sallittavuuden edellytyksenä ei ole siirron satunnaisuus, lukeutuu d alakohdan nojalla tapahtuva henkilötietojen siirto erityistilanteita koskeviin poikkeuksiin, mikä tarkoittaa sitä, ettei 49 artiklassa säädettyjen poikkeuksien soveltamisesta saa tulla pääsääntöä.²²² Lausuma on hieman ristiriitainen yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 112 kanssa, jossa nimenomaisesti todetaan, että antidopingtoiminnassa voitaisiin soveltaa erityisesti 49 artiklan mukaisia poikkeuksia. Euroopan tietosuojavaltuutettu onkin todennut, että d alakohdan mukainen siirtoeruste luettuna yhdessä sitä täsmentävän johdanto-osan kanssa on liian laaja-alainen ottaen huomioon sen, että kyseessä on nimenomaan erityistilanteita koskeva poikkeusperuste.²²³

kuulua tavanomaiseen toimintaan, vaan siirrot tulisi toteuttaa esimerkiksi sattumanvaraisissa, tuntemattomissa olosuhteissa ja satunnaisin väliajoin. EDPB 2/2018, s. 4.

²¹⁹ EDPB 2/2018, s. 4.

²²⁰ WP 162, s. 14.

²²¹ Ks. yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 111 ja 112 kohdat.

²²² EDPB 2/2018, s. 11. Tietosuojaneuvosto vielä lisää, ettei satunnaisuusedellytyksen puuttuminen tarkoita sitä, että tiedonsiirtoja voitaisiin toteuttaa laajassa mittakaavassa ja järjestelmällisesti. Tietoja siirtävän tahon on varmistettava, että siirto läpäisee tiukan tarpeellisuustestin. Myös Euroopan tietosuojavaltuutettu on tietosuojalainsäädännön uudistusta koskevassa lausunnossaan painottanut, että 49 artiklaa tulisi soveltaa vain rajoitetusti. EDPS 2012, s. 37.

²²³ EDPS 2012, s. 37.

Olisi siis mahdollista ajatella, että poikkeustilanteissa, joissa ei ole esimerkiksi mahdollista soveltaa asianmukaisia suojoitoimia, voitaisiin henkilötietojen siirto toteuttaa viime kädessä d alakohdan nojalla. Tämä edellyttää kuitenkin 49 artiklan 4 kohdan mukaisesti, että yleinen etu on tunnustettu joko unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Siten lainmukaisen käsittelyperusteen yhteydessä ehdotettu uusi säännös tietosuojalakiin toimisi samalla oikeusperusteena 49 artiklan d alakohdan mukaisille siirroille poikkeustilanteissa.

Lisäksi henkilötietoja voidaan siirtää tietosuoja-asetuksen 49 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan myös, jos siirto on tarpeen rekisterinpitäjän sellaisten pakottavien ja oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, joita rekisteröidyn edut tai perusoikeudet tai -vapaudet eivät syrjäytä.²²⁴ Tällä perusteella poikkeusperusteella toteutettavat siirrot eivät saa olla toistuvia ja ne saavat koskea ainoastaan rajallista määrää rekisteröityjä. Lisäksi edellytyksenä on se, että mikään muu poikkeusperusteista ei sovellu. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 113 kohdassa täsmennetäänkin, rekisterinpitäjän pakottavien oikeutettujen etujen vuoksi tehtävät tiedonsiirrot olisivat mahdollisia ainoastaan marginaalisissa tapauksissa. Tietosuojaneuvosto toteaa myös lausunnossaan, että rekisterinpitäjän tulisi tätä poikkeusperustetta soveltaessaan pystyä osoittamaan, ettei siirtoa ole mahdollista suojata esimerkiksi 46 artiklan mukaisin asianmukaisin suojoitoimin.²²⁵

Antidopingtoiminnan kansainvälisen luonteen vuoksi katson, että olisi erittäin epätodennäköistä, että henkilötietojen siirto voitaisiin toteuttaa tällä perusteella. Näkemykseni mukaan olinpaikkatietojen luovutus WADAlle tai muulle kolmannen maan antidopingorganisaatiolle tulisi toteuttaa 49 artiklan d alakohdan nojalla, ellei siirtoa voida suoraan perustaa 45 artiklan mukaiseen komission tekemään tietosuojan tasoa koskevaan päätökseen tai 46 artiklan asianmukaisten suojoitoimien soveltamiseen.

5 LOPUKSI

Olen tutkimuksessani tarkastellut antidopingsäännösten olinpaikkatietomääräysten problematiikkaan urheilijan perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Kuten jo tutkimuksen alussa ilmeni, on yksityiselämä käsitteenä vaikeasti määriteltävissä. Yksityiselämän suoja

²²⁴ Muotoilu vastaa hieman yleisen tietosuoja-artiklan 6(1) artiklan f alakohdan mukaista käsittelyperustetta. Erona kuitenkin on se, että rekisterinpitäjän oikeutettujen etujen lisäksi näiden etujen on oltava pakottavia. Tämä ikään kuin tiukentaa intressipunnintaa entisestään.

²²⁵ EDPB 2/2018, s. 14.

on monitahoinen oikeus, eikä ole esimerkiksi vakiintunutta käsitystä siitä, tulisiko esimerkiksi henkilötietoja suojata osana yksityiselämän suojaa, vai katsoa henkilötietojen suoja itsenäiseksi perusoikeudeksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä EIS 8 artiklan mukainen oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan on nähty jatkuvasti muuttuvana, dynaamisena oikeutena. Tällaisena oikeutena voidaan nähdä myös perustuslain 10 §. On totta, että esimerkiksi teknologiakehityksen seurauksena yksityiselämän suojan loukkaukseen kohdistuvat riskit ovat alati kasvussa. Katson, ettei ole estettä sille, etteikö PL 10 §:n yksityiselämän suojasäännös voisi ulottaa vaikutuksensa myös sellaisiin puuttumisiin, joita ei ole säännöksen kirjoitushetkellä edes osattu ajatella. Oman ulottuvuutensa tarkasteluun tuovat yksityisten keskinäiset suhteet. Antidopingtoiminnasta vastaava SUEK ry on nimittäin yksityisoikeudellinen yhdistys ja lisäksi urheilijan velvollisuus noudattaa Suomen antidopingsäännösten mukaisia olinpaikkatietomääräyksiä perustuu urheilun itsesääntelyyn. Tällöin on pohdittava sitä, mikä on perustuslain 10 §:n horisontaalivaikutuksen vahvuus, eli missä määrin perusoikeussäännös ulottaa vaikutuksensa yksityisten keskinäisiin suhteisiin.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen olinpaikkatietomääräyksiä koskeva ratkaisu tarjoaa arviointiin erinomaisen lähtökohdan kotimaisen oikeuskäytännön puuttumisen vuoksi. Kuten olen tutkielmassani todennut, ei EIT:n ratkaisun perusteella voida kuitenkaan tehdä suoraa johtopäätöstä olinpaikkatietomääräysten perusoikeuksienmukaisuudesta, vaan olinpaikkatietomääräysten hyväksyttävyyttä suhteessa perustuslain 10 §:ään tulee arvioida itsenäisesti. Olen esittänyt, että arvioinnissa voitaisiin tukeutua soveltuvin osin perustuslakivaliokunnan kehittämisiin perusoikeusten yleisiin rajoitusedellytyksiin. Nähdäkseni rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnissa erityisesti suhteellisuusvaatimuksella tulisi olla keskeinen rooli. Tätä puoltaa se, että suhteellisuusperiaatteella on merkittävä asema niin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä kuin Euroopan unionin oikeudessakin.

Olen katsonut, että olinpaikkatietomääräykset rajoittavat merkittävästi urheilijan yksityiselämän suojaa. Tämän johdosta olen esittänyt, että ilmoitusvelvollisuutta olisi tarpeen rajata tai rajoittaa. Olen ehdottanut mahdollisiksi ratkaisuehdokkiksi säännölliseen toimintaan liittyvien arkaluonteisimpien tietojen rajaamisen olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle sekä riskiperustaisen arvioinnin käyttöönottoa. Näitä soveltamalla puuttuminen urheilijan yksityiselämän suojaan voitaisiin katsoa hyväksyttävämmäksi. Toisaalta on kuitenkin myönnettävä, ettei kysymykseen rajoituksen oikeasuhtaisuudesta voida antaa yksiselitteistä vastausta. On

myönnettävä, että dopingvalvonnalla saavutettavia etuja on vaikea kiistää. Reilun pelin periaate ja puhdas urheilu painavina yhteiskunnallisina intresseinä osaltaan puoltavat rajoituksen olemassaoloa. Lisäksi olinpaikkatietomääräykset kohdistuvat hyvin rajalliseen määrään urheilijoita. Kuitenkin se, että olinpaikkatietomääräykset kohdistuvat vain suhteelliseen pieneen joukkoon urheilijoita, ei tarkoita, että se itsessään tekisi olinpaikkatietomääräyksistä perusoikeudellisesti hyväksyttäviä.

Dopingvalvonnan hyödyistä johtuen ei ole syytä yksiselitteisesti päätyä siihen lopputulokseen, ettei olinpaikkatietomääräysten mukaista olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuutta tule käyttää dopingvalvonnan toteuttamisen keinona, vaan on pyrittävä ennen kaikkea rajoittamaan ilmoitusvelvollisuuden laajuutta siten, että kilpailun ulkopuolinen testaus on mahdollista toteuttaa tehokkaasti urheilijan yksityiselämän suojaan mahdollisimman vähän puuttuvin keinoin. Ennen kaikkea olinpaikkatietomääräysten perusoikeudenmukaisuuden tarkastelussa on kyse intressipunninnasta. Kuten sanottu, suhteellisuusperiaatteen mukainen punninta oikeudellisena punnintana linkittyy vahvasti yhteiskunnallisiin arvoihin. Alussa esittämäni lainaukseen palatakseeni, kyse on ennen kaikkea siitä, mikä painoarvo puhtaalla urheilulla yhteiskunnallisena intressinä nähdään olevan ja miten pitkälle tällä on mahdollista perustella yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia.

Suhteellisuusperiaatteen mukaisen tarkastelun lisäksi olen arvioinut myös sitä, voidaanko olinpaikkatietomääräysten aiheuttamaa yksityiselämän suojaan kohdistuvaa rajoitusta perustella argumentilla, että urheilija on esimerkiksi kilpailulisenssin hankkiessaan tai seuran sääntöihin sitoutuessaan hyväksynyt olinpaikkatietojen ilmoitusvelvollisuuden vaikutukset, eli toisin sanoen suostunut perustuslain mukaista suojaa loukkaavaan toimintaan. Urheilijan antamaan suostumukseen vetoaminen on kuitenkin ongelmallista, sillä voidaan perustellusti kysyä, voidaanko suostumuksen aidosti katsoa olevan urheilijan osalta aito tahdonilmaisuu. Nimittäin neuvotteluvalttia siitä, noudattaako urheilija olinpaikkatietomääräyksiä vai ei, ei ole. Negatiiviset seuraamukset välttääkseen, urheilijalla ei ole muuta mahdollisuuksia, kuin noudattaa antidopingsäännösten mukaisia olinpaikkatietomääräyksiä. Siksi suostumusta on vaikea, ellei jopa mahdotonta, pitää vapaaehtoisena tahdonilmaisuna.

Olinpaikkatiedot ovat myös henkilötietoja, joiden käsittelyssä on noudatettava Euroopan unionin yleisen tietosuojasetuksen mukaisia periaatteita. Tietosuojasetuksen voimaantulo on vahvistanut edelleen henkilötietojen suojan jo ennestään vahvaa asemaa Euroopan unionissa. Voidaan sanoa, että henkilötietojen suojaa ikään kuin toteutetaan tietosuojalainsäädännön

avulla ja siksi katsoin tärkeäksi tarkastella myös niitä vaatimuksia, joita yleinen tietosuoja-asetus asettaa olinpaikkatietojen käsittelylle. Toisena tutkimustavoitteenani olikin tunnistaa mahdollisia ongelmakohtia olinpaikkatietojen käsittelyssä antidopingtoiminnassa sekä ehdottaa ratkaisuja, joiden avulla henkilötietojen käsittely saataisiin antidopingtoiminnassa vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia henkilötietojen käsittelylle.

Kuten problematiikassa liittyen suostumukseen yksityiselämän suojasta luopumiseen, on suostumus myös ongelmallinen henkilötietojen lainmukaisena käsittelyperusteena antidopingtoiminnassa. Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää muun muassa, että ollakseen pätevä oikeusperuste henkilötietojen käsittelylle, tulee rekisteröidyn antaman suostumuksen olla vapaaehtoinen. Niiden negatiivisten seuraamusten vuoksi, joita urheilijalle saattaa aiheutua hänen kieltäytyessään antamasta suostumustaan olinpaikkatietojen käsittelylle taikka niiden siirrolle dopingvalvonnan toteuttamista varten, ei suostumusta voida antidopingkontekstissa pitää lainmukaisena käsittelyperusteena. Myös sopimus- ja jäsenyysuhde osoittautui tarkastelussa problematisiksi etenkin siitä syystä, että sopimussuhdetta käsittelyperusteena on tulkittava suppeasti.

Olen tutkielmassani esittänyt, että olinpaikkatietojen käsittely voitaisiin perustaa yleisen edun mukaiseen syyhyn ja ehdottanut, että olinpaikkatietojen käsittelystä tulisi ottaa maininta tietosuojalakiin, jossa jo säädetään urheilijan terveystietojen ja geneettisten tietojen käsittelystä antidopingtyössä. Kolmannessa luvussa esittämäni toimenpide-ehdotukset ovat relevantteja myös henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden näkökulmasta, sillä etenkin käsittelyn perustuessa yleiseen etuun, tietosuoja-asetuksessa edellytetään, että käsittelyn tulee olla oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun päämäärään nähden. Siten suhteellisuusperiaatteella on myös henkilötietojen käsittelyn yhteydessä merkittävä rooli.